

302939

1952

MÚZEUMI

H Í R A D Ó

Szerkesztőbizottság :

BIGE JÓZSEFNÉ, KOREK JÓZSEF, KOVÁCS ISTVÁN,
LAKATOS LÁSZLÓ, NÉMETHY ENDRE

Szerkesztő

SOLYMÁR ISTVÁN

Felelős kiadó : Fülep Ferenc

Készült a Magyar Nemzeti Múzeum - Történelmi Múzeum Rotaprint Üzemében

10 1/4 A/5 iv terjedelemben 620 példányban

Fv. : Dajbukát Gergely

«Magyarország Állatvilága» címen az Akadémiai Kiadó 1955-ben a Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezésére és irányításával könyvsorozatot indított meg. A tervek szerint az új öt-éves terv keretében 22 kötetben évi 100 iv terjedelemben jelenik meg Magyarország állatvilágát tárgyaló nagy összefoglaló és alapvető mű.

Ez az évszám fordulópontot jelent a magyar zoológia történetében. Olyan vállalkozás ez, amelyre eddig sem Magyarországon, sem másutt nem volt példa. Valamennyi magyar zoológus összefogásával, megszervezésével, a kutatásokhoz szükséges anyagi feltételek biztosításával, s nem utolsósorban a roppant feladat iránti felelősség tudatában kezdtünk bele ebbe a munkába.

Természetes, hogy hasonló célkitűzésű munkák sorában nem miénk az elsőség. A kerek két évszázada folyó rendszertani kutatások világszerte elértek abba a stádiumba, hogy a sok részletkérdés megoldása után, az új fajok tízezreinek leírása után, a világmuzeumokban felhalmozott mérhetetlen mennyiségű anyag alapján a kutatók hozzáláttak a nagy szintézisek megírásához. Ezek a szintézisek 2 sikon folynak. Az egyik vonal a rendszertani világmonográfiák vonala, amely természetesen lassu a kivitelezésben. Viszonylag kevés zoológus foglalkozik ugyanis világannyal, s a másfél-kétfélmillió eddig leírt állatfaj feldolgozásához viszonylag kevés a specialista. A másik, sokkal könnyebben járható út a faunaművek útja. Ezek a munkák leginkább nemzeti nyelven íródnak, s egy határozott földrajzi, vagy politikai területet foglalnak át. Ilyen faunamunka a századforduló után több országban is megindult, de még egy olyan sorozat sincs, amely teljes volna, amely az egysejtűektől az emlősökig a célkitűzéseknek megfelelően a tárgyalt terület állatvilágát teljesen feldolgozta volna. Így szinte már valamennyi európai államban megindult ez a munka, Franciaországban, Hollandiában, Dániában, Németországban, Szovjetunióban és a közvetlen környezetünkben Csehszlovákiában, Lengyelországban, Romániában, stb. Szinte valamennyi eddigi faunamunka a teljes monografikus feldolgozás útját választotta, s ez az oka annak, hogy megjelenésük sem időhöz kötött, s szinte kilátástalan az a határidő, amikor a mű elkészül. Még egy igen nagy hátránya van ennek a fajta munkának, mégpedig az, hogy az 50, vagy még több évre elnyúló sorozat egyes kötetei a végén tudományos érték szempontjából igen különbözőek. Az első kötetek teljesen elavulnak addigra, amíg a vége is megjelenik. A munka ilyen megírása a specialisták óriási légiójára támaszkodhat csupán, s nyilvánvaló, hogy specialistákban egy ország sem bővelkedik.

Valamennyi eddigi irányzattól eltérően a magyar zoológusok új utra tértek. Nem monográfiákat írnak, hanem olyan határozókönyvet adnak át rövid 5 év alatt használatra, amelyből valamennyi Magyarországon előforduló vagy Magyarország területéről várható fajta a szükséges alapismeretek megszerzése után meg lehet határozni. Jelen viszonyaink mellett ez az egyetlen járható út.

A zoológiára is vonatkozik az az általános elv, hogy magasabb szintézist a lokozatosan elért tudományos eredmények összegezésére lehet csak felépíteni. A tudományos ismereteink végső összegezését jelentő nagy szintézis megírásáig még hosszú utat kell megtennünk. Mindaddig, amíg a magyar fauna részletes felvételzése, újabb faunagyűjtések, nagyarányú és tervszerű, az ország minden részletére kiterjedő kutatások alapján a mainál sokkal nagyobb anyaggal nem rendelkezünk, nem gondolhatunk arra, hogy a szintézis minden vonalon belátható időn belül megtörténhet. Vannak bizonyos állatcsoportok, amelyek kutatása viszonylag előrehaladott stádiumban van, s így ezeknek a csoportoknak a monografikus leírása máris időszerű. De vannak, mégpedig többségükben, olyan állatcsoportok, amelyek kutatásához még jóformán hozzá sem kezdtünk, vagy amelyek kutatásában még rendkívül sok a tennivaló, vagy amelyek olyan nagy fajszámmal szerepelnek hazánk faunájában, hogy kevés hozzájuk a megfelelően képzett szakember.

A magyar kutatók a faunisztikai és rendszertani kutatások terén eddig is igen sokban hozzájárultak az egyetemes zoológiai ismeretek bővítéséhez. A magyarság lélekszámához viszonyítva nálunknál sokkal nagyobb nemzetekkel is felvettük és felvesszük a versenyt, s a magyar kutatók világszerte elismert nevet vívtak ki maguknak tudománysszakuk művelése terén. Hogy csak néhányat említsék a sok közül: Frivaldszky Imre, Petényi Salamon János, Frivaldszky János, Mocsáry

Sándor, Horváth Géza, Kertész Kálmán, Csiki Ernő, Madarász Gyula, Biró Lajos, akik életüket a magyar zoológiai kutatások előbbrevitelének szentelték és életüket a Nemzeti Múzeum falai között töltötték. Az ő életművük a századfordulón megindult páratlan vállalkozás, a Természettudományi Társulat kiadásában megjelent 3 kötetes «Fauna Regni Hungariae». Világviszonylatban is ez az első olyan faunisztikai feldolgozás egy viszonylag nagy területről, amely az egysejtűektől a gerincesekig felsorol minden előforduló állatfajt és adja meg a fajok előfordulási adatait. Ez a mű ma már bizonyos vonatkozásaiban elavult, hiszen 50 év nagy idő egy tudomány szak fejlődésében, mégis alapvető és e nélkül nem kezdhettünk volna neki «Magyarország Állatvilága» megírásának. A «Fauna Regni Hungariae» c. munkának éppen az a legnagyobb jelentősége, hogy a faunakutatás 50 évvel ezelőtti helyzetéről ad szintézist és ezzel megalapozza jelen tervezett munkánkat. Az ilyen jellegű alapvető munkáknak a hiánya okozza éppen a legtöbb országban a monografikus faunamunkák késedelmes és vontatott megjelenését. A «Fauna Regni Hungariae» n 50 év zoológus gárdája nevelődött. Több ízben felmerült már időközben a «nagy szintézis» megírásának a szükségessége és terve. Minden ilyen terv eddig eleve bukásra volt ítélve. Amíg hiányoztak ilyen kolosszális kollektív munkához a megfelelő körülmények, addig álmodni sem lehetett arról, hogy a kezdeményezés, – bármilyen magas fórum határozza is el, vagy a kutatók többsége el is fogadja – a megvalósulás útjára lépjen.

Magyarországon a helyzet 1955-ben érett meg annyira, hogy a vállalkozás sikerének kilátásaival belekezdhessünk a nagyszabású munkába. Az utóbbi években megindult és nagyszabású faunakutatások, a kutatókollektívák megszervezése, a Bátorliget élővilága c. munkával kapcsolatos tapasztalatok arra indították tudományos életünk vezetőit, hogy hozzákezdjünk a «nagy szintézis» első fázisának, Magyarország állatvilágának határozókulcsok formájában való feldolgozásához.

A munka megírásához a lehetőségek adva vannak. A kutató kollektíva zöme a Természettudományi Múzeum Állattárában az elmúlt években a nagyszabású tervgyűjtések feldolgozásaival és egyéb tudományos feladatok megoldásával annyira jutott, hogy részükre ilyen nagy perspektívájú téma beállítása az új ötéves tervben követelőző lépést jelent. Az egyetemek és főiskolák tudományos kutatóintézeteiben, gyakorlati irányú kutatóinknál mind gyakrabban jutott kifejezésre az a nézet, hogy a zoológusok a gyakorlatot azzal támogatják leginkább, ha részükre megfelelő, közérthető, a teljes faunát felölelő határozókönyvet irnak, amely alapján tájékozódhatnak a fajok előfordulási viszonyairól, elterjedésükről, gyakorlati vonatkozásairól. Az újjászervezett Magyar Tudományos Akadémia kellett hozzá, hogy terveinket felkarolja, hogy a kivitelezésre a szükséges anyagiakat előteremtse.

Mindezek a körülmények együttesen nyújtottak lehetőséget a mű megindításához.

Az első tervezetek után elkészültek az első próbaüzetek, amelyek közül 1955-ben összesen 8 füzet 26 iv terjedelemben meg is jelent. A munka iránt nemcsak szakkörökben, de a természetet kedvelő nagyközönség körében is, eddig hasonló munkáknál sohasem tapasztalt érdeklődés mutatkozott meg. Az eddig tudomásunkra jutott külföldi visszhang is mind igen nagy elismeréssel ir mind a mű kivitelezéséről, tartalmi felépítéséről, mind pedig a célkitűzéseinkről, s megvalósításuk útjairól.

«Magyarország Állatvilága» c. munka megírása ma a Természettudományi Múzeum Állattárában sulyponti akadémiai tervtémája. Soha ilyen szerencsésen nem kapcsolódott a tudományos érdek a muzeumi érdekhez, mint éppen e mű megjelenésével és megírásával kapcsolatban.

Ugyanis a munka megírásával kapcsolatban az Állattár valamennyi gyűjteményének magyar állagát öt éven belül teljesen meg kell határozni, illetve a régebbi határozásokat revideálni, a gyűjteményt ezzel kapcsolatban újra kell rendezni és modern muzeológiai elveknek megfelelően mind tudományos, mind gyakorlati vonatkozásban használhatóvá kell tenni. Ezzel feldolgozásra és besztásra kerül az utóbbi évek tervgyűjtésével során felgyülemlett kolosszális mennyiségű és eddig meghatározás, kiértékelés nélkül a gyűjteményben heverő anyag. Ugyancsak feldolgozás alá kerül minden eddig gyűjtött, sok esetben több mint 50, vagy 100 éve feldolgozatlan magyar lelőhelyű állomány. Olyan gyűjtemény birtokába jutunk ezáltal, amellyel egy ország muzeuma sem dicsekedhet, s amelyet büszkén mutogathatunk majd mind hazai, mind külföldi szakembereknek. Hozzá-

járul ez a gyűjtemény majd a Nemzeti Múzeum - Természettudományi Múzeum világhírűvének öregítéséhez.

A munka megjelenése, ha nem is közvetlenül, de közvetve igen hasznos lesz majd a magyar múzeumügyre, elsősorban természetesen annak zoológiai vonatkozásaira. Ugyanis végre magyar nyelven, mindenki által hozzáférhető összegért, modern, a legmagasabb igényeket is kielégítő, de ugyanakkor a nem szakembernek is érthető nyelven ad összefoglaló ismertetést Magyarország állatvilágáról. Nem kétséges, hogy ennek a műnek igen áldásos hatásai lesznek az amatőrizmus fel-támasztására, a zoológia iránti érdeklődés szélesítésére. Az amatőrizmus támogatása elsőrendű múzeumi feladat, mert az amatőr kutatók gyűjteményei előbb vagy utóbb nagy nemzeti múzeumunk értékeit fogják gyarapítani. Ha mostmár lehetőséget nyújtunk az amatőröknek szakmai tudásuk fejlesztésére, amit a tervezett és készülő sorozat biztosít, vagy ami eddig sok érdeklődőt visszariasztott, végre lesz egy magyarnyelvű teljes határozókönyv, ez ösztönzőleg fog hatni arra, hogy többen foglalkozzanak zoológiával, gyűjtéssel. A szakmailag képzett amatőrök múzeumi célokra is alkalmasabb gyűjteményeket hoznak össze, nagyobb lesz gyűjteményeik tudományos értéke és így gyűjtőszendvényüket a tudomány hasznára lehet kamatoztatni.

„Magyarország Állatvilága” megírása igen komoly feladatot ró valamennyi zoológusra, különösen pedig a múzeum zoológusaira. Valamennyi kutatónk átérzi azonban e feladat nagyszerűségét és minden igyekezetükkel azon vannak, hogy kiválót alkossanak. Mindenki tisztában van azzal, hogy ez a mű hosszú időre megszabja a magyar zoológia fejlődésének az útját és alapot nyújt a zoológiai kutatások szélesítésére, biztos kiindulást jelent a modern ökológiai és cönológiai vizsgálatokhoz, az ember- és állatorvosi szempontból ma annyira döntő góckutatásokhoz, stb. A nehézségektől nem riadunk vissza. Tudjuk, hogy ilyenek vannak és lesznek még munkánk során, s már most látjuk azokat a pontokat, ahol majd a leginkább számolnunk kell a nehézségekkel. A legnagyobb nehézséget egyes helyeken a megfelelő szakember hiánya jelenti, illetve az a már előbb is vázolt körülmény, hogy egyes állatcsoportok kutatása hazai viszonylatban igen elhanyagolt volt. A legnehezebb feladat most valamennyi állatcsoportnak gazdát keresni, a kutatásokat elindítani. Őt év egy ilyen nagy gyűjteményes kollektív munkára nem nagy idő, s ki is kell használnunk minden percet. Kutatóink örömmel és lelkesedéssel vállalták a feladatokat és csak rajtuk múlik, hogy a nagy tervből mit valósítunk meg. Reális lehetőségeink vannak arra, hogy minden nehézség ellenére munkánk sikerrel befejeződik és ezzel ismét bebizonyíthatják a magyar zoológusok, hogy maradandót tudnak alkotni.

A nagy faunamű gyakorlati megszervezését munkaközösség végzi. A szerkesztőbizottságot kötelességteljesítők támogatják munkájában. A munka oroszlanrészét azonban Dr. Székessy Vilmos főigazgatóhelyettes, mint főszerkesztő vállalta magára és hozzáértő, nagy energiát, tudást és lankadatlan munkát követelő tevékenységét minden magyar zoológus hálásan és köszönettel nyugtazza.

A Természettudományi Múzeum magáénak érzi a Magyarország Állatvilága munkáival kapcsolatos valamennyi feladatot. Minden kutatónk tevékenyen részt vesz a munkában mint szerző, mint kötelességteljesítő, mint szervező. A munka oroszlanrészét ránk hárul. A múzeum kutatóin múlik jórészt, hogy a tervezett nagy mű milyen lesz. Azt hiszem, valamennyiünk nevében kijelenthetem, hogy helyt fogunk állni. A múzeum Állattárára ez a mű csak újabb dicsőséget, megbecsülést és jó hírnevet öregítését hozza.

Dr. KÁSZAB ZOLTÁN

IPARMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYEK A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁGBAN

A háború sok kárt okozott a német múzeumokban. Épületek romokban heverték, könyvtárak, raktárak, műhelyek semmisültek meg, - munkaerőben és műtárgyanyagban is nagy volt a pusztulás. A német múzeumi élet újjáépítése a károk és a legsürgősebb feladatok felmérésével kezdődött s ennek folyamán kialakult a múlt bírálata, kikristályosodott a mai múzeum célja és feladata: a múzeum a nép művelését szolgálja, - a múzeum feladata, hogy a tudomány legszínvonalasabb eredményeit közel vigye a nép legszélesebb tömegéhez.

A német muzeumok többnyire fejedelmi és főúri «Kunstammerekből» alakultak. A XIX. sz. ban váltak közgyűjteményekké, nyilvánossá és ugyanekkor specializálódtak. Nagyértékű gyűjteményeik és élenjáró muzeológiai eredményeik folytán rövidesen világhírűekké váltak. Jelenlegi állapotuk felmérésénél figyelembe kell venni az átélt borzalmas ostromot, pl. azt, a történelemben páratlan bombatámadás- és tűzvész-sorozatot, ami Drezdát a nyugati hatalmak részéről érte, -- s ami műemlékekben, muzeumokban, műtárgyakban is pótolhatatlan kárt okozott.

Előjáróban még annyit, hogy a német nép helyzete ma, kettészakítotttsága következtében, egyedülállóan tragikus. Ennek következményeit természetesen súlyosan érzi, mind keleten, mind nyugaton a tudós- és muzeológus-társadalom is. A tudomány és muzeológia képviselői igyekeznek ezt áthidalni, -- kölcsönösen meghívják egymást kongresszusaikra, kiállításukra s a kapcsolatok lehetőség szerinti fenntartásával, a tudomány egységéért harcolva segítik a német népet az egységes demokratikus Németországért vívott küzdelmében.

† †

Bármilyen szép feladat lenne is a német muzeumok tanulságos történetének, felépítésének, működésük kamódszerűségének, belső munkájának ismertetése, ezúttal csak az iparművészeti muzeumok és iparművészeti jellegű gyűjtemények rövid jellemzésére szorítkozhatunk.

A NDK-ban két intézmény működik iparművészeti muzeum jelleggel: a berlini Museum für Kunstgewerbe és a lipcsei Städtisches Kunstgewerbe Museum. Nagy iparművészeti gyűjteményei tárai és kiállításai vannak még több helytörténeli kastély emlékek és szakmuzeumnak. (Megemlítendő, hogy a NDK-ban összesen 262 muzeum működik.)

A sok közül, néhány nagyobb iparművészeti gyűjtemény, más jellegű muzeumokban:

Landesmuseum für Volkskunst, Dresden

Népművészeti jellege ellenére azért említem mindjárt elsőnek, mert itt érdekes határfelületi elvi kérdés vetődik fel. Ez a muzeum, a német lakosságnak megfelelően, zömmel olyan tárgyakat gyűjt, tart népművészetnek és dolgoz fel, melyeket mi nem feltétlenül ide sorolnánk. Ilyenek pl. himzett, biedermeier «petit-point» mintaszalagok, háziáldások, üdvözlőkártyák, zenélőórák, mechanikus játékok, vásáremlékek: kőrhintaligurák, vásárokon énekelt, szöveggel magyarázott «szenzációs» rémtörténetek ábrázolásai, játék- és dísztárgyárusok mintakönyvei, fuvarosok és más kiskivállalkozók festett reklámjai, cégerei, céhemlékek, multszázadeleji kályhámesterek erősen klasszicizáló munkái, bánya- és ipari munka ábrázolások, mai kerámikusok munkái, gyárak, népi felhasználásra szánt szövőtt anyagai, gépi csipkék, szalagjai, sőt népi izléssel tervezett mai sálak is. Ezekhez képest elenyészően csekély, a nálunk oly gazdag, paraszti, saját használatra készült művészalkotások anyaga. A kiállítás azt a meggyőződést kelti bennünk, hogy a régebben városiasodó és iparosodó Németországban a céhemlékek, vásáremlékek, a kisiparos, kiskereskedő-réteg művészkedésének emlékei alkotják az ott «népművészetnek» nevezett tevékenység zömét, ez hozta létre a népi alkotás legeredetibb darabjait. S ha tudjuk is, hogy Magyarországon más volt a fejlődés menete, a társadalom rétegződése az egyes korokban, s ennél fogva másként alakult a népművészet arculata, -- mégis meg kellett, hogy legyen nálunk is ez a terület. Ennek nálunk ma tulajdonképpen nincs gazdája, nem tekinti teljesen magáénak sem az iparművészet, sem a népművészet, -- pedig kívánatos volna, hogy kultúrtörténetünknek ez az érdekes területe is felgyűjtessék és megőriztesék.

A berlini Märkisches Museumot említem ehhez kapcsolódóan, mint olyat, amely óriási, több emeletet elfoglaló, lényegében helytörténeli kiállításán belül, többféle vonatkozásban őriz nagyértékű iparművészeti anyagot. Ilyent találunk pl. berlini és környéki céhek és manufaktúrák történetét bemutató részekben, -- a kiállítás folyamatát megszakító remek kis brandenburgi üveg bemutató termekben, -- és igen szépen rendezve, a «Berlin, wie Karl Marx es sah» című kis külön kiállításban, mely a múlt század első felének berlini iparművészetét, porcelán, vas-, kályha stb. remekait széles kultúrtörténeli háttérben mutatja be. Ki kell emelnünk azt az érdekes csoportot, mely

berlini építkezések alkalmával, valamint a folyó hordalékából előkerült ásatási iparművészeti anyagot mallorcai, jaenzai stb. cserepeket mutat be. -- Ennek a múzeumnak egyik legnagyobb érdeme: érdekes kiadványai melyek közül itt szintén csak az iparművészeti jellegűeket említem: «Brandenburgische Gläser», «Berliner Fayencen», «Tabattieren», «Gips Wachs und Schattenbilder», «Gartenfiguren», stb.

A weimari Schlossmuseum XIII-XVIII. sz-i terméin kívül, itt is megnyilvánul a német múzeumoknak az a hajlandósága, hogy az iparművészet emlékeit kulturtörténeti «keresztmetszet»-kiállítások keretében mutassák be. Ennek az irányynak emlékezetes példája a Carl August herceg palotájában Heinrich Gentz által 1804-1803-ban épített, gyönyörű klasszicista teremben rendezett «Gesellschaft und Kultur der Goethezeit» című kiállítás, melyen a Goethe körül csoportosuló művészek: miniaturafestők, éremmintázók, árnykép-kivágók stb. műveiben érzékeljük a kor s a kulturált kis kör szellemét. Ezt a szellemet, -- a legfinomabb klasszicizmus szellemét híven őrzi Goethe háza és még inkább, a városon kívül fekvő hangulatos kis kertilaka. (Iparművészeti szempontból kevésbé jelentős a weimari Liszt Ferenc-emlékmúzeum, itt inkább a sok magyar vonatkozású emléktárgy és levél lepi meg a látogatót.) S ha nem is múzeum, -- de ugyanennek a szellemnek diszítőművészeti alkotásai lesznek a látogatóra mély benyomást a régi weimari temetőben, hol a Goethe-kor ismert alakjai nyugszanak.

A németországi kastély múzeumok ragyogó interieur-sorai között is kiemelkedő helyet foglalnak el a potsdami Sanssouci kerek, intarziás falburkolatú könyvtárterme, -- Moritzburg spanyol és németalföldi, domborított és festett bőrkárpitjai, kínai vázái és lakkbutorai, -- s a weesensteini rablólovagok várának középkori részein kívül, -- XIX. sz-i kézzel festett chinoiserie-tapétát. -- A potsdami Cäcilienhof XX. sz. eleji interieurjei jó példái az újabbkori diszítőművészeti emlékek megőrzésének és tiszteletben tartásának.

A következő szakmúzeumok anyaga szintén szorosan kapcsolódik az iparművészethez:

A sonnenbergi Játékmúzeum 3 hatalmas emelet zsúfolt terem sorain végig mutatja be az ös-kortól napjainkig, a világ játék «termelését» s az itt látható óriási gyűjteményben természetesen nagyon sok a művészi darab, ilyenek pl. a bűbajos erzgebirgei faragott játékok, faragott Krippek és Weihnachtspyramidek, remek népi mechanikus és zenélő játékok. A német játék három nagy ujtójának: Froebelnek, Richternek, Märklinnek, -- a papírmaséjáték feltalálójának, Friedrich Müllernek tervét, -- az 1908-as «münchener Puppenreform» kezdeményezőjének: Käthe Crusenek babái mellett itt láthatjuk a mai német játéktervezők egészen új stílust képviselő művészi babáit is. Ezek csak a kiállítás német részének kiemelkedő darabjai, -- a múzeum többi anyagának, a hatalmas történeti anyagnak, még felsorolására sincs módunk rövid beszámolóink keretében.

Offjártamkor még nem nyílt meg, de nagyjából állt már a lipcsei Museum für musikalische Instrumente kiállítása. A gazdag ókori és középkori rész után, különösen szép a gyűjtemény a XV. sz-tól kezdve. A sokszáz, majdnem száz szignált, évszámos darab között sok az unikum. Iparművészeti szempontból is jelentősek a XIII. sz-i Rotte, (őshárfa) XV. sz-i gyönyörűen faragott és festett Schlossharle, -- a XVII. sz-i német Tiefenbrucker hegedűk, a Mozart-korabeli Flügelek, Bach-korabeli Theorbe-k, francia pochettek. -- A sok olasz és németalföldi remekmű hangszer között is feltűnik a faragott, festett, aranyozott, zenélő angyalokkal díszített, XVIII. sz-i német falusi templomból származó barokk orgona. S mindez életrekel, mikor a múzeum vezetője régi zeneszerzők műveit szólaltatja meg nagy szakértelemmel és művészettel, -- mindegyiket a korának megfelelő régi hangszeren.

Ezek után térnek rá a kifejezetten iparművészeti gyűjteményekre

Ilyen pl. a Meisseni Porcelángyár sokemeletes nagy muzeuma, melynek terméiben több mint 10 000 figurát és csoportot, s az edények, készletek számtalan régi dekorját csodálhatjuk, az utóbbiak között a Krönungs-servicehez, a Schwanenservicehez, s a Grünes Watteau-servicehez hasonló remekeket. A gyár mai terveiben hasonló utat követ, mint a szovjet porcelán: a hazai mezei virágokból, lepkékből tervezett új dekorát.

A drezdai Zwinger világhírű épülete nagyon erősen romos. Pöppelmann eredeti konstrukciója még áll, de egész falak terdültek el 30-35 cm el, egész balusztrádok hiányoznak, kb. 600 szobrot kell csak az épület külsején pótolni. Udvarán hatalmas, most felállított gipszöntő- és kőfaragó műhelyek dolgoznak a sok évbe telő restaurálás részletein, melynek végleges módjáról még nem döntöttek.

Kiállításai: «Barocktheater im Zwinger» és «Mathematisch physikalischer Salon» mellett, legszébb termeiben, a Porzellangalerien helyezkednek el a kínai és japán kerámiát bemutató tárlók után Böttger munkái, majd a régi Meissen szédítő remekel, elsősorban a porcelán legnagyobb mestereinek: Kändlernek és Höroldtnak alkotásai. Különösen Kändler nagyméretű fehér porcelánfigurái győznek meg arról, hogy ez a művész találta meg tökéletesen az újonnan felfedezett porcelánanyag művészetének kifejező nyelvét, a kor hangját, azt a mondanivalót, amit nem lehet semmi másban kifejezni, csak porcelánban.

A Zwingerben XIII-XIX. sz-i önkiallítás is látható. Mindkét kiállításon feltűnik a józan, egyszerű rendezés és a rendkívül kevés felirat.

A berlini Staatliche Museen hatalmas komplexumának része a Kunstgewerbemuseum. Előre kell bocsátanunk, hogy a muzeumkomplexum több nagy kiállításán mutat be iparművészeti tárgyakat is: az iparművészet történetét nagy büszkeségei láthatók az egyiptomi ókeresztény művészeti, bizánci művészeti kiállításokon, -- továbbá a XIV-XV. sz-i csodálatos falfaragás-kiállításán és a kerek barokk-teremben. Van két iparművészeti terem is, melyek különösebb átfogó gondolat nélkül mutatják be a gyűjtemény legértékesebb butorait, ötvös, üveg, kerámia, stb. darabjait. Maguk az iparművészeti részlet munkahelyei, és raktárai azonban, a Staatliche Museentól távol, meglehetősen szerény körülmények között helyezkednek el. (Valamikor a berlini Schlossban Albert Museum volt, amely ma teljesen romos. Egyidőben, a Cluny és a Victoria and Albert Museum után a világ harmadik legnagyobb iparművészeti muzeuma volt.) Ma gyűjteményeinek nagyrészt elvesztette, könyvtára megsemmisült, főbüszkeségei, pl. a Wellenschatz, nyugatra kerültek. S annak ellenére, hogy a megmaradt darabok: nagyrészt butor-unikumok, olasz, francia, németalföldi, angol, tiroli butorremek, keleti szőnyegek, mustrás bársonyok, (egyetlen magyar darab egy erdélyi keresztiszemes himzés) összessége még mindig nagyértékű gyűjtemény, a muzeum elhelyezése, raktározási viszonyai, személyi létszáma nem teszik sajnos lehetővé ezek méltó bemutatását, még gondozását sem.

Azt a szerepet, amit iparművészeti muzeumnak a mai iparművészettel, a tömegekkel, a termelő területtel való kapcsolat terén ma be kell töltenie, a lipcsei Museum des Kunsthandwerks tölti be. Az 1874-ben a régi posta helyiségeiben elhelyezett szerény gyűjtemény már 1896-ban külön épületet igényelt s a Grassi-alapítvány segítségével felépülő ún. régi Grassi Muzeumba költözött, a Museum für Völkerkundeval együtt. A növekvő gyűjtemények számára mind szűkebb lett a hely, s az 1929-ben elkészült «új Grassi-Museum» épülete ma már 4 különböző muzeumnak ad otthont.

A lipcsei Iparművészeti Muzeum életében fordulatot jelentett 1920 óta, a Leipziger Messeanttal való szoros együttműködése. Ez egyrészt a Kunstgewerbemesse rendszeres bevezetését s a muzeum szoros, szervezett bekapcsolását jelentette az iparművészeti élet irányításába, másrészt új, hatalmas kiállítási helyiséget jelentett a vásáron szereplő iparművészek számára. A jelenlegi vezető: Hellmuth Bethe ugyanúgy muzeumi feladatnak tekintti a mai iparművészeti életben való szoros részvételt, mint nagy elődje: Richard Graul és irodalmilag is eredményesen foglalkozik ennek elvi problémáival.

A muzeum 1945 óta rendezett kiállításai mutatják legtisztábban irányvonalát. Ezekből tűnik ki célja: az iparművészet történeti fejlődésében úgy bemutatni, hogy ezzel a mai iparművészetnek váljék hasznára. Őt állandó kiállítási termében régi remekeket mutat be. A felszabadulás óta rendezte «5000 Jahre europäischer Töpferkunst», «Mitteldeutsches Handwerk der Gegenwart», «Kunstgewerblich interessante historische Musikinstrumente», «Künstlerisches Glas von der Antike bis zur Gegenwart», «Von der Mittelalterlichen Holzfigur bis zur modernen Porzellanplastik» című kiállításait, belekapcsolódott a «Kunst der Goethezeit» és «Rokokokunst» c. történeti kiállításokba, de folyamatos főfeladata az iparművészeti rész irányítása és rendezése az általában évente kétszer megnyíló nagy lipcsei vásáron és ennek iparművészeti tárgy kiadványainak szerkesztése.

Még világosabban mutatja a muzeum fejlődését a jövőre vonatkozó kiállítási terve, amely fokozni szándékozik a német iparművészet bemutatását a külföldivel szemben, -- az ázsiai művészet bemutatását a külföldivel szemben, -- az ázsiai művészetet nem önmagában, hanem az európai művészetre gyakorolt hatásában kívánja szemléltetni, nagyobb súlyt fog biztosítani az őskori művészek bemutatásának és a népművészetnek.

Ez a muzeum az élettől, a tömegekkel való kapcsolatában látja célját, s vezetőjének szerepe döntő a mai iparművészet elvi és gyakorlati irányításában.

(Megemlítem azonban, hogy a muzeumnak összesen két restaurátora van, kik mindennemű anyaggal foglalkoznak, s a muzeum vezetője, mint nagy eredményt említette, hogy tudomása szerint egy lengyel muzeumban van pl. textilre specializált külön restaurátor is !)

Az iparművészet új eredményeit rendszeresen a berlini Sporthalleban rendezett kiállítások mutatják be. A Schöne Industriewaren kiállításon pl. az igen fejlett üzemi iparművészet új eredményei voltak láthatók: a piaueri VEB lakástextiljei, a meissenai, Ilmenau-i, colditz-i üzemek készletei stb. Igen erős a közvélemény kutatás, s a látogatók buzgón nyilvánítanak véleményt, a sűrűn elhelyezett «probléma-felvető» feliratokra válaszolva.

Felüldülőben van a mai iparművészeti szakirodalma, (a népművészeté igen színvonalas) s a kiadványok szép kiállításúak. Ezek taglalásába itt nem mélyedünk bele, de kiadványokat az érdeklődők bőven találhatnak az Iparművészeti Muzeum könyvtárában, valamint e sorok írójánál.

Az iparművészet irányító szerveivel is felvettük a kapcsolatot s más helyen beszélünk az Unstitut für angewandte Kunst, a Képző és Iparművészeti Főiskola, a Deutsche Amt für Material- und Warenprüfung, a Zentrale Musterbureau, a Deutsche Handelszentrale, valamint a tömegek művészkedő tevékenységét szervező Zentralhaus für Latenkunst szerepéről az iparművészetben, -- valamint a Németországban az iparművészetben ma előtérbe került esztétikai kérdésekről és vitákról is. Mindezek sok tanulsággal szolgálnak számunkra.

+ + +

Rövid beszámolóinkban, -- nemhogy a NDK muzeumainak ismertetése, -- de az iparművészeti gyűjtemények ismertetése is csak felületes és hézagos lehetett. Még az ezeket érintő olyan nagyfontosságú kérdések, mint az ipari, illetőleg iparművészeti műemlék- és műtárgyvédelem és gyűjtés, -- a leltározás, raktározás, restaurálás módszerei, a muzeumi könyvtárak és adattárak, a közönségszervezés módszerei sem kerülhettek itt tárgyalásra. Mindezekről bőven szereztünk tapasztalatokat, melyeket részben előadásokban, részben más tanulmányokban közöltünk, illetve szeretnénk a jövőben nyilvánosságra hozni. Igen sokrétű és tanulságos, -- néha pozitív néha negatív értelemben, -- a NDK muzeumainak kiállítás-rendező technikája, -- természetesen tulajdonképpen minden kiállítást külön kellene ebből a szempontból elemezni.

A Museum für Deutsche Geschichte hatalmas kiállításának következetes történelemszemlélete, -- a weimari Museum für Urgeschichte und Frühgeschichte Thüringens gazdag régészeti területeket, a paleolitikori süßenborni és ehringsdorfi, -- a neolitikori sonderhauseni leleteket igen újszerűen szemléltető módszerei, -- a népek műemlékvédelemre való felszólításának ötletes, hatásos eszközei, -- a Staatliche Museen szédítő méretei, -- egyes emlékmúzeumok, pl. a weimari Goethe-ház hangulatának megőrzése, -- s mindezekben a bámulatosan sok és értékes anyag, -- lígyelemreméltó és követendő példát jelentenek. Muzeumaik méretei, kiállításaik anyaga kárpázatosak ehhez képest, viszont meglepően kicsi a muzeumok személyi létszáma s a mi viszonyainkhoz képest is aránylag szerények restaurálási és raktározási viszonyaik.

Az általánosítás gyakran helytelen eredményre vezet de az elmondottakat összegezve, mégis arra a következtetésre jutunk, hogy a mi muzeum-ügyünk egészében nem marad el a NDK-é mögött és a felszabadulás óta elért eredményeink egyes pontokban meg is haladják a nagyműtű német muzeumokét. Sokat láttunk, tanultunk, tapasztaltunk, sok élményünk volt a NDK-ban eltöltött néhány hét alatt. Bizonyos, hogy a két ország muzeológusai kölcsönösen sokat tanulhatnak egymástól és igen kívánatos lenne, minél szélesebbkörű tapasztalatcserejük megszervezése.

WEINER MIHÁLYNÉ

MUZEUMOK A BOLGÁR NÉPKÖZTÁRSASÁGBAN

A Bolgár Népköztársaságban számos népművelési és tudományos kutató intézmény működik. A múltban nem volt az országnak állami muzeumi hálózata. Az állam négy központi muzeumot tartott fenn Szófiában, (archeológiai, ethnographiai, természettudományi és hadtörténeti), egy archeológiai muzeumot Plovdivban és öt hadtörténeti házi-muzeumot Pleven és Plevenszko városokban. Az ország egyes megyei és kerületi városaiban az egész ország területén összesen 34 muzeumi gyűjtemény volt, melyeket műkedvelő gyűjtők (archeológusok és ethnographusok) és a hazafias érzésű tanítók, társadalmi és egyházi személyek alapítottak. Ezeket a muzeumi gyűjteményeket olvasóköri, helyi archeológiai egyesületek, vagy az egyház tartotta fenn. Közülük néhánynak, úgymint Sztalin, Kolavograd, Burgász, Sztara Zagora, Kazanlök, Szvisztov és más városokban, aránylag gazdag anyagot sikerült összegyűjteni és megőrizni, azonban anyagukat nem tudták kellően tanulmányozni és így az általános érdeklődést sem tudták felkelteni. Az említett muzeumok tárgyait esetenként, öncélúan történeti jelentőségüktől függetlenül állították ki. A szófiai központi muzeumnak és a vidéki muzeumi gyűjteményeknek nem volt céljuk sem muzeumlátogatások szervezése, sem a látogatók művelődésének szolgálata. A műtárgyak gyűjtése öncélú, egyoldalú és alkalmoszerű volt. A muzeumok és muzeumi gyűjtemények a gyűjtőmunkát ténylegesen csak annyira végezték, amennyire szükség volt saját gyűjteményük érdekes, eredeti és drága muzeumi tárgyakkal való ellátásához, leginkább az ország régmúltjából (régészeti emlékek), vagy pedig a bolgár ujjaszületés idejéből – XVIII-XIX. század – és a korábbi néprajzi anyagot gyűjtötték. A muzeumi tudományos kutatómunka egyáltalán nem volt kielégítő. Lényegében nem tükrözte vissza a tények szokásos konstruktív leírását. Bulgáriában egészen 1944 szeptember 9-ig nem volt igazi muzeumi tevékenység. A muzeumok kiállítási, népművelési, gyűjtő- és tudományos kutatómunkájának nem volt megteremtve az eszmei, módszeres és elméleti tudományos alapja. Helyesebben kifejezve, mind a vidéki muzeumi gyűjtemények, mind pedig a központi muzeumok Szófiában a múltban teljes egészében az állami és társadalmi muzeumi gyűjtemények tárolóhelyei voltak.

A bolgár állam nagy figyelmet fordít a nép kulturális színvonalának emelésére és elsődrendű kérdésnek tekinti egyre növekvő kulturigényeinek kielégítését szükséges és fontos népművelési intézményeknek tekinti a muzeumokat. A muzeumok a többi tudományos kutató és népművelési intézménnyel egyetemben, – a Bolgár Népköztársaságban arra hivatottak, hogy aktív intézményei legyenek a széles néptömegek kulturális szükségletei kielégítésének és a haza iránti határtalan szeretetre való nevelésnek. A Bolgár Népköztársaság muzeumaitól azt várják, hogy fegyverezze fel a társadalmat az ország és a nép múltjának, jelenének konkrét és átfogó megismerésével, valamint a jövő fejlődését illetően tükrözze vissza valóságosan és tudományosan Bulgária múltját, hogy meggyőzően megismertesse az új gazdasági, társadalmi és kulturális életet és a haladó hagyományokat. A muzeumoktól azt várják, hogy hazaszeretetre lelkesítsenek, hogy megismertessék a népet az ország természeti kincseivel, a termelés élenjáró hőseivel, a szocializmus építése hőseinek tapasztalataival és ennek az építésnek eredményeivel; hogy a felnövő utódok megismerkedjenek a népharcos hagyományaival, a nemzeti felszabadulás forradalmi harcainak idejétől a fasiszta iga lerázásáig. A bolgár muzeumok hivatottak hozzásegíteni a széles társadalmat a bolgár tudományvivmányainak megismeréséhez.

A kormány az 1953. január 2-i, 1608. sz. rendeletével meghatározta a bolgár muzeumok szerepét. Mint központi kormány szerv, a Kulturális-ügyek Minisztériuma kapott megbízást az ország kulturális ügyeinek irányítására és ellenőrzésére, egy sor olyan intézkedésnek megvalósítására, amely való tényezője lesz Bulgária népművelési életének. Aránylag rövid idő alatt sikerült hatalmas előkészítő munkát végezni az elhanyagolt muzeumok és muzeumi gyűjtemények átszervezése és fejlesztése tekintetében. Ez az átszervezés az egységes muzeumi hálózat kialakítását eredményezte, aktív népművelési és tudományos kutatóintézményekké változtatta a muzeumokat és biztosította a képzett muzeumi kádereket, valamint a módszeres központi eszmei vezetést és az állami felügyeletet.

Bulgária új muzeumi hálózatának alapjait 1952-ben rakták le, amikor az olvasóköri muzeális gyűjteményeinek és a régészeti egyesületeknek a fenntartása az állami költségvetés feladatává vált. A muzeális gyűjtemények a megyei, kerületi és városi népi tanácsok intézményei lettek. Az állami muzeumi hálózatnak fő vonalakban a következő a felépítése:

1. Helyi, megyei és kerületi muzeumok: Ilyen muzeumokat minden megyei városban és főleg megyei központokban alakítottak. Feladatuk a megye és a kerület általános történetének tanulmányozása és a táj természeti, építészeti jellegét tükröző gyűjtemény kialakítása. Ilyen jellegű muzeumok alkotják az állami muzeumi hálózat zömét.

2. Szakmuzeumok. Megőrkítik egy-egy nemzeti, vagy helyi jelentőségű történelmi korszak állapotait. Ilyen a felszabadulási muzeum Pleven városában, az 1923. évi szeptemberi felkelés muzeuma Mihajlovgradban. Ilyen muzeumot szerveznek még Dimitrovgradban és ilyet szerveznek át Dobrudzsában, Tolbuchin városában.

3. Emlékmuzeumok (házi muzeumok) megőrkítik a bolgár nemzet társadalmi, politikai és kulturális élete legkiemelkedőbb alakjainak életét és tevékenységét. Ilyenek a Vaszil Levszki muzeum, Lovecs városában, és Levszki gradban. A Christo Botev muzeum Kalofer városában, Hadzsi Dimitr muzeum Szilivenben, Ljuben Karavelev muzeum és Todor Kablevskov muzeum Koprivsticában, Szt. Deszpevszki muzeum Paszardzsik városában, Geo Milev muzeum Sztara Zagorában, Dimitr Blagov, Georgi Dimitrov, Vaszil Kolarov és Alexander Sztamboljiszki muzeumok Szófiában, a Nikola Vapcarov muzeum Banszkeban, stb.

Az utóbbi három évben Bulgáriában 103 muzeumot szerveztek, amelyek közül hét nemzeti jelentőségű.

A kormány nagy figyelmet fordít a szükséges anyagi fedezet biztosítására a muzeumi hálózat megszilárdítására és fejlesztésére. A muzeumok nagy részét megfelelő épületekben helyezték el, a muzeumi épületek közül sok építészeti műemlék. Ilyen épületek a forradalmi mozgalom muzeumának épülete Plovdivban, a Kobleskov és Karavelev muzeumok, Koprivsticában, Hadzsi Dimitr muzeum Szilivenben, az archeológiai muzeum Szófiában stb. A megyei muzeumok közül Trnovoban nemzeti építészeti stílusban építették a muzeum épületét. A közeljövőben ilyen speciális épületeket loznak építeni Szófiában a Georgi Dimitrov muzeum és a központi régészeti és Néprajzi Muzeum számára.

Minden évben növeli a kormány a muzeumok fenntartásának alapjait, gazdagításuknak, népművelési és tudományos kutató tevékenységük szélesítésének, a muzeumi dolgozók képzésének eszközeit, a muzeumok szükségleteire, az állam millió levát biztosít.

Nagy elméleti, eszmei és módszeres előkészítő munkát igényel az utóbbi években az új, esztétikai és didaktikai célokat követő muzeumi kiállítások rendezése. A rendezők tanulmányozzák a muzeumi terület szovjet tapasztalatait. A muzeumi terület kérdéseinek megoldását segíti, hogy bolgár anyagot is feldolgoztak a korszerű követelményeknek megfelelően. Ez igen fontos tény a muzeumi kiállítások helyes és reális rendezése számára, ha figyelembe vesszük a jelenlegi bulgáriai feltételeket és a multbeli adottságokat. Kidolgozták főbb vonalakban a népművelési munka feladatait és különösen az új operatív kérdéseket.

A népművelési munka részletkérdéseként kidolgozták a muzeumi katalógusok tervszerű kiadásának ügyét. Jelenleg kidolgozás alatt áll elméleti, módszertani és tudományos szempontból a muzeumi állag helyes feldolgozásának és megőrzésének ügye.

A bolgár muzeumok a tömegek munkájára támaszkodnak és odaadóan kívánják szolgálni a muzeumi ügyet. A muzeumi káderek nagy része történelem, irodalom, filozófia, vagy más felső képzéssel rendelkezik. 1953-ban bevezették az összes muzeumi dolgozók számára a továbbképzést. A tanulmányi program előírja a muzeumi ügy alapproblémáinak ún. kiállítási, népművelési, tudományos-kutató és gyűjtőtevékenység technikájának, szervezésének, módszereinek és formáinak szemnáriumszerű tanulását. 1954-ben a Szófiai Állami Egyetemen megalakították a muzeumvezetési szakot. 1955-ben három tudományos kutató csoportot alakítottak a legfontosabb muzeumi intézményeknél.

Ezeknek az előkészítő munkáknak végső konkrét eredménye az esztétikai, tudományos és eszmei politikai tekintetben újjászervezett és fenntartott 20 új muzeumi kiállítás. Előrehaladott állapotban van még ezen kívül a legközelebbi jövőben felállítandó tíz új muzeumi kiállítás. Szervezetten valószínű meg a muzeumi munka aktivizálásának feladatát is. Itt meg kell említeni, hogy 1953-ban négyszer annyi látogatója volt a muzeumoknak, mint 1950-ben. 1954-ben Bulgáriában közel egy

millió látogatója volt a muzeumoknak. Például csak a Szófiai Forradalmi Mozgalmak Múzeumát 1954-ben 200 000 személy látogatta meg. Említést érdemel, hogy a látogatók nagy része állandó figyelemmel kíséri a muzeumok állapotát és munkáját. A bolgár társadalom úgy tekinti a muzeumi intézményeket, mint saját kiharcolt vívmányait, figyeli helyes fejlesztésüket és megszilárdításukat.

A bolgár nemzet békeszerető, bizonyítja ezt demokratikus hagyományai és alkotókészsége. Bár kis nemzet, gazdag nemzeti és nemzetközi jelentőségű értékeket alkotott. A bolgár nép kultúrájában kikristályosodott nagy alkotóerők gazdagítják a világ kultúráját. Nemcsak a bolgár állam határain belül, de ezeken túl is Európa világhírű muzeumaiban, Londonban, Párizsban, Berlinben, Vatikánban, Bécsben, Leningrádban, Moszkvában és máshol sok olyan műtárgyat őriznek, amelyekre méltán büszke a bolgár nép. A kulturális kincsek megvédése elegendő alap az újabb megsemmisítő háború elleni harchoz.

RACSO G. RACSEY

régész

a Bolgár Népköztársaság Kulturális-ügyek Minisztériuma
mellett működő Muzeumok és Műemlékek Osztályának vezetője

MUZEUMAINK A STATISZTIKA TÜKRÉBEN

Számos értekezleten, megbeszélésen hangzottak el a muzeumvezető elvtársak részéről olyan kívánalmak, hogy szívesen vennék, ha a Főosztály a negyedévi vagy évi eredmények összegezése után valamilyen formában közölné a muzeumi terület statisztikájának legfontosabb adatait. Már csupán ebből a szempontból is fontosnak tartjuk a kérés teljesítését, hogy azáltal muzeumvezetőink összehasonlítást tehessenek a saját és más muzeumok eredményeivel, másokhoz viszonyítva tudják értékelni eredményeiket vagy esetleges lemaradásukat, egyben világosabban lássák a következő év, illetve évnegyed folyamán végzendő ilyenirányú munkálataik fontosságát. Természetesen nem vállalkozhatunk arra, hogy egy viszonylag rövid cikk keretében a muzeumi munka minden területéről képet adjunk. Nem fogunk beszélni a gyűjteményanyag, leltározás, restaurálás, stb. állapotról, bár ez is rendkívül sok érdekességet rejt magában, hanem olyan részt választottunk ki, amelynek adatai mögött leginkább lemérhető a muzeumok munkájának az eredményessége és hatása.

Muzeumainknak nem csupán az a feladata, hogy gyűjtsék és megőrizzék a régmúlt idők vagy akár a jelenkor tárgyi anyagát, emlékeit. A muzeum amellett tanít és nevel. Ezt a fontos feladatát előadásokkal, népszerű tanulmányok kiadásával, de legfőképpen jól megrendezett – nem csupán az érdekes és ritkaságszámbamenő tárgyakat bemutató – kiállításokkal valósítja meg, olyan kiállításokkal, amelyek az eleven életet mutatják meg a maga valóságában és fejlődésében. Nyilvánvalóan minden kiállítással az a célunk, hogy minél több ember tanuljon belőlük. A látogatottság minőségi fokmérője is egy-egy kiállításnak, egyben fokmérője a muzeum munkájának is. A helyesen és jól megtervezett kiállítási program, – amelyhez természetesen járulnia kell a jó közönség-szervezésnek is – rendszerint meg szokta hozni a gyümölcsét. A kiállított anyag lehet kevésbé vagy rendkívül vonzó a közönség szempontjából, de nem állja meg a helyét az az állítás, hogy minden a kiállított anyag milyenségétől függ. Legtöbbször a Szépművészeti Múzeumot említik, mint olyant, amelyiknek a magas látogatottsága könnyen érthető, hiszen ez a muzeum vonzó anyagából következik. Nem vitatjuk, a Szépművészeti Múzeum ilyen szempontból valóban előnyös helyzetben van, mégsem ez az egyedüli titka a jó látogatottságnak. Vajon mivel magyaráznánk akkor, hogy például a hajduböszörményi muzeum, amely jellegében egészen más mint a Szépművészeti, 1955-ben 19 186-ra emelte a látogatottságot az 1954-es 4312-höz képest? Vagy például Miskolc, amelynek 1955-ben 80 597 volt a látogatója az 1954. évi 47 093 látogatóhoz viszonyítva? Az okot feltétlenül keresnünk kell a muzeum egész évi munkájában is. Amint már említettük, a helyes tervezés, a kiállítások témájának a megválasztása, az ötletes megrendezés és nem utolsósorban a jó szervezés is ugyanolyan fontos, mint az 'érdekes' anyag.

Nem véletlen, hogy amikor valamely muzeum eredményeire vagyunk kíváncsiak, akkor természetesen egyéb más dolgokat is figyelembevéve és fontosnak tartva – megnézzük a kiállítási és látogatottsági tényezőket. Rendkívül sokatmondó és sok mindent elárul a muzeumról.

Önkéntelenül is ezek a gondolatok merülnek fel bennünk, amikor arra vállalkozunk, hogy muzeumaink 1955. IV. negyedévi, ugyanakkor egész évi adatait ismertessük a kiállításokról és a látogatottságról. Az alábbi táblázaton feltüntetjük az egyes muzeumok utolsó negyedévi és egész évi kiállítási és látogatottsági adatait. A látogatottságnál közöljük az 1954. évre bejegyzett adatokat is. Az esetleges félreértések elkerülése miatt előrebocsátjuk, hogy a kiállításoknál feltüntetett számok magukban foglalják az állandó, időszakos, időszakos külső rendezésű, stb. jellegű kiállításokat együtt. Az adatok a negyedévi, illetve évi meglévő kiállítási állapotot jelentik, a zárójelben feltüntetett számok pedig ebből a negyedévben, illetve egész évben rendezett új kiállításokat jelzik. A Nemzeti Muzeumban lévő Országos Történelmi és Természettudományi Muzeum látogatottsági adatait a régebbi negyedévekben – helytelenül – úgy számolták el, hogy ugyanazon látogatókat mindkét muzeumnál feltüntetették. Feltehetően, hogy azok ugyanis megnézték mind a történelmi, mind a term. tud. kiállításokat. Az adatok összevetésekor figyelembe kell vennünk ezt a régebbi helytelen, de annak idején a statisztikai csoportnál is hitelesnek ellogadott módszert. Mostani összesítésünkben éppen az előbbieket miatt közöljük csupán a Történelmi Muzeumnál a látogatók számát, míg a Természettudományi Muzeumnál csak a külön épületben lévő Növénytár adatát.

Muzeum	Kiállítások száma		Látogatók száma		Látogatók száma 1954-ben
	1955. IV. né.	1955. év	1955. IV. né.	1955. év	
Budapest:					
Nemzeti M. – Orsz. Tört. Muz.	5 (2)	7 (4)	43 309	165 242	166 476
Orsz. Term. Tud. M.	5 (1)	5 (1)	Lásd lent		228 388
Növénytára	1	1	8 181	41 585	
Orsz. Szépművészeti M.	10 (2)	13 (4)	29 556	416 756	157 689
Orsz. Iparművészeti M.	23 (11)	35 (29)	75 863	140 901	98 688
Orsz. Néprajzi M.	10 (5)	10 (6)	4 369	12 394	20 169
Színháztörténelmi M.	3 (1)	8 (6)	5 155	18 287	6 037
Petőfi S. Irodalmi M.	5 (2)	7 (4)	9 352	46 798	11 648
Bp-i Történelmi M.	10 (1)	11 (3)	22 005	96 012	71 838
Mezőgazdasági M.	5	5	57 530	260 462	166 840
Hadtörténelmi M.	2	4 (3)	14 439	69 352	64 553
Bélyegmuzeum	1	1	496	2 194	1 782
Postamuzeum	1	1 (1)	3 055	5 306	
Párttörténelmi (Munkásm.) Int.	6 (2)	9 (6)	20 841	43 937	33 996

Vidék:

Pécs	10 (6)	14 (10)	10 910	31 631	23 835
Mohács	1	1	801	3 043	5 264
Komló	1	1 (1)	5 615	5 615	
Szigetvár	1	1	1 265	3 734	3 413
Baja	3 (1)	7 (6)	3 000	12 145	5 764
Kalocsa	2 (1)	5 (4)	446	2 372	3 688
Kecskemét	3 (2)	6 (5)	2 893	14 091	35 092
Kiskunfélegyháza	8 (2)	9 (3)	2 785	13 182	17 570
Kiskunhalas	5 (1)	6 (2)	5 372	18 865	14 826
Kiskőrös	1	1	3 956	17 056	19 102
Békéscsaba	5 (2)	13 (10)	2 350	8 316	20 097
Gyula	1	2 (1)	499	2 908	12 367
Orosháza	1	1	1 276	5 114	11 086
Békés		átrendezés miatt zárva			8 500

Múzeum	Kiállítások száma		Látogatók száma		Látogatók száma 1954-ben
	1955. IV. né	1955. év	1955. IV. né.	1955. év	
Szarvas	2	2	683	4 993	3 790
Miskolc	6 (4)	16 (15)	38 948	80 597	47 093
Ózd	Rendezés miatt				
	zárva	1	-	1 150	4 899
Sárospatak	4 (2)	10 (7)	11 800	35 382	13 181
Széchalom	1	1	456	2 474	2 819
Mezőkövesd	1	1	1 620	5 797	5 725
Monok	1	1	205	451	1 253
Hódmezővásárhely	7 (3)	15 (11)	8 258	17 426	24 353
Makó	5 (1)	5 (1)	891	2 729	1 912
Szeged	7 (3)	15 (11)	21 564	55 526	33 034
Szentes	4	7 (6)	1 475	7 737	14 279
Székesfehérvár	7 (3)	15 (11)	8 082	24 621	16 664
Sztláinváros	3 (2)	5 (5)	4 729	12 806	14 948
Kápolnásnyék	1	1	3 500	3 500	551
Vál	1	1 (1)	1 200	1 200	
Győr	6 (2)	11 (8)	14 368	25 053	96 034
Mosonmagyaróvár	6 (4)	10 (8)	6 726	40 211	4 377
Sopron	2	7 (5)	2 292	14 859	27 424
Debrecen	7 (2)	17 (9)	9 385	46 610	45 959
Hajduböszörmény	3 (1)	8 (5)	3 971	19 186	4 312
Eger	3	5 (2)	17 227	154 755	115 295
Tata	4 (1)	6 (6)	3 425	16 635	6 152
Esztergom	3 (1)	9 (8)	2 109	21 953	17 870
Balassagyarmat	10 (2)	14 (7)	4 530	7 387	14 687
Horpács	1	1	233	245	
Cegléd	2 (1)	4 (3)	2 898	6 901	6 042
Szentendre	5 (3)	10 (8)	3 305	6 875	4 747
Vác	3 (1)	7 (6)	1 971	8 451	13 251
Nagykőrös	4 (1)	6 (3)	742	2 983	6 555
Tápiószele	2	2	904	3 458	2 724
Visegrád	1	3 (1)	2 597	38 241	26 982
Kaposvár	12 (3)	13 (7)	4 272	9 585	19 235
Siófok	átrendezés miatt				
	zárva a II. né-től	1		234	6 397
Zala	1	1	355	1 152	890
Nikla	1	1	52	369	
Nyiregyháza	5 (4)	10 (8)	4 897	13 827	15 085
Jászberény	6	14 (10)	1 900	10 958	13 167
Szolnok	2 (1)	7 (6)	6 084	22 782	21 373
Karcág	2	3 (1)	1 906	6 960	5 837
Turkeve	3 (2)	12 (8)	2 052	6 067	11 696
Tiszafüred	1	1 (1)	325	1 244	1 365
Szekszárd	7 (3)	10 (7)	8 144	16 388	16 126
Kőszeg	3 (1)	3 (1)	3 103	9 340	4 514
Szombathely	6 (1)	6 (3)	5 159	13 855	10 959
Sárvár	3	3	882	3 404	5 544

Museum	Kiállítások száma		Látogatók száma		Látogatók száma 1954-ben
	1955. IV. né.	1955. év	1955. IV. né.	1955. év	
Veszprém	4	4	1 760	8 273	6 439
Keszthely	8	12 (7)	4 070	26 254	32 049
Balatonfüred	1	1	1 948	23 649	26 795
Sümeg	1	1	1 142	6 816	4 611
Badacsony	2	2 (1)	369	23 155	34 474
Tapolca	1	1	124	2 028	926
Hévíz	1	1	3 790	7 666	10 888
Tihany	A muz. zárva			30 912	-
Zalaegerszeg	5 (1)	9 (4)	3 740	11 651	9 538
Nagykanizsa	6	6 (2)	1 802	3 915	8 445

Az ózdi muzeum 1955. III-IV. negyedében, a siófoki muzeum pedig a II-III-IV. negyedében zárva volt. Az 1955. évi látogatottsági adatokban a tapolcai muzeum II-III. negyedévi számadatai, valamint a széphalmi muzeum II. negyedévi adatai jelentések hiányában nem szerepelnek. Ugyancsak hiányzik a tanácsi felügyelet alatt álló nyirbátori muzeum adata is. Nem vettük be a vasvári muzeum jelentése alapján közölt számadatokat sem.

Összegezve: A budapesti muzeumokban 1955. IV. negyedében a kiállítások száma összesen 87. Ebből a negyedév folyamán megnyílt új kiállítás 27. Az egész év folyamán pedig 117 kiállítás, amelyből 67 volt új. A látogatottság a IV. negyedben 294 151, az egész évi pedig 1 019 226.

A vidéki muzeumokban a IV. sz. évben 239 kiállítás állt, amelyből 68 új, az egész évi 409 kiállításból pedig 257 volt az új. A IV. negyedév látogatottsága 280 299, az egész évi pedig 1 039 899.

Budapest és vidék összesen:

	Kiállítások	Látogatók
1955. IV. né.	326 (95)	574 450
1955. évi:	540 (307) ^x	2 059 125

^x A muzeum rendezése muzeumon kívüli kiállításokat a részletezésnél a rendezőnél is feltüntettük és ott is, ahol rendezte. Csak így látható az egyes muzeumok munkája, de amikor a végső állapotot adjuk, már csak az egyiket számítjuk.

Megyéenkénti megoszlásban a következő:

Megye	Kiállítások		Látogatók	
	1955. IV. né.	1955. évi	1955. IV. né.	1955. évi
Baranya	13 (6)	17 (11)	18 591	44 023
Bács-Kiskun	22 (7)	34 (20)	18 452	77 711
Békés	9 (2)	18 (11)	4 808	21 331
Borsod-Abaúj	13 (6)	30 (22)	53 029	125 851
Csongrád	23 (7)	42 (29)	32 188	83 418
Fejér	12 (5)	22 (17)	17 511	42 127

Megye	Kiállítások		Látogatók	
	1955. IV. né.	1955. évi	1955. IV. né.	1955. évi
Győr-Sopron	14 (6)	28 (21)	23 386	50 123
Hajdu-Bihar	10 (3)	25 (14)	13 356	65 796
Heves	3	5 (2)	17 227	154 755
Kömárom	7 (2)	15 (14)	5 534	38 588
Nógrád	11 (2)	15 (7)	4 763	7 632
Pest	17 (6)	32 (21)	12 417	66 909
Somogy	14 (3)	16 (7)	4 679	11 340
Szabolcs-Szatmár	6 (4)	11 (8)	5 058	14 988
Szolnok	14 (3)	37 (26)	12 267	48 011
Tolna	7 (3)	10 (7)	8 144	16 388
Vas	12 (2)	12 (4)	9 144	26 599
Veszprém	21	25 (10)	13 203	128 753
Zala	11 (1)	15 (6)	5 542	15 566

A IV. negyedévben a látogatók száma összesen 574 450 volt, 75 357-tel kevesebb, mint a III. évnegyedben. Az előző évek IV. negyedévi adataihoz viszonyítva azonban elég magas és nem jelent csökkenést az 1955. IV. negyed látogatottsági tényezője. A III. negyedben az öröndetesen magas látogatottság abból adódott, hogy a vidéken lévő múzeumaink (főleg az üdülőhelyek közelében) az idény ideje alatt sokkal inkább látogatottak voltak. A hidegebb idő beálltával a múzeumlátogatók száma természetesen csökken, annál is inkább, mivel több múzeumunk fűtetlen.

Budapesten a IV. negyedévben 27, vidéki városokban 66, falvakban 2 új kiállítás nyílt meg. Megyei viszonylatban Bács-Kiskun 7, Baranya 6, Csongrád 7, Győr-Sopron 6 új kiállítással jelent a legjobb eredményt. Természetesen nem lehet számitáson kívül hagyni azt sem, hogy hány múzeum van egy-egy megyében. Ilyen szempontból pl. Szabolcs-Szatmár megyében a IV. negyedben Nyiregyháza 4 új kiállítása hasonlóképpen szép eredménynek számít.

Ugyanakkor lehetetlen nem észrevennünk, hogy meglehetősen aránytalanságok vannak a kiállítások száma és az ezektől várható látogatottsági adatok között. Nyilvánvalóan az egyes kiállításokkal nem értük el a remélt célt, ugyanis a kiállítások számának növekedése nem mindig jelenti a látogatottság emelkedését is. A táblázatok egyébként beszédesen bizonyítják ezt, így csupán egyetlen példát említünk meg. Vas megyének az év folyamán volt 4 új kiállítása, az összes látogatója 26 599, ami lényegében többet jelent, mint Szolnok megye évi 26 új kiállítása melletti 48 011 látogató. Még érdekesebb a kép, ha összevetjük, hogy a két megye múzeumaival közül Vas látogatói 1954-hez viszonyítva növekedtek, míg Szolnok csökkenő tendenciát mutat.

A IV. negyedév folyamán kiemelkedő jelentősége volt a Múzeumi Napok megrendezésének. (November 23-27.) A Múzeumi Napok megrendezésével célunk a dolgozók jobb ellátottsága és a látogatók létszámának emelésével egyidejűleg közelebb hozni és megszerettetni a dolgozókkal a múzeumokat. Több új úgynevezett „villám” kiállítást rendeztünk a múzeumok érdekesebb és ritkább anyagából. Vácott kisebb kiállítást rendeztünk, amely India művészetével ismertette meg a látogatókat. Szegeden: „Új Kína iparművészete”, Szekszárdon: „Idegen földrészek emlős állatai”, Szentendrén: „Oceánia művészete” címmel rendeztünk kiállításokat. A kiállítások eredményességét mutatja pl., hogy a szekszárdi múzeumot, -- amely egyébként elég gyenge látogatottságú -- a negyedik negyedévben 8144 látogató tekintette meg, a III. negyedben 1871 volt a látogató, az utolsó negyedévben 3305 nézte végig a múzeum kiállításait.

Az 1955. év folyamán az évi látogatottság Budapesten és vidéken összesen 2 059 125 volt az 1954-es 2 051 943-al szemben. A Statisztikai Csoportnál 1954. végén bejegyzett adattól némiképp

pen eltér az általunk közölt 1954. évi tényszám. Ott az 1955. évhez viszonyítva magasabb volt az évi látogatottság, míg nálunk az 1955-ös év emelkedést mutat. Bár nem döntően nagy az eltérés, mégis azt kell leszögeznünk, hogy a megnövekedett kiállítások számához képest a látogatottságunk nem növekedett. Szép eredményt ért el: az Iparművészeti, Színháztörténeti, Petőfi S., Irodalmi, Mezőgazdasági Múzeum, a vidékiek közül pedig Eger, Baja, Miskolc, Szeged, Mosonmagyaróvár, Hajduböszörmény, Elmaradtak: Győr, Vác, Turkeve és Nagykanizsa múzeumai. Ezeknél a múzeumoknál feltétlenül szükséges a fokozottabban végzett szervező munka, hogy az 1956-ban behozzák elmaradásukat.

A kiállítások tekintetében 1954-hez viszonyítva szembetűnően nagy az emelkedés. (1954-ben a kiállítási tényszám 351 volt, míg 1955-ben 510, amelyből 307 volt az év folyamán rendezett új kiállítás.) A kiállítások száma 1954. év %-ában 145.3. Ezzel szemben a látogatottsági % csupán 100 körül mozog. Összességében véve nem mondhatjuk azt, hogy az elmúlt évben múzeumaink eredménye rossz volt, mégpedig azért nem, mert néhány múzeumunk kimagaslóan jó látogatottságával helyrebillentette a mérleget, hiszen igen sok múzeum várakozáson aluli rossz eredményt ért el 1954-hez viszonyítva. A legnagyobb hiba abban rejlik, hogy rendkívül nagy aránytalanság van a kiállítások és a látogatók száma között.

A Népművelési Minisztérium felügyelete alá tartozó múzeumok látogatottsága 1954-hez hasonlítva még a 100 %-ot sem éri el (92.9), bár a kiállítások száma 1954. év %-ában 147.6.

Tehát a mindaddig elmondottakból az tűnik ki, hogy jelentősen túlteljesítettük a kiállítási tervünket, míg alaposan elmaradtunk a látogatottsággal. A látogatók számának csökkenését részint magyarázza az is, hogy mind több múzeumban bevezették a belépődíjak fizetésének rendszerét. Ahogy növekedett az ilyen múzeumok száma, úgy csökkent a látogatottság is. Ezt az okot mégsem tekintjük alapvetőnek, hiszen a rendkívül alacsony belépődíjakat figyelembe véve erősebb a csökkenés, mint az várható volna. Tehát annak ellenére, hogy a csökkenést bizonyos mértékig magyarázza, mégsem a belépődíjak rendszere az egyetlen, mindent magyarázó oka a lemaradásnak. Véleményünk szerint sokkal döntőbb a másik ok. Múzeumvezetőink egyre-másra halmozták a kisebb-nagyobb kiállításokat, (nem mintha ez lenne a baj), de annál kevesebb gondot fordítottak arra, hogy kiállításainak több látogatót is szerezzenek. Kétségkívül a szervezésben van az egyik hiba. Másrészt a látogatók közömbössége az egyes kiállítások gyenge minőségével is magyarázható. A beküldött forgatókönyvek egyike-másika is tanúsítja, hogy némelyek a legszebb anyagot sem tudják vonzóvá tenni, komoly tartalommal megtölteni, míg mások az egyszerűbb témából is nagyot alkotnak, amely nem csupán tanít, de maradandó élmény is a látogatóknak. Rá kell végre döbbennünk arra, hogy kiállításaink nem önmagukért készülnek, hanem a dolgozók igényeinek jobb ellátásáért és a múzeumlátogatók körének szélesítéséért. Inkább kevesebb kiállítást, de jobbat! Kiállítási terveink összeállításánál pedig ne hagyjuk figyelmen kívül, hogy mit várhatunk a kiállítástól és ennek érdekében tegyünk is meg mindent. Nem lehet mindent a hirdetőoszlopon szerénykedő kis plakátra bízni.

Végezetül néhány szót kell szólnunk magáról a statisztikáról és a beküldött jelentésekről. Egész évi munkánk értékelése, eredményeink lemérése a statisztikai összesítések alapján történik. Ez az egyetlen mód arra, hogy világosan lássuk fejlődésünk vonalát, hogy az évi eredmények összevetésével mintegy meghatározott irányt kapjunk a következő év elvégzendő feladataihoz. A reális eredmények mérésének elemi követelménye egyben alapja is a pontos jelentésküldés. Kötelező öszinteséggel kell megmondanunk, hogy múzeumvezetőink rendkívül lebecsülik a statisztika jelentőségét és fontosságát. Ez pedig azt mutatja, -- tisztelet a kevés kivételnek -- hogy nem érdekli őket a saját eredményük, de nem érznek közösséget az országos eredmények iránt sem.

Teljesen tisztában vagyunk azzal, hogy igen súlyos szavak ezek, de a tapasztalat azt mutatja, hogy így igazak. A jelentések jórésze meglepően zavaros, pontatlan, nem is beszélve arról, hogy nagyrésztük még csak véletlenül sem érkezik be határidőre. Ilyenkor azután megindulnak a sürgető körlevelek, táviratok, nem egy esetben külön telefonbeszélgetések, amelyek tekintélyes pénzbe kerülnek. Mindezzel dolgozó népünk államát károsítják azok, akik csupán hanyagságból később küldik jelentésüket. Példának említtük, hogy a IV. negyedévi jelentések beküldésének határideje jan. 6-ra szólt. Ekkorra beküldte a jelentését a múzeumoknak kb. 20 %-a, 6-tól 10-ig beküldte kb. 60 %-a és a

megmaradó 20% már csak 10-e után küldte be. Nem egyedüli eset, de Kecskeméti háromszor fel kellett hívni telefonon, amíg beérkezett a jelentése január 20 körül.

Másik nagy hiányosság a lapok pontatlan, felületes kitöltése, amelyből az országos eredmények eltorzítása következik. A negyedévi jelentési lapokon régebben csupán számokkal jelentették a különböző jellegű kiállítások adatait muzeumvezetőink. Ez eléggé megbizhatatlannak bizonyult, éppen ezért - de az egész évi állapot áttekintése céljából is - az utolsó negyedévi jelentési lap hátlapján egyszerű kis táblázaton kértük, hogy sorolja fel a kiállításait negyedévenként (állandó, időszakos) a címek szerint. Sajnos - az ötletszerű bejegyzéseket bizonyítva - még itt is többen közöltek valószínű adatokat, vagy egyszerűen figyelmen kívül hagyták a hátlapon lévő táblázatot. Feltétlenül szükséges a negyedévenként megnyílt új kiállítások bejegyzése a nyitás és a zárás idejének a megjelölésével, mert a következő negyedévre áthuzódó időszakos kiállításokat nem szerepeltethetjük csak egyszer. Pl. a gyulai múzeum a II. negyedévben rendezett egy kiállítást és ezt a IV. negyedévi jelentési lapon is mint újat tünteti fel. Ezért szükséges a nyitás és lebontás idejének a megjelölése, amelyet különben még elég sokan nem közölnek. Így: Szekszárd, Kaposvár, Kiskunfélegyháza, Turkeve, Hódmezővásárhely, Debrecen, Balassagyarmat, Cegléd, Kőszeg, Szentendre stb. Nem megbízható minden esetben az év végén beadott szöveges jelentés sem, amelyben pedig részletesen kell beszámolni minden munkáról. A szentesi múzeum évi szöveges jelentésében például szó sem esik a kiállításokról. A szegedi múzeum viszont elég világosan és részletesen beszámol a szöveges jelentésben kiállításainak évi állapotáról, csupán az adatai nem azonosak a IV. negyedév folyamán beszámolójához csatolt melléklettel. A debreceni múzeum pedig több kiállításról számol be szöveges jelentésében, mint amennyit az utolsó évnegyedben közölt az évi állapotról. Ugy gondoljuk, ez a néhány példa is érzékelteti, milyen nehéz megbízható, reális összesítést készíteni. Pedig könnyen lehet segíteni ezen a helyzeten, csak kissé nagyobb gonddal kellene készíteni a jelentéseket. Ezzel nagymértékben segítenénk és megbecsülnénk a főosztály munkáját is.

Az elkövetkezendő időkre vonatkozóan ezúton kérjük a muzeumvezető elvtársak segítségét, hogy összesítéseink valóban a reális eredményeket tükrözzék. Elsősorban a jelentési lapok határ-időre való pontos beküldését kérjük. Rendszeresen akarjuk azt a szokást, hogy a muzeumvezetők kiállítások állapotában történő minden változást azonnal jelentsek a Főosztálynak. (Nyitás, lebontás.) A negyedévi, illetve évi jelentések alkalmával pedig feltétlenül szükségesnek tartjuk a következők közlését:

- A kiállítás címe
- A kiállítás jellege (állandó, időszakos)
- A kiállítás rendezője
- Hol rendezték a kiállítást
- Nyitás - lebontás ideje.

Csakis ezeknek a kívánalmaknak a pontos betartásával remélhetjük, hogy rendet teremtünk a statisztika területén, egyben megkíméljük a muzeumvezető elvtársakat is a felesleges körlevelektől és sűrűtő táviratoktól.

KISS LÁSZLÓ

MUZEUMLÁTOGATÁS AZ ISKOLAI SZEMLELTETÉS SZOLGÁLATÁBAN

A magyar múzeumok kiállításokkal bekapcsolódtak a kultúrforradalom megvalósításába, az új, szocialista ember nevelésébe, művelt emberi társadalom kialakításába.

Mivel kiállításaink ezt a célt kívánják elérni, nem utolsó sorban jelentős segítséget nyújthatnak az ifjúság nevelését végző pedagógusoknak. Az iskolák - legyenek bármennyire is felszerelve különböző szemléltető eszközökkel - nem tudják minden esetben teljes egészében megvalósítani a szemléletesség elvét. A szemléletesség azt jelenti, hogy az ismeret (első forrásához) fordulunk, vagyis nem elvont képzetekre és szavakra, hanem konkrét, a gyermek által közvetlenül befogadott képekre támaszkodunk. Ez különösen áll az általános iskolában, ahol a gyermek tudatába szá-

mos fogalmat kell beplántálni, illetve megértetni. Ebben a korban a gyermeki agy igen fogékony és mélyen rögzíti az így befogadottakat. Más a helyzet a gimnáziumok és más középiskolák esetében. Itt már nem annyira a fogalmak, mint inkább a jelenségek és azok egymásra hatásának, illetve a következtetések megvonásának, a mélyebb gondolkodásnak képességét kell kialakítani. Mind két esetben a muzeumok kiállításai jelentős segítséget nyújthatnak, ha a nevelők élnek a muzeumok nyújtotta lehetőségekkel. A muzeumi szemléltetés többféle óratípusnál alkalmazható és pl. történelem órák esetében sokszor elengedhetetlenül szükséges.

Az új ismereteket közlő óra esetében a kiállítás egy bizonyos fejezeténél állunk meg, melyet éppen a leadandó anyag megkíván. Itt a kiállított tárgyakon és ábrákon keresztül magyarázunk, szemléltetjük az új anyagot. Ez esetben azonban nagyobb súllyal figyelembe kell venni a tanulók életkori sajátosságait. Pl. általános iskolásoknak helyesebb, ha az új anyag leadása utáni órán tartunk muzeumi szemléltetést, tekintve, hogy az előadás formájában lezajló óra kifárasztja a gyermeket és nem fogja végig figyelemmel kíséreni. Kérdés-felelet formájában azonban már itt is megvalósítható. Az új anyagközlő óra a középiskolák esetében, előadászerű magyarázat formájában is levezethető, különösen a felsőbb osztályokban, ahol már egyenest szükséges is a felsőbb oktatáshoz való szoktatás szempontjából.

Az ismétlő óra keretében egy nagyobb kiállítási részleten belül felidézzük és a tárgyakon keresztül szemléltetjük a már régebben tanultakat. Itt már a hangsúly az összefüggéseken és a fejlődésen kell, hogy legyen.

Az évvégi ismétlések alkalmával, amikor a tanulók ismeretanyaga a szaktárgyból már szélesebb alapokon nyugszik, nagyon helyes, ha minden nevelő amaga szaktárgyában – pl. történelem, földrajz, növénytan, állattan – szülőföldismereti órát tart a muzeumban, a helyi adottságoktól függően és a kiállításokon keresztül ismerteti a megye történeti emlékeit, földtanát, növény és állatvilágát. Ez által felébreszti a tanulók szülőföldszeretetét és a történeti és természeti tárgyak iránti megbecsülését. Ez lényegében nem más, mint a hazafiasságra való nevelés egyik módja.

A muzeumi szemléltetés azonban az osztályon és iskolán kívüli munkákban is felhasználható. Gondolok itt az iskolai és uttörőházi szakkörökre, melyek a muzeumban tartott foglalkozásuk alkalmával nem csak a kiállításokkal, hanem a muzeum dolgozóinak, kutatóinak vezetése mellett a raktári anyagokkal is megismerkedhetnek és munkájukhoz segítséget is kaphatnak.

Ahhoz azonban, hogy a muzeumi szemléltetés tényleg eredményes legyen, elsősorban a nevelőknek kell ismerniük a helyi muzeumok adottságait, kiállításait, mert csak akkor tudják céltudatosan felhasználni.

A szombathelyi Savaria Múzeum kiállításai, mint szemléltetési lehetőségek

Történelem órán: A múzeum történeti emlékeinek bemutatása a csiszolt kőkorról kezdődik. Itt megismerkedhetünk a kőszerszámok készítésének és felhasználásának módjaival. A következő rész a Hallstadti korról foglalkozik. Eredeti anyagon ismerteti a híres Sághegyi leleteket, háziastott állatok, edények, fegyverek és egyéb használati eszközök. Ez az a kor, amikor a vas, réz és bronz tárgyak vegyesen fordulnak elő. A híres Velem Szent Vid anyagán bemutatatható a bronzöntés és bányászás módja, a különböző használati eszközök és ékszerek. Mint megyénk területe, úgy múzeumunk is leggazdagabb a római anyag tekintetében. A kiállítási termekben, a kőtárban és a romkertben egyaránt megismerkedhetünk a kor mindennapi életével, vallásával, iparával, kereskedelmével és nem utolsósorban művészetével.

Itt kell felhívni a tanulók figyelmét arra, hogy az a történelem, amit az iskolában tanulnak, ilyen és hasonló anyagok alapján íródott és minden múzeumba szállított lelet történeti ismereteinket bővítheti.

A múzeum néprajzi kiállításai az újabb kor történetének szemléltetésére használhatók fel. Pl. hűbériség, kalodá, céhemlékek, gazdasági eszközök fejlődése, népművészet stb.

Földrajz órán: megismerkedhetnek a tanulók Vas megye földtörténetével. A kiállítás ismerteti a vasi föld kialakulását, fejlődését a földtörténeti korok tükrében. Ezen belül részletekérdéseket is

szemléltethetünk, mint a vulkánok szerkezete, működése, a megye ősnövény és ősállatvilága, hasznosítható kőzetei és ásványai.

Természetrajz órán: A növénytani kiállítás bemutatja megyénk növényvilágát, mely sok tekintetben eltér hazánk más területeitől. A növényvilág ezen eltérő voltát a hőmérséklet és a csapadék más eloszlása, a talaj különbözősége és nem utolsósorban az Alpok közelsége okozza. A kiállításon megismerkedhetünk e jellegzetes növényvilággal: erdei lenyő ősállományok, gesztenyések, erdei ciklámen, kapcsos korpafű, erdei harasztok stb. Ezek mellett láthatók a néptáplálkozásban még ma is felhasznált vadon termő növények, mint amilyen a mazsola pótló zsidócseresznye, a zselince meggy, a számoça stb., valamint a vetésben is szereplő, kenyérpótló hajdina.

Az állattani rész megyénknek főleg madárvilágát és néhány emlőst mutatja be kis környezetképekben (diorámák). Ez különösen jelentős az állattan szemléltetésénél, mert míg a növényvilág a természetben könnyen szemléltethető, addig az állatvilág mozgó egyedei félénk természetük miatt már kevésbé. A környezet képes bemutatás célja az egyes természetes tájak jellemző állatainak megismertetése, mint a házkörnyék, nedves rétek, nyílt vizek, nádasok, mezők, erdei bozótosok, erdők, stb. Ezek mellett szemléltethető a hazai vándormadaraink vonulási útja, valamint az állatok háziiasítása.

A terem közepén álló szarvas és őz témában kapcsolódik a lépcsőházban lévő agancs-kiállításához. Az agancs-kiállítás szemlélteti és magyarázza a szarvasfélék fejlődését, életét, az agancsok jelentőségét stb. Ez a kiállítás pl. nagyon jól szemléltethet egy, a szarvasféléket tárgyaló órát.

A muzeum kiállításainak minden részlete felhasználható az iskolai szemléltetésben. A fentiekben csak a Savaria Muzeum kiállításairól adtam ilyen szempontból vázlatos áttekintést.

HORVÁTH ERNŐ

A KÖNYVTÁRI ROVAT MUNKÁJÁRÓL

Örömmel üdvözljük a Muzeumi Híradó könyvtári rovatát. Ezzel a fórummal megnyílik a muzeumi könyvtárak előtt a lehetőség, hogy kicseréljék a könyvtári munkában szerzett tapasztalataikat, megbeszéljék a muzeumi könyvtári terület speciális problémáit és nem utolsósorban közelebb kerüljenek a muzeumok szakmai tudományos munkájához.

A magyar könyvtárügy a felszabadulás után általában erősen fellendült és jelentős szerepet kapott az ország kulturális életében. Ezt a tényt már igen sok helyen elmondták, mégsem lehet elégszer hangsúlyozni akkor, amikor a könyvtári terület egyes, aránylag elmaradt részéről szólnunk. Ezek egyike pedig nevezetesen a muzeumi könyvtári terület. Hangsúlyozni kell azonban, hogy csak látszólag és aránylag maradt el a muzeumi könyvtárak ebben a fejlődésben, mert saját területükön belül hatalmasnak mondható lépéseket tettek előre. Talán úgy fogalmazhatnánk melegegyszerűbben ezt a fejlődést, hogy lényegében az elmúlt tíz év alatt a muzeumok könyvgyűjteményeiből végre muzeumi könyvtárak lettek és létrejött a mai muzeumi könyvtári hálózat, amely nem jelentéktelen helyet foglal el a tudományos szakkönyvtárak között.

Bármilyen tekintélyes is az a munka, amelyet a muzeumi könyvtárak végeznek a tudomány előbbrevitelében, mégis hiányzik ennek visszhangja, elismerése, nemcsak a könyvtári, hanem a muzeumi terület részéről is. Ennek közvetlen oka talán az, hogy a muzeumi könyvtárak eddig nem sokat hallattak magukról. Lehetőségük sem igen volt nagyobb könyvtári nyilvánosság előtti szereplésre, másrészt a belső rendezés, kialakulás munkái sem engedték úgy szóhoz jutni a muzeumi könyvtárakat ahogy kellett volna. Ezen az okon ma már tudunk segíteni. A Muzeumi Híradó állandó rovata és a könyvtárak saját kiadványai útján publikációs lehetőségek nyíltak a könyvtárak előtt, s tulajdonunk a szervezés legfontosabb lépésein is. A jövő feladata lesz, hogy ezeket a lehetőségeket a könyvtárak megfelelően hasznosítsák. Van tennivaló elég, nehéz is meghatározni a legsürgősebb, legfontosabb teendőket. Talán az a legfontosabb, amit ez a könyvtári rovat kitűzött: közelebb hozni egymáshoz a muzeumi könyvtárak működését és közelebb vinni a könyvtári munkát magához a muzeumhoz. Furcsa, hogy felmerül a probléma: «a muzeumi könyvtárakat közelebb kell vinni a muzeumhoz», hiszen ezek a muzeum részei, mégis vannak olyan megnyilvánulások, amelyek a muzeumi könyvtárak szerepét sokadrangu kérdésként tüntetik fel. Igaz, hogy a muzeumi

könyvtár elsőrendű feladata a muzeum tudományos munkájának segítése, de ezt a könyvtár a sajátos módszereivel, sajátos úton végzi. Erősen vitatott kérdés manapság a könyvtárak tudományos munkája és sokan a muzeumi területen is igyekeznek kétségbevonni a könyvtári munka tudományos jellegét.

Ugy tűnik, hogy ezt a kérdést tisztázni kell, mert erre elsősorban a könyvtáraknak van szükségük. A munka célja a könyvtárak színvonalának emelése, a könyvtár-tudomány fokozottabb ütemű művelése. Ki kell dolgozni a könyvtárak bibliográfiai, tájékoztató és katalogizáló munkájának szempontjait és ezeket a szempontokat széleskörű vita után érvényesíteni kell.

Ilyen viták kialakításának eszköze a könyvtári rovat, s reméljük, hogy jelentősen hozzájárul a muzeumi könyvtárak munkájának további fejlődéséhez, a könyvtári munka színvonalának emeléséhez.

BUDAI GYULA

A MUZEUMI KÖNYVTÁRAK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK MÓDJAI

A muzeumi könyvtár elsődleges kapcsolata vitathatatlanul a muzeum. Ennek érdekében létesült, és mindenekelőtt az ottani kutatás alátámasztását szolgálja. A fejlődés során azonban funkciója kibővült. Több muzeumi könyvtár szakjának alapkönyvtárává fejlődött, ezért figyelembe kell vennie az intézmény kívánságain kívül, azokon túlmenő szempontokat is. Pl. gyűjtenie kell szakterületén befűlölyan anyagot is amellyel muzeumában kutató aktuálisan esetleg nem foglalkozik. Van azután minden muzeumi könyvtárnak más kötelessége, mégpedig azoknak a szabályoknak betartása, amiket a törvény valamennyi könyvtár számára előír. Ilyenek pl. a leltári szabályok, katalógus, olvasószolgálat, kötelező revízió stb. A szabályok elsősorban a könyvtárak érdekét szolgálják, gondoljunk pl. a könyvtárközi kölcsönzésre, amelyből mindnyájan kivesszük részünket.

Kitűnik tehát, hogy nevének megfelelően a muzeumi könyvtárnak muzeumi kapcsolatain kívül külön könyvtári számai is vannak. Ezeknek egyike a többi muzeumi könyvtárhoz való viszony. Valamikor a Nemzeti Muzeumban együtt voltak az országos muzeumok, amelyek a fejlődés folyamán külön-külön intézményekké alakultak. A szétválás az egyes muzeumok fejlődésének természetes következménye volt, de azért továbbra is maradtak közös problémáik, amelyek együttesen talán könnyebben megoldhatók, mint külön-külön.

Ha megnézzük a könyvtár fontosabb funkcióit először is a könyvtár gyarapodása, a beszerzés ölik szemünkbe. Tudományos szakkönyvtár működése – minden más könyvtár-típusnál inkább – rászorul az új eredmények bemutatására, publikálására. A beszerzési lehetőségek nem mindig állnak arányban a kívánalmakkal. A muzeumi könyvtárak gyűjtőköre elméletileg általában meghatározott, de a megjelenő kiadványok semmiképpen sem maradnak minden esetben a gyűjtőkör korlátai között.

Számos kiadvány csaknem egyformán szolgálja több muzeum kutató apparátusát. A tudományok hajlamosak arra, hogy egymásba kapcsolódjanak. Említsünk néhány példát, ahol már a címből kitűnik az az összefonódás, amely a kiadványt több muzeum számára egyaránt szükségessé teszi: «Ethnographisch-Archeologische Forschungen» (néprajz-régészet), «Zeitschrift für schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte» (régészet-művészettörténet), «Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien» (antropológia-régészet), «Anthropos» (néprajz-antropológia). Megemlíthetnénk akár a Történeli Muzeum Évkönyvét is, amelyben régészet, művelődéstörténet, iparművészet stb. kaleidoszkópszerűen váltakozik.

Nyilvánvaló, hogy könyvtáraink anyaga kölcsönösen érdekli muzeumaink kutatóit, olvasóit és szükségszerűen a könyv-beszerzéssel foglalkozó könyvtárosokat. Ezen a téren kétségtelenül nemcsak hasznos, hanem szükséges is az együttműködés. Bizonyos fokig ez már megindult. Egyik másik muzeum készít tájékoztató jegyzéket, amit esetleg – és ez talán a munka nehezebbik része – le tud sokszorosítani, sőt, néha ki is nyomtat. Ugy gondoljuk azonban, hogy ezen a téren még sok a tennivalónk.

Szerkezetően hatna például, ha a számos külön jelentés, kimutatás stb. mérséklésével egyidejűleg a gyarapodás rendszeres és részletes közlését tennék a könyvtár egyik legfőbb kötelességévé. Az ilyesféle tájékoztató egyben számadás arról is, hogy a beszerzés milyen mértékben volt megfelelő. Bizonyára elsősorban a muzeum és annak kutatói vennék a beszerzési közlés legnagyobb hasznát, de igen sokat jelentene ez a többi rokon intézmény, muzeum, könyvtár tájékoztatója szempontjából is.

De, hogy félreértés ne essék, itt nem egy szokványos felsorolásra gondolunk, amely lapos sivárságával kedvét szegi az összeállítónak is, de különösen annak, aki olvassa. A gyarapodási anyag közlését igen fontos könyvtári feladat. «Egy könyvtár tudományos nivóját elsősorban kiadványai alapján ítélni lehet meg» -- írja Georg Leyh, a «Handbuch der Bibliotheks-wissenschaft» harmadik kötetében. Az ilyen kiadványok közül a könyvtár szempontjából legfontosabb az anyagának ismertetése; különösen az új anyagé, mert a régit a jártasabb kutatók többnyire ismerik. A könyvtáros a tájékoztatóban rövid recenziót adjon valamennyi újonnan beszerzett monográfiáról sőt a jelentősebb folyóirat publikációkról is. Az így feldolgozott recenziókat tárgyi sorrendbe szedi, osztályozza, mutatókkal látja el. Ez több, mint a szokványos bibliográfia, mert az annotálás megkívánja, hogy a műveket a könyvtáros ne csak címeik szerint ismerje, hanem tartalmilag is ismertesse. A folyóirat-cikket, tanulmányt még ebből a szempontból is mérlegelni kell, hogy szükséges-e közléstétele, ismertetése előbbre viszi-e a hazai kutatást és mi az, amivel többet nyújt az eddigi eredményénél. Az ilyesféle tájékoztató összeállítása nem lesz sivár feladat, hanem komoly hozzájárulás a tudományos kutatómunkához. Egyben próbaköve a szakkönyvtáros képességének. Itt nyílik ut ahhoz, hogy a könyvtár tudományos apparátussá váljék.

Az együttműködés szempontjából figyelembe jön az állománygyarapítás másik fő ága, a cserekapcsolatok kezdeményezése, fenntartása és kiterjesztése. Miben nyilvánul meg itt a muzeumi könyvtárak együttműködése? A cserekapcsolatok tekintetében gyakran tapasztalható a régi, szokássá vált kapcsolatok, a járt utak előnye az újakkal szemben. Külföldi intézmények általában bizalmatlanul fogadják a régi, megszokott intézmények változását és néha, felszólítás ellenére, továbbra is a régi címre irányítják küldeményüket. Mint a Nemzeti Muzeum épületében lévő Történeti Muzeum könyvtárosa tapasztalom, hogy változatlanul hozzánk címeznek több természettudományi külföldi küldeményt, nem szólva a Széchenyi Könyvtárnak szóló küldeményekről. Mi már értesítettük a küldő intézeteket a tévedésekről, de ez nem járt mindig eredménnyel. Meg kell jegyezni, hogy a Történeti Muzeum továbbítja az ilyen közleményeket a megfelelő helyre. Sajnos viszonzásként nem mindig tapasztaljuk ugyanezt. Pl. Az Össtereische Akademie der Wissenschaften Történeti Osztályának Sitzungsberichtejéi közül eljutott hozzánk egy-két szörvány és mikor saját kiadványunkat küldtük megemlítettük, hogy szeretnénk néhány minket érdeklő további számot a Sitzungsberichjtüjből. Válaszul felháborodott levelet kaptunk az Akadémia titkárságától, amely szerint mindazokat a számokat, amelyeket kértünk, már régen megküldték és nehezményezik, miért nem ismertük el vételzésüket.

Az együttműködés megkívánná, hogy összeegyeztessük cserekapcsolatainkat, elküldjük egymásnak csere-intézményeink jegyzékét. Nem műhelytitkok ezek, sok külföldi intézmény rendszeresen közli nyomtatásban, időszakos kiadványaiban, évkönyveiben cserekapcsolataik névsorát. (Pl. Archeoloski Vestnik Ljubljana) Nem valószínű tehát, hogy erre ráfizetnénk, éppen ellenkezőleg szilárdabbá, tekintélyesebbé válnának muzeumaink, ha közösen megbeszelnénk ezeket a problémákat. Mindegyik muzeum csak jól jár, ha azt kapja cserébe elsősorban, ami profiljába tartozik és kölcsönösen átengedi a megfelelő intézménynek a főhíszemű küldők tévesen címzett küldeményeit. Meg kell itt még azt is említenünk, hogy saját kiadványainkat is küldjük el egymásnak. A Történeti Muzeum sokszorosított címjegyzékében az első helyen szerepelnek az országos muzeumok könyvtárai, amelyek kiadványainkból részesülnek. Sajnos inkább kivétel, hogy külön reklamálás nélkül hozzájutunk a rokon muzeumok kiadványaihoz, -- ha egyáltalán értesülünk megjelenésükről.

Napi munkánk mellett kitérőt jelent és nehezen rendszeresíthető, hogy kisebb-nagyobb problémáink miatt egymást végig kilincseljük. Mint a legutoljára szervezett muzeumi könyvtár irányítója, talán inkább láttam szükségét a tapasztalatcserének. Ennek során megállapítottam, hogy sokat tanulhatunk egymástól. Példaképpen megemlítem a cserenyilvántartás egyik rendszerét, amelyre a

Szépművészeti Múzeum könyvtárában találtam jó megoldást. Gondolom akadnak olyan problémák, melyeket egyik vagy másik múzeum könyvtára közelebb vitt a megoldáshoz. Így pl. a szűkös raktárviszonyok jó kihasználása, kölcsönzések behajtásának eredményesebb módja, dokumentációs anyag forgalmazása, kiállítások irodalmi utalása a könyvtár anyagára, szakköri vita újabb könyvanyagokból, szakrendszerű problémák beleillesztése az általános könyvtári szakrendszerbe, és így tovább. Mindezekről és még sok másról lehet beszélni a könyvtárak számára biztosított publikációs helyen, pl. a Múzeumi Híradó könyvtári rovatában.

Múzeumaink látogatási ideje általában egységes és hirdetményeken is olvasható. A múzeumi könyvtárak azonban különböző időszakok alatt vehetők igénybe és kevésbé tudják egymásról, mikor vannak nyitva. Ha a látogató egy rokon intézmény gyűjtőkörébe tartozó anyagot keres, ne mulasszuk el figyelmét felhívni az illetékes múzeum gyűjteményére. Tapasztalható, hogy még olyan nagy könyvtárban, mint a Széchenyi Könyvtár sincs a köztudatban milyen anyagot gyűjtenek az országos múzeumok könyvtárai. Jó lenne hirdetmény vagy más sokszorosítás útján közzétennünk a múzeumi könyvtárak rövid leírását.

Az együttműködés gyakorlati megvalósításának egyik módja, ha az országos múzeumok könyvtárosai rendszeresen tartanak megbeszéléseket. Ezek biztosítják legközvetlenebbül a közös problémák megoldását.

NÉMETH ENDRE

NEMZETKÖZI TAPASZTALATCSERE A NÉPRAJZI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN

Tudományos szakkönyvtárak katalógus-rendszerét sohasem tarthatjuk lezártnak, befejezettnek. Nemcsak az állomány gyarapodása vet fel szükséges kiegészítő szempontokat, hanem a tudomány haladása, a kutatási eljárások mélyülése is a csoportosítás módosítását, az osztályozási elvek korszerűsítését követeli időről-időre. Különösen áll ez a néprajzi szakkönyvtárakra. Ez a tudományszak voltaképpen az emberi társadalom és kultúra egész területét egy bizonyos szempontból fogja át, és szorosan érintkezik ugyyszólván az egész emberi tudás valamennyi szakterületével.

Az 1955 október havában több napon át a Néprajzi Múzeum vendégeként Budapesten időzött Robert Wildhaber, a neves svájci etnográfus, a baseli Néprajzi Múzeum vezetője. Ezt az alkalmat fölhasználtuk arra, hogy a néprajzi bibliográfia és néprajzi katalógusok rendszeréről kitűnő vendégünkkel sorozatos megbeszélést folytassunk. Robert Wildhaber évek óta szerkesztője az UNESCO egyik könyvtárügyi szerveként működő C. I. A. P. kiadásában megjelenő nagy nemzetközi vállalkozásnak, a Volkskundliche Bibliographie kötetének. Ebben a minőségben is kiemelkedő elméleti felkészültséggel és gyakorlattal szólhat hozzá a könyvtári rendszerezés szakkérdéseivel.

Elsősorban a Néprajzi Múzeum könyvtárának földrajzi katalógusáról folytak tárgyalásaink. A földrajzi katalógus a néprajzi szakkönyvtárban a tájékoztatás nélkülözhetetlen eszköze. De egyben eszköz arra is, hogy egy-egy táj szakirodalmi állományáról a könyvtár tiszta képet alkothasson, s a fejlesztés tervét a meglévő állományhoz mértén elkészíthesse. Svájc néprajza, amelyben német, francia és olasz népcsoportok sajátos módon alakítják kultúráikat, különösen alkalmasnak bizonyult arra, hogy a szakkatalógus lappangó problémái, osztályozási és elvi kérdései, a szakkönyvtári konferencia keretében felvetődjenek. Robert Wildhaber mindemellett hasznos felvilágosításokat adott arra vonatkozóan, miképpen határolható el Svájc néprajzi irodalma a terület lakóinak néprajzi szinképe szerint. Kiderült, hogy egyes szakmunkák sokkal inkább az ország határain kívül élő népek, etnikai csoportok viszonyaira jellemzőek, mint Svájc népére. Ilyen módon a terület szakirodalmát lényeges biztonsággal áttekintő szakember értékes segítséget nyújthatott problémáink megoldásához, rendszerezésünk javításához, hibáink feltárásához.

Kiderült azonban az is, hogy a Néprajzi Múzeum könyvtára Svájc néprajzi irodalmából rendkívül gazdag anyaggal rendelkezik. Állományában nem egy szakirodalmi ritkaság is helyet foglal, s a hozzáértő külföldi látogató sem tartóztathatja csodálkozását az értékes gyűjtemény felett. Ám az értékes állománynak különös jellemzője mégis a fejlesztés egyenetlensége. Nagy értékeink mellett nem hunyhatunk szemet hiányosságaink felett sem. E hiányosságok feltárásában ismét kitűnő segít-

séget kaptunk Wildhabertől, aki nemcsak egyes értékes szakmunkák pótlólagos beszerzésére hívta fel a figyelmünket, hanem vállalta azt is, hogy a hiányzó művek beszerzésében könyvtárközi csere formájában, «könyvet-könyvért» alapon, illetve muzeumközi csere formájában «tárgyat könyvért» alapon segítségünkre lesz.

Az értékes eszmecsere alapján tehát látogatónk rendelkezésére bocsátottuk szakrendi összesítésben könyvtárunk Svájc néprajzára vonatkozó anyagának bibliográfiáját. Robert Wildhaber a jegyzék alapján kiegészítő bibliográfiát nyújtott a pótlólag beszerzendő alapvető fontosságú szakmunkákról. 1956 első napjaiban pedig elküldötte muzeumunknak a beszerzésre javasolt szakmunkák első nagyobb küldeményét.

Levonva a tanulságot, amelyet a külföldi etnográfusokkal való személyes érintkezés könyvtárunk fejlesztése szempontjából kínált, tervbevevők egyrészt földrajzi katalógusunk hasonló alapon történő fokozatos revízióját, másrészt az állományfejlesztés körvonalazott módjának állandósítását. Minthogy az elmúlt év során a Szlovák Akadémia Néprajzi Intézetének számos kitűnő tagja is huzamosan muzeumunk vendége volt, legközelebbi lépésünk Csehszlovákia néprajzának hasonló szakirodalmi revíziója és kiegészítése lesz. Azt tervezzük, hogy a cseh, a morva, valamint a szlovák népi kultúra szakirodalmának jegyzékét megküldjük e népek egy-egy kitűnő etnográfusának, aki egyben könyvészeti tekintetben is magasfokú tájékozottsággal rendelkezik, s az anyag rendszerzésére és kiegészítésére vonatkozó tanácsukat és szakmai segítségüket kérjük.

Lehet, hogy a rendszerezés és állománykiegészítés itt vázolt módja talán hosszadalmas és részben problematikus is, -- hiszen a rendszerezés nem előre közösen kimódolt elvek szerint történik. Nem vitás azonban, hogy a könyvtárközi érintkezésnek hasonló módja igen értékes szempontokat vet fel, s nemcsak katalógusaink finomításához járul hozzá, hanem következményeiben a szakterület rendszertani kísérletezéseiben is jótékonyan érezhető hatását.

Vitathatatlan továbbá, hogy a könyvtári szakállomány kiegészítésében külföldi szakemberek tanácsa és gyakorlati segítsége felbecsülhetetlen értékű. Bármennyit lapozunk is a különböző népek régi bibliográfiai összeállításában, e könyvészetek nem tartalmaznak értékelő megállapításokat, nem tesznek különbséget felületes anyagismertetések és mélyrehatóbb tudományos anyagfeldolgozások között. Külföldi személyi összeköttetéseink éppen az értékelésnek ezt a régen nélkülözött igényét biztosíthatják. Figyelmünket a lényeges feladatokra terelik s azok megoldásában közvetlenül is segítségünkre sietnek.

A Néprajzi Múzeum Könyvtára szempontjából ezek a legfőbb elvi és gyakorlati eredményei illusztris külföldi látogatóinkkal való tapasztalatcseréinknek.

SÁNDOR ISTVÁN

A PETŐFI IRODALMI MUZEUM KÖNYVTÁRA

Muzeumunk -- új épületében megfelelő munkakörülményekhez jutva -- lényegében most alakíthatja ki feladatait s indulhat el azok megvalósítására. E feladatok megoldásában nem kis rész vár a most kialakuló könyvtárra. A könyveknek, könyvtáraknak nálunk sokkal nagyobb és ugyanakkor más is a szerepe, mint egyéb muzeumoknál. Nemcsak a szakmai munka, a tudományos kutatás, az ismeret-, kultúra-terjesztés eszköze nálunk a könyv, de muzeális gyűjtőkörünk, kiállításaink egyik legfontosabb alapanyaga is. Könyvfeldolgozási tervünket e kettős szempont figyelembevételével dolgoztuk ki. Könyveink túlnyomó többsége szépirodalmi jellegű, emellett irodalomtörténeti szempontból fontos körülmény, hogy többek között nálunk van pl. Jókai és a Petőfi Társaság könyvtárának teljes anyaga is.

Jelenlegi könyvállományunk kb. 10 000 kötet. Ez nem sok, s a gyarapítást anyagi feltételeink csak igen szerényen biztosítják.

A feldolgozás előkészítése januárban, a munka február 1-től indult meg. Raktározási rendszerünk öt betűjeles currens; célunk a betűrendes és szakkatalógus mellett segédkönyvtári katalógusok készítése is, amiket majd iról repertoriumokká akarunk fejleszteni. (Petőfi, Ady, József Attila és Móricz műveiből.) Szakkatalógusunk tervét, szakrendszerünket profilunknak megfelelően dolgoztuk ki. Így a 8-as osztályt eddig még sehol sem alkalmazott részletességgel osztottuk fel, s az 5, 6 és a többi osztályt szükség szerint lerövidítettük. A szakkatalóguson belül speciális felada-

taink megoldásának megkönnyítésére külön csoportokat alkottunk. (Pl. külön csoportokban gyűjtjük az illusztrált irodalmi műveket, a munkásságról, a parasztságról, 1848-ról, 1919-ről, 1945-ről, a Kommunista Párt küzdelmeiről szóló irodalmi alkotásokat.) Ezek elsősorban a kiállításrendezések megkönnyítését szolgálják.

További munkánk sikere és üteme a raktári berendezés elkészítésének idejétől és attól függ, kapunk-e a könyvfeldolgozáshoz további segítséget. Eddigi eredményeinket nem kis részben a Természettudományi Múzeum dolgozóinak köszönhetjük, akik messzemenő segítséget nyújtanak a könyvanyag feldolgozásában. Itt használjuk fel az alkalmat, hogy a Petőfi Irodalmi Múzeum nevében megköszönjük őszinte segíteni-akarásukat.

PÖLÖSKEI FERENCNÉ

AZ ÓZDI MUZEUM 1956-BAN RENDEZENDŐ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSÁNAK

FORGATÓKÖNYV--TERVEZETE

(A muzeumi főosztály osztályvezetői értekezletén hozott határozatnak megfelelően közöljük az alábbi forgatókönyv-tervezetet, amelynek elméleti felépítését az értekezlet példamutatónak ítélte. A tervezet készítője - Pollák Dénes elvtárs - nem muzeumi szakember, a forgatókönyv a tárgyi szemléltetés tekintetében még további kidolgozást kíván, a szövegeket pedig lényegesen rövidíteni kell. A tervezet elméleti felépítése azonban módot nyújt a dolgozók politikai nevelését is jól szolgáló kiállítás rendezésére.)

A helységnév az ősmagyar «Uz» személynév «d» kicsinyítőképzővel ellátott alakja.

Neve 1331-ben szerepel először okmányainkon. Ez időtől kezdve gyakorta változnak földesurai, akik között állandó pereskedés tárgya a csermelyi birtok és annak ózdi tartozéka.

Adománylevél Mátyás király idejéből.

Fénykép: Ózd.

Ki:

Ózd, Bolyok, Várkony parasztjainak siralmas levele 1560-ból.

«Bolyok: Elsőben tizedet adtunk a főnöknek, de elejít csak az igaz tized volt, szolgáltunk csak kevés igen volt, mostan szántásunknak, aratásunknak semmi rendi nincsen, hanem egész esztendő által szolgáljuk, szőlőjét műveljük, egy forintot ad minden barmos ember, egy zsellér dénárt. Ez mellett négy litze vaját az, kinek marhája vagyon, ad.»

«Ózd»: Régen 12 Irt volt a summánk, mostan 300 kila buzát adunk minden esztendőben; az széna azelőtt volt 6 szekérrel, mostan 60 szekérrel viszünk, lát az szerént 60 szekérrel.»

«Várkony: Annakutána, hogy tizedre állotunk, szolgálatunknak 15 napot rendeltek volt, de mostan száma nincsen szolgálatunknak és minden rend nélkül sanyargatnak bennünket.»

Részletes adatunk csak a törökkorból van Ózdra vonatkozóan. Ózd eleinte 6 szeker szénát fizetett Budára, később a török állandóan emelte az adót. Ezért az ózdi jobbágyok panasszal fordultak a megyéhez, közbenjárást kérve a töröknél az adó leszállítására.

A török időkben, – Eger ostroma után Egerből Ózd-Sajóvárkonyon keresztül utazott Mecskey István. Várkonyban szekereit és lovat akart requirálni a több oldalról kiosztott parasztoktól, amiért azok agyonverték. Ezt az eseményt örökíti meg ma is a III. kerület főutcájának neve.

Ki:

Fé: Eltscher Betscheller Cech Artikl. Julius Freiherr zu Herbestein murányi kapitánytól.

1585-ben a környéken már fejlett vasművelő céhek működnek, s ez az évszám már az első vasművelő céhszabályzat kiadásának időpontja.

Ó. K. Ü. D. O. Ózd. fénykép.

Eredeti:

Központi Gazdasági Levéltár, (továbbiakban KGI) Bp., I. Incze pápa tér 4. Muzeális iratok, 1. sz. (Kis szobában)

Ki:

Bethlen levele.

Az ózdi jobbágyok nemcsak a török és a német, hanem saját földesuraik részéről is állandó zaklatásnak voltak kitéve, 1624-ben Monaky Miklós – akkori földesur önkényesen elhajtotta jobbágyait és az ózdi parasztok mintegy 60 db marháját. Emiatt a sértettek Bethlen Gábor erdélyi fejedelemhez fordultak orvoslás végett, aki kivizsgáltatta az ügyet és kötelezte Monakyt az ellopott jószág visszaszolgáltatására.

Fé: Ó. K. Ü. D. O.

Eredeti: Magyar Országos Levéltár, Bp. Bécsi-kapu tér 4.

Neoregistrata Acta (N. R. A.) Fasc: 1519. No. 56.

NRA. Fasc. 1756. No. 43.

NRA. Fasc. 1568. No. 5.

NRA. Tom: 30. Folio: 184. No. 32.

NRA. Fasc. 1578. No. 28.

Ki:

Rákóczi levelei, 2 db.

A Rákóczi szabadságharc idején a Vezérlő Fejedelem maga volt az, aki a gömöri birtokosokban érdeklődést támasztott a vasgyártás iránt, s annak elősegítésére Lányi Pál vasipari felügyelővé nevezte ki.

A szabadságharc idején ezek az apró vasművek már nagy mennyiségű vasat szállítottak a fejedelem hadserege számára.

Fé: Ó. K. Ű. D. O.

Eredetiben :

Kgl. Muzeális iratok 1. 2. számok.

Ki :

Dónátios és birtoklevelek 1919. - 1634-es, 1730-as évekből.

Eredetiben és fényképmásolatban

Ó. K. Ű. D. O.

Lásd: 1. oldal.

Kiállítandók :

1. Andrássy levele, 5. sz.
2. G. V. E. szabályzata, 6. sz.
3. Részletek a G. V. E. pénztárkönyvéből.
4. Ansicht des Eisenwerkes zu Ózd von der Nordseite.
5. Gépi berendezés.
6. Kisdobogó :
részvénytőke összetétele :
44 % mezőgazdasági,
40 % ipari,
16 % kereskedelmi eredetű, de összegében teljesen hazai eredetű.

Az iratok fényképmásolata az Ózdi Kohászati Üzemek Dekorációs Osztályán.

1. Eredetije Ózd.
2. Kgl. Muzeális Ózdi Iratok, R. R. JH. 37. sz.
3. Uott. 40. sz.
4. Ózd.
5. Kgl. Uott. 37. sz. Lutz és Dabbs brünni vállalkozókkal kötött szerződés.
6. Ózd.

A Rákóczi szabadságharc leverése után kapta meg a csermelyi-ózdai birtokot Sturmán Márton nagyrőcei nemes, aki felvidéki birtokain foglalkozott vasműveléssel. Ez a Sturmán Márton létesített Ózdon egy tótkemencét és kisebb vasművet, mely az osztrák örökösödési háború idején már vasat szállított Mária Terézia hadseregének.

Ózd lényeges fejlődését nem a Sturmán által létesített kis vasmű lendítette elő, hanem a XIX. sz. első felének reformtörekvései. A Kosuth által kezdeményezett reformmozgalom a magyar ipar fellendítését szolgálta. Így jött létre számos gyáralapítás és szövetkezet mellett a Gömöri Vasművelő Egyesület is, mely a hazai vasúti singyártás elősegítésére alakult, s e célból egy korszerű hengergyár létrehozását határozták el.

Az építendő gyár helyének megválasztásánál a hangsúly Ózdra esett, tekintettel arra, hogy itt nagymennyiségű kőszén fordult elő. A gyár helyén Sturmán felajánlott 20 hold földet ózdi birtokából.

A gyárat 1845-ben kezdték építeni. 1847 végén kisméretű, inkább kísérleti termelés folyt.

Kiállítandó :

1. KGL. R. R. III. 169. sz. munkásokkal kötött szerződések.
2. Tiszti és munkásfizetések 1846-ban.
Kgl. R. R. III. 166. sz.

Kiállítandó :

Kistabló: Fényes Elek geográfiai szótárában 1848. februárjában 23 fő szakmunkásról és 80-100 napszámokról van tudomásunk.

Feldolgozva rendelkezésre áll az Ó. K. Ü. D. O.-án.

Kiállítandó :

1. Karafiáth jelentése.
Kgl. R. R. III. 197. szám.

Célszerű lenne Fényes Geográfiai Szótárát eredetiben kiállítani. Pontos viszonyokat írja le, a településről és gyárról is. Egy példány van az O. L. kézikönyvtárában is.

Kiállítandó :

„Idecsatolván küldünk mi is édes magyar hazánk felszegélyezésére egy csekélyke összeget. Bár adhatnánk többet, de mi csak szegény munkások vagyunk. Ám ha vagyont nem áldozhatánk, felajánljuk a hazának erős, edzett karjainkat és szabadságért lángoló vérünket, elhatározván, hogy valamennyien beállunk honvédeknek.
Ózd, 1848. május 27.

A Vasgyár munkásai.

Eredetiben megtalálható a Pesti Hírlap 1848. májusi számaiban, esetleg a júniusiban.

Ezt okvetlen le kellene fényképeztetni.

Már a gyár megalakulásának időpontjában – 1847-ben – fejlett intézményes szerveket találunk, melyeknek gyökereit az ózdi gyár részvény többségével rendelkező Murányi Unió és Rimai Coalitio nevű vasipari egyesületek szociális létesítményeiben kell keresnünk.

A szakmunkások lakást, ingyenes orvosi és gyógyszerellátást kaptak, de kötelesek voltak belépni a társláda tagjai közé.

Fizetésük havi 36-40 e. Ft volt, ezenkívül évente 40 e. Ft prémiumot kaptak. Emellett mindegyik 1-2 szobás lakást is kapott a gyártól.

A gyár munkásai között megtalálhatók a legkülönbözőbb európai népek fiait.

A tőkésék közvetlenül a gyár megépítésekor mesterségesen rétegezték a munkásságot. A külföldi szakmunkások jó ellátásával szemben a helyi nincstelen parasztokból verbuvált napszámosságok és betanított munkások nem kaptak lakást, munkabérük 10-20 Kr volt naponta, ez havonta 5-10 Ft keresetet jelentett. Ebből az összegből nem fizethették a társláda díjat, tehát nem kaphattak orvosi és gyógyszerellátást sem. Ezek a munkások jó idő esetén a szabadban, zord idő esetén a meleg kemencék mellett aludtak.

A munkásság szociális helyzetére vonatkozó adataink hiányoznak.

Az 1848-as forradalom kőrésékor az ózdi dolgozók elsők között voltak, akik a kormány felhívására gyűjtést rendeztek, s a begyűjtött összeget az alábbi level kíséretében küldték el a Pesti Hírlap szerkesztőségének:

Ki:

1. Közgy. Jkv. 1848. IX. 25. Kgl. RR. Itt.
60. sz. 386 l.

Kiállítandó:

Szerződés Kossuth és Rombauer között.

Fényképmásolatban megtalálható az Ó. K.
Ü. D. O.-án.

Eredeti

Kgl. Muzeális értékű Ózdi Iratok, 18. sz.,
21. sz., 12. sz.

Ki:

Kossuth figyelmeztető levele, 8. sz.
Rombauer szerződése puskacsőhengerek
készítésére 10. sz.
Az ózdi gyár államosítása 11. sz.
Munkások keresete Ózdon 1849. I. hóban.
12. sz.

Fényképmásolatok: Ó. K. Ü. D. O.

A munkásság helyzetében a szabadságharc idejében sem találunk lényeges változást. A létszám a szabadságharc idején állandó változást mutat. Ennek okai a rossz munkaviszonyok miatt a munkásság nagy halálzási arányszáma, másként a katonai behívások.

A vasgyár kezdeti állapotában nem felelt meg a követelményeknek, anyagi nehézségekkel küzdött. Ebből a kátyuból Kossuth Lajos, a Honvédelmi Bizottmány elnöke mentette ki a gyárat, s 60 000 Ft állami kölcsönt bocsátott a gyár rendelkezésére, hogy azt a részvényesek hadianyag, - nevezetesen ágyugolyó és puskacsővek gyártására be tudják rendezni.

A gyár részvényesei szempontjából azonban nem volt lényeges, hogy a gyár termeljen a hohvédség részére. Ezt Kossuth észrevette. Először figyelmeztette a részvényeseket, 1848. november 25-én, később 1849. január 7-én a Honvédelmi Bizottmány által kiküldött hadügyi megbízott, - Karafiáth Tivadar révén - állami kezelésbe vette a gyárat. Ez a Karafiáth Tivadar volt az, aki a Budapesti Állami Fegyvergyár legyvercsőfúró és hengerítő gépeit, esztergáit, valamint a gyár dolgozóinak egy részét Ózdra telepítette, s a fegyvergyártást megindította.

Eredetiben :

Kgl. muz. iratok. 11. sz., 25. sz., 18. sz.,
30. sz.

Ki :

Szerződés az állam és Ózd között a gyár hasz-
nálatára. 13. sz.

Mészáros hadügyminiszter ágyugolyók öntését
sürgeti. 14. sz.

Karafiáth levele a szabotálásról. 15. sz.

Rombauer elszámolása Ózd állami használatá-
ért. 16. sz.

Nyugták tűzérési lőszer átvételéről, 17., 18.,
19., 20. sz.

Ózd termelékenységére a szabadságharc alatt.
21. sz.

Fé: Ó. K. Ü. D. O.-án.

Eredetiben :

Kgl. muzeális iratok 22. sz., 14. sz., 15. sz.,
16. sz., 24. sz., 26. sz., 27. sz., 31. sz.

Régi Rimai Irattár (továbbiakban R. R. Irt.),
Sorszám 178. okmányszám 201.

Ki :

Gyár leltára 1848-ból.

Kossuth felmondja a gyárral kötött egyezsé-
get.

Eredetiben Központi Gazdasági Levéltár, Bp.

2. sz. kiállítandó anyag fényképmásolata
Ózdon.

Kgl.: Muz. iratok. 19. sz., 17. sz.

Ki :

Tökések véleménye a szabadságharcról.
22. sz.

Rajz: gyárkapu előtt munkások.

A fegyver élet-halál kérdés volt a fiatal köz-
társaság számára és Mészáros Lázár had-
ügyminiszter rendszeresen sürgette a hon-
véd-tűzérési részére az ágyugolyókat. A mun-
kások, valamint Karafiáth erélyes és eredmé-
nyes munkája révén az ózdi gyár 3 ágyut,
4856 gránátot, s megállapíthatatlan mennyi-
ségű fegyvercsövet készített. Ugyanezen idő
alatt kísérleti termelés folyt a fegyverek el-
sütő berendezésének gyártására is.

A fegyvercsövek gyártására 205 q 49 font
lemezt használtak fel.

A gyár nem felelt meg a Honvédelmi Bi-
zottság által kozzálüzött reményeknek, így
1849. júniusában a hadianyag gyártását be-
szüntették, a fegyvermegmunkáló gépeket pe-
dig Nagyváradra szállították.

A szabadságharc leverése után a részvényesek legnagyobb gondja volt tisztázni önmagukat a szabadságharcban való részvételükkel szemben. Számukra az 1848/49-es év «rosszul sikerült üzleti év» volt mindössze. A szabadságharc után a termelést beszüntették, a gyár dolgozóit az utcára dobták.

A Habsburg-önkényuralom elején ugyanis a gyár készpénzállományát, kész- és félkészárucészletét, valamint egyes üzemeit az osztrák csapatok elszállították, illetve leszerelték.

Eredeti:

Kgl. Muz. iratok: 13. sz.

Uott: III. 54., 55. sz., 59. sz., 62. sz., 63. sz.

(Az 1953. június 9-én leszállított anyagból.)

Ki:

Közgyűlési Jegyzőkönyv, 1849. Kgl. RR. III. 60. sz. 311-312. old.

Ki:

A Murányi Unió, Rimai Koalíció és a Gömöri Vasművelő Egyesület;
Rimamurányvölgyi Vasművelő Egyesületté alakulása 23. sz.
R. V. E. alapszabályai. 24. sz.

Hazánkban 1848 jelentő a feudalizmus végét, a kapitalista társadalmi rend kezdetét. Az országra nehezedő általános elnyomatás, a nagyarányú tőkehiány arra készítette a vállalat tőkéseit, hogy kölcsönök után nézzenek.

1852-re sikerült is olyan összegű kölcsönt szerézniök, mellyel megindulhatott a termelés. Ezen túlmenően elhatározták az özdí vasgyár három alakuló vállalatának, a Murányi Uniónak, a Rimai Koalíciónak és a Gömöri Vasművelő Egyesületnek az egyesülését.

Ez az egyesülés 1852-ben ment végbe, s ezzel megalakult a Rimamurányvölgyi Vasművelő Egyesület, illetve megszűntek az eddig különálló vállalatok.

Eredetiben:

Kgl. Muzeális Könyvek, 41. sz. közgyűlési jegyzőkönyvek. RR. III. Sorsz. 894. okmány-szám 1013.

Ki:

A gyakori törések végett 1854-ben újabb beruházások válnak szükségessé. 26. sz.

A járhatatlan utak, a közlekedési eszközök hiánya is befolyásolták a kereskedelmet és a termelést egyaránt. Ezért Miskolcon elhátározták egy bizományi raktár felállítását. 29. sz.

Volny József hivatalának átvételekor 1856-ban már látja, hogy Ózdon új építkezések szükségesek. 32. sz.

Fé. Ó. K. Ū. D. O.-án.

Eredetiben:

Kgl. Muz. Iratok, II/47. (Volny levele)
1859-ből.
(1954. VI. 9-én leszállított anyag.)

Ki:

Iskola és provizorátus építését veszik tervbe Ózdon. 27. sz.

A munkáslakok építése is csak huzódik, az orvosi állomás létesítése is csak felvetett ötlet marad. 28. sz.

Munkáslétszám 1850-1867-ig.

Ki:

Kgl. RR. Itt. 901. sz. Egyházi adó.

Ki:

Kgl. RR. Itt. 21-27. Ig. jkv. 1862/63. 284 sz.
Tisztek jutalmazása.

Ózddal kapcsolatban a részvényesek 1852-ben a termelés és profit csökkenése okául

- a) a berendezések és munkamódszerek elavultságát,
- b) a technikai berendezések növekedésének elmulasztását,
- c) az általános gazdasági nehézségeket említik meg.

A cél tehát a termelőeszközök és módok korszerűsítése volt. Ezért 1867-ig nagyméretű beruházásokat eszközöltek, 1864-ben felépítették a borsodnádasi lemezgyárat, tekintettel arra, hogy Ózdon reális terjeszkedési lehetőség nem volt. Borsodnádasi tehát végeredményben Ózdon egyik üzeme volt.

A munkásság viszonyait nézve igen rossz a helyzet. Nincs iskola, lakás, nincs orvos, kórház, gyógyszertár. Munkaidő napi 12-14 óra.

A papság is követeli a munkásság vereséges munkájából a dézsmát, s 1866-ban már behajtják az egyházi adót.

A gyár tőkésai az első időktől kezdve bőségesen jutalmazták a hajcsárokat, számukra ez is egyik általános módszere volt a kizsákmányolás biztosításának.

Ózd.

Ki:

Munkaerőpiac kimutatás.
Karafiáth jelentése.

Fé: Ó. K. Ü. D. O. -án.

Ózd.

Ki:

Térképek:

1. Ózdi	17 fő	6 %
Ózd környéki	98 "	35 %
Magyarország távo-		
labbi részéből	134 "	48 %
Külföldi	31 "	11 %
Összesen:	280 fő	100 %

2. Külföldi munkások megoszlása

Csehország	19 fő
Poroszország	3 "
Anglia	3 "
Steierország	2 "
Tirol	1 "
Schweiz	1 "
Lengyelország	1 "
Karinthya	1 "
	31 fő

3. Ózd környéki munkások megoszlása:

Várkony	25 fő
Csépány	19 "
Csermely	14 "
Balyok	13 "
Vasvár	2 "
	98 fő

Munkáslétszám alakulása 1858-1896-ig

1858/59.	426 fő
	465 "
	479 "
	438 "
	441 "
	447 "
	396 "
	379 "
	324 "
	330 "
	384 "

A külföldről toborzott szakmunkások kap-
tak egy-két szobás lakást a gyártól. A mun-
kásság zöme, a dolgozó parasztokból verbu-
válódott napszámosréteg vagy saját viskóiban
lakott, vagy a szabad ég alatt, rossz idő ese-
tén pedig a meleg kemencék mellett aludt.

A munkásság szociális helyzetében tovább-
ra sem látunk változást, 1857-ben a gyár dol-
gozói az alábbiak szerint oszlanak meg:

1858/59.

436 f6
448 †
457 †
510 †
545 †
539 †
520 †
535 †
649 †
543 †
631 †
646 †
795 †
931 †
1122 †
1140 †
940 †
830 †
850 †
920 †
1010 †
1020 †
1060 †
1117 †
1156 †
1937 †

1894/95.

Ki:

1864-es sztrájk. 31. sz.

Munkások fizetése 1850/51. esztendőre.

Ugyanilyen súlyos helyzet mutatkozott munkások bérezésénél is. Legtöbbet a külföldi szakmunkások kaptak, azután a betanított munkások (tüziek). A legcsekélyebb bért a napszámosok kapták.

Egy szakmunkásra eső átlagkereset
havonta

	Ft	Kr
1858/59.	22	04
	21	64
	23	43
	22	72
	23	19
	23	17
	27	92
	24	33
	21	94
	27	38
	30	45
	41	20
	28	97
	33	08
	25	73
	30	83
	30	42

1858/59.

Ft	Kr
28	64
26	63
25	65
24	10
19	28
22	05
17	92
13	75
18	27
17	72
21	08
19	11
24	02
27	73
27	57
30	04
32	27
31	68
32	68
34	81
26	66

1894/95.

1. tétel Jé. Ózd.
2. Kgl. Bp.

Ózd.

Ki:

Kimutatás a bércategóriákról.

Ó. K. Ű. D. O.

Ózd.

Ki:

Provisorátussal kapcsolatos rendelkezések,
27. sz.

Egyezés Sturmán Györggyel korcsma és
mészárszék ügyében (földesur korcsmaz-
tatási jog átvétele, bérlete) 34. sz.

Az országos méretű inséggel (1863) is súlyosított elégedetlenség robbantotta ki 1864. május 4-én a kavarókemence segédszemélyzetének sztrájkját. (Mivel itt már szervezkedésről van szó, láthatjuk, hogy az ózdi munkásságnak kialakult egy öntudatosabb, tisztább látó rétege.)

Az 1864 évi ózdi sztrájk hazánk első vasipari sztrájkja, (Ezt 2 év múlva az ózdi bányászok sztrájkja követte.)

Ebben az időben már megindul a munkásság rétegeződése, melyet a vállalat tökései a legkülönbözőbb módon igyekeznek elmélyíteni. Ezt a különféle bérezéssel és szociális juttatásokkal hajtják végre.

1854-55 táján a vállalat saját provisorátust nyit. Ez egyideig Klein József kezelésében van. 1858-ban a vállalat saját kezelésbe veszi, kötelezi a dolgozókat az ott vásárlásra, ezáltal a munkások keresetének egy része a gyár pénztárába folyik vissza.

Ki:

Az iskola építésére vonatkozó anyagok.

28. sz.

Az első iskola lényképe.

Iskolaépítésre az első javaslat 1856-ban hangzott el, az építés azonban csak akkor indult meg, miután a «Gustav Adolf Verein» 1859-ben felajánlotta az iskola építésére szükséges összeget.

Ó. K. Ü. D. O.

Ózd.

Ki:

1856-os társládaszabályzat.

Ózdon a gyár megalakulásának pillanatától kezdve létezett társláda, bár orvos és gyógyszerész csak Putnokon volt.

1855-ben Ózdon felépítenek egy kórházi szobát és egy fürdőszobát, s az ivóvízellátás javítására kutat fúrnak. Orvos azonban még évekig nincs.

Ki:

Régi kórházról készült felvétel.

Az 1867-es kiegyezés után szabadabban fejlődhetett a hazai kapitalizmus.

Ki:

Az 1876-os országos kiállításra készült egykoru lényképek egy albumban a KGL-ben megtalálhatóak. Szerepelnek itt a gyár termékei. Ezek a legrégebb felvételek Ózdról. Lényképezésük szükséges lenne, mert a lényképek máris restaurálásra szorulnak.

Az ózdi gyár termékei az 1870-es években.

A kialakult kapitalista szabadverseny természetesen a munkásság fokozottabb kizsákmányolását jelentette. Súlyosította a munkásság helyzetét számos természeti csapás is, mely százával szedte áldozatait a legyengült munkásság sorából. Ilyen volt az 1873. évi kolerajárvány, mely erősen megtizedelte Ózd és a környéki ipartelepek dolgozóit.

Ózd.

A rendelkezésre álló egyetlen putnoki orvos képtelen volt a harcot felvenni a járvánnyal szemben. A rendkívül súlyos helyzet arra kényszerítette a gyár vezetőit, hogy létrehozzanak Ózdon egy gyógyszerterületet. - Kórházat, mely a kor igényeinek megfelelt, csak 1882-ben építettek.

Ki

- a) Olvasóegyleti tagok.
- b) Olvasóegylet épülete (régli).
- c) Tűzoltók.
- d) Dalárda.
- e) Zenekar.

Ózd.

Fényképezendő:

Vas- és lémmunkások szaklapja, 1899. V. 18.

III. évf. 10. szám 2. oldal.

«A vas rabszolgái» c. cikk.

Vas- és ércesztergályosok szaklapja, 1897.

február.

«Levelezés» rovat.

Ki

Bánréve-nádasdi vasút szabályzata. 36. sz.

(Előző tk-höz !)

Jancsibankók 37. sz.

Élelmezési üzletek szabályzata.

41. sz.

Bérletiltással kapcsolatos elbocsátások.

40. sz.

Az ózdi dolgozók érezték, hogy az embertelen viszonyok, a csekély munkabér, a rossz bánásmód ellen csak egységesen tudnak fellépni. Ezért szervezkedni kezdtek. A gyár vezetői azonban résen voltak, s a munkásság szervezkedéseit igyekeztek a saját ellenőrzésük alá vonni.

A munkások figyelmét 1879-ben munkás olvasóegylet, 1885-ben tűzoltóegylet, később dalárda és zenekar létrehozásával próbálják elvonni az országszerte nagy méreteket öltő szakszervezeti és szocialista szervezkedésektől.

A munkásság helyzete különösen súlyosbott 1882 után, midőn a Rimamurányi Vasmű Egyesület és a Salgótarjáni Vasútnomító Társulat egyesüléséből az osztrák banktőke támogatásával létrejött a R. M. S. T. Ezzel az ózdi gyár elvesztette eddigi nemzeti jellegét és az osztrák finánc-tőke játékszere lett.

Az új vállalkozás új beruházásokat eszközölt, gyarapította a termelőeszközöket. A gyár termékeinek elszállítására Ózd-Nádasdot a bánrévei szárnyvonal kiépítésével bekapcsolták az ország gazdasági vérkeringésébe.

1892-ben - rövid szünet után - újra bevezették a jancsibankó intézményét. Ez abból állt, hogy a dolgozók csakis gyári üzletben vásárolhattak a fizetés fejében kapott gyári vásárlási utalványokra. Volt rá eset, hogy nagycsaládos munkások éveken keresztül nem láttak fizetésükből egyetlen fillért sem, csak a jancsibankót. Így a dolgozók eladósodtak, s a lelkiismeretlen kereskedők karjába kerültek, akik igyekeztek a dolgozók bérét letiltatni.

A gyárvezetőség ezt a problémát úgy oldotta meg, hogy egyszerűen elbocsátotta a munkásokat.

Ki:

Vas- és Ércsztergályosok szaklapja,
1897. február (Levelezés c. rovat).

Ki:

Gyárbővítés 42. sz.
Szocialista izgatók elleni feljelentések. 43. sz.
Feljelentés Vanczák János ellen. 44. sz.
Képek a kohóépítésről.
a munkáskolóniákról.

Eredeti:

R. R. Itt. Sorszám	Okmányszám
1663	1946.
	2015.

Vas- és Fémmunkások Szaklapja, XI. évf. 19.
szám, 1907. okt. 3. 4. oldal (Széchenyi Könyv-
tár).

Ki:

Iparfelügyelői vizsgálatok Ózdon.
45. sz.
Kimutatások a gyári nyereségről.

A munkásság nyomoruságos viszonyairól
egy 1897-ben írt ózdi munkáslevél számol be:
Szabadidő, szórakozás, üdülés, fizetett szabad-
ság teljesen ismeretlen tényezők. Munkaidő
napi 12-16 óra.

1906-ban a gyárat újra bővítik, s ekkor
épül fel az első két kohó, a sajtóparti vízmű-
vek és ezzel párhuzamosan a munkáskoló-
niák. Ekkor kerülnek Ózdra olyan budapesti
szerelők és egyéb munkások, akik már szak-
szervezeti tagok voltak. Ezeknek a szervezett
munkások munkájának eredményeként megin-
dul Ózdon a szocialista agitáció.

Ugyanez évben tartották meg Ózdon köz-
pontú kiküldött és mintegy 1000 dolgozó rész-
vételével az első szakszervezeti alakuló gyű-
lést is.

Az 1904. évi iparfelügyelői vizsgálat meg-
állapította, hogy Ózdon a munkások piszkos,
mocskos helyen, mosakodás nélkül, munka-
közben étkeznek, nincs számukra étkezési
idő biztosítva. Ezenkívül sok a gyermek-
munkás, akik éjjel-nappal 12 órát dolgoznak,
ami megengedhetetlen. A gyár tőkései azon-
ban mit sem változtatnak a helyzeten.

A szervezett munkásokat, kik a szerveze-
tet nem voltak hajlandók megtagadni, elbocsá-
tották.

A munkásság nagyfokú kizsákmányolásának
eredményeként évente 17 millió koronán felül
volt a tiszta vállalati nyereség.

Ózd.

Kgl. R. Itt. 1309. sz.

Vas- és Fémmunkások szaklapja,

1912. aug. 15. 33. szám, 1-2. oldal.

(Fényképezetni)

Vas- és Fémmunkások Szaklapja, 1912. aug. 22.

34. szám, 1-2. oldal.

«Harc a Rimamurányi jogfosztói ellen.»

Ki:

Szolg. utasítás.

Eredeti nálam.

Ki:

Vélsz. VII. évf. 24. sz. Bp. 1903. csütörtök,

dec. 17. 4. oldal, Salgótarján alcim.

Fényképezni.

Ki:

Utasítás társládai orvosok részére. 46. sz.

Munkásrendszabályok.

Társpénztári szabályzat.

Ki:

Detektív kirendelése Ózdra.

Er:

Kgl. Rimai Irattár (továbbiakban R. Itt.)

sorszám

okmányszám

2134

2432

A munkaviszonyt, a munkásság magatartását a gyárban és a lakótelepeken, a dolgozók kötelességeit és csekély jogait a hírhedt «Szolgálati Utasítás» szabályozta, kizárólag a tőkések érdekeit tartva szem előtt.

De jellemző a munkásokkal való bánásmódra a leszámolással, kiéheztetéssel megelőzött ujrafelvétel. A tőkések ezáltal megtörve a munkások ellenállását, olcsón jutottak munkaerőhöz.

A munkásság szociális helyzetében egyre rosszabbak a viszonyok. Hiába van kórház, orvosok, gyógyszerár, társpénztár, az orvosok legfőbb feladata a «vállalat érdekeinek szem előtt tartása».

Amennyiben a munkást akár ideiglenesen, akár véglegesen elbocsátották, elveszítette minden igényét a társpénztárral szemben.

A munkásrendtartás és a társpénztári szabályok nem a munkások, hanem a tőkések érdekeit képviselik.

Az imperialista háborúra való előkészület éveiben újabb gyár bővítésekre kerül sor. Felépítik a 3. és a 4. kohót, valamint egy gyorsorozatot a finomhengerműben.

A fokozódó fegyverkezési hajsza, a munkások egyre súlyosbodó szociális helyzete nagyarányú elégedetlenséghez és megmozdulásokhoz vezet. A munkásság elégedetlen rétegének megfigyelésére a gyár igazgatósága detektívek kirendelését kéri, akiket ott használhatnak fel a munkásmozgalmak letörésére, ahol és amikor jónak tartják.

Ki:

Rajz, sztrájkoló munkások.

Fényképezendő:

Vas- és Fémmunkások lapja (VéFSz) 1914. április 2. 14. szám 5. oldal (Rimáéknál halálos szerencsétlenség történt) c. cikk.

VéFSz. 1914. január 29. 5. szám, 2. old. (Eppur si muove) c. cikk.

Ki:

Háborus montázs.

Élelmezési statisztika VéFSz. 1915. aug. 19.

Termelési statisztikák az I. V. H.-ból.

Ügynök kiküldése Galiciába munkaerőtoborzásra.

Létszámkimutatás.

Ki:

Rajz: somszályi csendőrsortüz.
munkások bebörtönzése.

Ki:

Montázs a Tanácsköztársaság kikiáltásáról.

1914. január 9-én az új forrasztó nevű üzem mintegy 400 dolgozója sztrájkba lépett követelve a magasabb munkabért és tiltakozva a gyárigazgatóság bérleszállítási rendelkezése miatt.

A sztrájk 1914. január 15-ig tartott.

A háboru kitörése után 1914. júliustól 1915. július 1-ig az árak 250 %-ot emelkedtek, a munkabérek azonban nem.

Háborus drágasági pótlékokat 1918-ra 80 %-kal emeltek, de ez sem állott arányban az árak emelkedésével.

A háboruban a gyár 403 dolgozója vett részt, tisztviselő és altiszt egy sem.

A csökkenő létszámot nők felvételével, hadifoglyokkal és a megszállt területekről toborzott munkásokkal pótolták.

A háboru utolsó éveiben a munkásság megnövekedett nyomorával egyenes arányban nő a munkásmozgalom is. Ózdon és az Ózd környéki bányákban egymást érik a sztrájkok, melyek nem ritkán csendőrsortüzettel végződnek.

A sztrájkok szervezőit letartóztatják, börtönbe vetik.

1919. március 21. azonban döntő fordulatot jelent. A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának napját kitörő örömmel fogadták az ózdi dolgozók az egész ország népével együtt.

1919. március 21. történelmi előzményeit a Nagy Októberi Szocialista Forradalom adta meg, példát mutatva a magyar munkások számára.

Ki:

19-es akták, melyen szerepelnek a tanácsok bélyegzői.

Ki:

Két kép a Vörös Hadsereg bevonulásáról.
(rajz)

Május 27-i helyzetjelentés a vállalati központba.

Vázlat a Vörös Hadsereg Ózd környéki harcáról.

1919-es műszakkönyvek.

Becht Gyula fényképe.

Az első ÜB. egykoru fényképe 1918-ból.

Ózd

Ki:

rajz; lajstromozás a Vörös Hadseregbe.

Május 26-i helyzetjelentés a gyári levéltárból.

1919. június 12-14. közötti rendelet a munkáslakás építésekről.

Kimutatás az ifjúmunkások bérének rendezéséről.

A Tanácsmagyarországon 1919. április 7-8-án az országos tanácsválasztásokon 4 millió dolgozó tett hitet a proletárhatalom, a tanácshatalom mellett. A Tanácsköztársaság eltörölte a 12-14 órás robotot, bevezette a 8 órás munkaidőt, a dolgozók részére biztosította a legalapvetőbb politikai jogokat, -- a szólás, gyülekezési, sajtó, stb. szabadságot. Ózdon is megalakultak a munkástanácsok, termelési tanácsok, a falusi tanács, stb.

A Forradalmi Kormányzótanács 64. sz. rendelete egységesen rendezte az egész országban a munkabéreket.

1919. május 2-án Ózdot megszállták a cseh intervenciócsapatok. Az ózdi dolgozók legyvert logtak gyáruk védelmére és Bánréve körzetében szembeszálltak az ellenséggel. A hősi ellenállás egyrészt municióhiány, másrészt az ellenség túlereje miatt nem vezetett eredményre, ezért az ózdi vörösőralakulatok és felfegyverzett munkások a 60 dandárcsoport parancsnokság parancsára Bélaapátfalváig visszavonultak.

A Vörös Hadsereg vesztesége ezekben a harcokban 16 halott, 80 sebesült és kb. 120 fogoly volt.

A cseh intervenciócsok ózdi tartózkodása nem volt hosszúidejű, mert az ilju és szinte napok alatt született Vörös Hadsereg megkezdte győzelmes ellentámadását.

Ez a maga nemében páratlan hadműveleti terv és annak nagyszerű végrehajtása végül is nemcsak Ózd, de majdnem az egész Felvidék visszafoglalásához vezetett.

A Magyar Vörös Hadsereg csapatai a környék és Ózd dolgozóinak viharos ünneplése közepette vonultak be Ózdra. A belrend biztosítását a Vörös Őrség vette át.

Május 26-án az ózdi dolgozók gyűlést tartottak, ahol elhatározták, hogy a gyár összmunkássága 18-45 éves korig jelentkezik a Vörös Hadseregbe. E határozat értelmében született meg a II. Ózdi Vörösőr zászlóalj, melynek parancsnoka Becht Ernő Gyula lett.

Ózdon a munkástanács megindítja új munkás lakóházak építését, rendezik az özvegyek nyugdíját, a női dolgozók egyenlő bérezésben részesültek a férfakkal, meghatározták az ipari tanulók emberséges fizetését, munkaidejüket, stb. is.

A Magyar Tanácsköztársaságot dicsőséges harcok után leverte a külső és belső reakció erőfölénye.

A parasztság évezredes vágyának: a földosztásnak elmulasztásával a munkásság elszakadt a parasztságtól, azt nem tette érdekeltté a forradalom vívmányainak megvédésében. Nem semmisítették meg a régi államgépezetet, s mind ebben, mind a hadseregben meghagyták a régi reakciós tisztikart. A Tanácsköztársaság fennállása azonban bebizonyította, hogy a proletariátus hatalomrajutása nem 'elszigetelt orosz jelenség'.

Népünk történelmének lapjain arany betűkkel ragyog 1919. emlékezete.

A dicső Tanácsköztársaság leverése után hazánk történetéből eddig példátlan terror és elnyomatás korszaka következett, mely a román intervenciós csapatok bevonulásával kezdődött. E csapatok Ózdon is számos munkás megkínzásával mutatkoztak be. Áldozataik közé tartozik Becht Ernő Gyula, a II. Vörösőrszászlóalj és az Ózdi Járás Vörös Katonai parancsnoka is, akik teljesen nyomorékká vertek.

Az intervenciós seregek elvonulása után vette kezdetét és 25 éven keresztül tartott a véres Horthy-fasizmus. Az országot különleges tisztí különítmények járták, gyilkolva és kizozva az ártatlan és becsületes emberek tízezreit.

Az ózdi gyár dolgozóinak nagyrésztét elbocsátották. A szakszervezeteknek, a baloldali pártoknak nem engedélyezték a létezését Ózdon a gyár tőkésel.

Ki:

Luczák Géza anyaga. Illeg. komm. anyag a 30-as évek elejéről.

Luczák Géza fényképe.

De élt és dolgozott minden terror ellenére is az illegális Kommunista Párt, jóllehet Ózd urai csendőrszuronyokra támaszkodva minden megmozdulást elfojtottak.

A Kommunista Párt munkáját elősegítette az 1929-ben kirobbant gazdasági világválság.

a nagyarányú munkanélküliség. Az ózdi járás területén 2000 főn felül volt a munkanélküliek száma, akiket lisztért dolgoztattak. A munkanélküliség mérvére jellemző, hogy a válság ideje alatt a munkanélküliekkel az egész járás utjait rendbehozták.

A Kommunista Pártot Ózdon Luczák Géza szervezte 1927-től eszperantó nyelvoktatás ürügye alatt. Ilyen fedőtevékenység mellett tartották meg politikai megbeszéléseiket a Drótos, Huszár és a Szekeres-féle vendéglőkben. Itt olvasták az illegális K.P. sajtóját, s Lenin eszperantó nyelven kiadott munkáit.

1935-től rendszeres jelentések mentek a Szovjetunióba az ózdi munkásviszonyokról, a gyár és a földalatti mozgalom helyzetéről. Így a szovjet elvtársak mindenkor ismerték az ózdi viszonyokat.

Ózd.

Fényképezendő:

Munkásmozgalmi Intézet Archivuma, 30. csomó. -- Kommunista nyomtatványok Luciabányáról.

Ki:

Termelési statisztikák, üzemek fényképei.
(Kb. 60 db üzemi felvétel áll rendelkezésre
1864-től 1938-ig.)

A II. világháborúra való felkészülés idején újabb üzemeket építenek fel. Bővítik a Martin acélművet, a finom- és a durvahengerműveket.

A gyár a II. világháború idején érte el teljesítőképességének legmagasabb fokát.

A háború alatt számos olyan üzembrészt építenek fel, mely speciális hadianyagot gyárt (PL. blocksorozati gránátanyagüzem.)

A gyár már 1939-ben hadüzemmé van nyilvánítva, ami újra csak a munkások megszorításához vezet. A gyár dolgozói katonai létszámban voltak, haditörvényszék ítéltetett felöttük.

Munkásmozgalmi Intézet Archivuma,
Ózdi Anyag. 30. csomó alján, 20. dosszié.

A munkásmozgalmat fokozottabban igyekeztek elnyomni. E célból hozták létre a Nemzeti Munkavédelmi Szervezetet, melynek lényege a sztrájkok letörése volt, tagjai a munkásosztály árulói: sztrájktrórok.

Ugyane célból hozták létre a Hadügyminisztérium II. osztályához tartozó kémelhárító szervezetet, melynek Ózdon 300 tagja volt. A «Római kettősök» feladata volt munkatársaik megfigyelése mind a munkahelyen, mind a magánéletben. Be kellett érközniük a szakszervezetbe, fel kellett de-

riteniők a baloldali érzelű munkásokat és azokról az üzemi összekötőn keresztül adták le jelentéseiket a csendőrszárnyparancsnokság mellett működő Államvédelmi Tisztnak.

Ki:

Internálási, rádióelkobzási rendeletek.
Auswitzi igazolvány.

1943-ban döntő vereséget szenvednek a fasiszta hordák Sztálingrád alatt. Ez időtől kezdve egymás után kapják a Szovjet Hadsereg csapásait. A szovjet csapatok győzelmes harca végül is hazánk felszabadításához vezetett.

A Vörös Hadsereg alakulatai már hazánk területén voltak, midőn Horthy – hogy hatalmát átmenthesse – fegyverszünetet kért. Ebben az időben csak egyetlen örült volt, aki még folytatni kívánta a harcot: Szálasi.

Már a március 19-i német bevonulás után felállítják Ózdon a gettót, fokozott hajszát indítanak a baloldaliak ellen. Mindezek a szörnyűségek rohamosan növekszenek, midőn 1944. október 16-án Szálasi pribékjei veszik át a hatalmat.

Dessert Jenő péket, ki a gettóból megszökött, Csermely környékén elfogták. Itthon agyba-lóbe verték, két szemét kiszúrták és elretentő példa gyanánt napokig közszemlére tették ki az agyonkinzott ember meggyalázott holttestét.

Ózd.

Ki:

Holló-gyűjtemény. Egykorú röplapok.
Névtelen feljelentés a munkásság kommunista érzelméről.

Ózd dolgozói azonban nem csüggedtek. Megjelennek Ózdon a kommunista röplapok, egyes épületek falára éjjel rálestik a vörös sarló és kalapács jelvényt. Felélénkül a munkásmozgalom.

Ózd.

Ki:

Leszerelési anyag.

A reménytelenségben csak a Vörös Hadsereg közeledése jelenti a reményt, a biztonságot. Malinovszky és Tolbuchin marsall seregei a fasisztákra mért 9. csapást, – hazánk felszabadítását hajtják végre. A fasiszta hordák menekülnek, mindent elvisznek és elpusztítanak. Az ózdi gyárat leszerelik, az egyes üzeme-

szeket megbénítják, a sineket felrobbantják, a munkásokat elhurcolják a «III. Birodalomba».

A munkások, amennyire lehet, szabatálják a gyár leszerelési munkálatait. A legfontosabb műszerek helyett értéktelen dolgokat csomagolnak be, a pótolhatatlan alkatrészeket befalazzák.

Ki:

D: Német hadparancs.

A német Sás fekete pecsétjei közlik a parancsot: mindent tönkretenni, mindent lerombolni!

D: 3803/25

Ez a gondja a minisztereknek is: az iparügyi miniszter ur gondos körültekintéssel ad utasítást még a gyermekes anyák, leventék, öregek kiűritésére is. Így intézkedik: «A megbénítást alaposan, a helyi viszonyok tekintetbevételével kell elvégezni»

D: 21, 28, 34.

Bizalmas táviratok, szigorúan titkos Jegyzékek után nyílt katonai parancsok sürgetik az elszállítást, leszerelést, üzembénítést.

Nem rajtuk múlt, hogy nem tudták minden kitervezett pusztításukat végrehajtani.

ÓZD A FELSZABADULÁS UTÁN

1944. december 20.

Az évezredes rabszolgaság megszűnésének időpontja. Ózdot ezen a napon szabadították fel Malinovszky marsall csapatai.

A gyár végleges tönkretételének megakadályozása csak annak volt köszönhető, hogy a Vörös Hadsereg csapatai rohamosan nyomultak előre, s lejjeszített menekülésre kényszerítették a fasiszta erőket.

Ki:

Rajz. Hólepte kohók.

Ózdi a szabadság első napjaiban kihűlt kohók, néma telefonok, felrobbantott váltók, sinek, béna daruk, mozdonyok, kihalt hengergörögök, tönkretett hidak, és felújítók között kezdte meg a helyreállítást.

Ki:

D: 31, 22, 11, 3, 1.

Fontos gépalkatrészek, szerelvények szét hurcolva Európában állomásoznak. Az ózdi gyár gépeiről Brockauból, Bécsből, Csacáról érkeznek hírek. Ózdi dolgozók indulnak felkutatásukra, nyomozzák a német katonai teherautók, bombázott vasúti szerelvények utjait.

Ki:

Kohó beindítása.

Fénykép: Ózd.

Ki:

Hidépítés, hidavatás. Fénykép.

Fénykép: Ózd.

Ki:

Kép az első falujárókról.

Ózd.

Ki:

Szovjet emlékmű felavatása. Fénykép.

Ózd.

Ki:

Május 1-i felvonulás 1945-ben. Fénykép.

Ki:

Kép az inflációról.
Rákosi elvtárs Ózdon.

Ózd.

Ki:

Termelési grafikon.

Ózd.

Ki:

Kép: Államosított gyár, a kapu felett új felirat.
3 éves terv beruházásai. Grafikon.

Itthon megindul az élet. Százával érkeznek haza a munkásszázadokba besorolt, onnan meg szökött dolgozók és 1945. első napján kigyul a villany, megindulnak az első mozdonyok, füst száll fel: megindulnak a kohók.

Rendbehozzák a váltókat, vágányokat, hidakat és első megrendelésként a Szovjet Hadsegereg igényeit teljesítik. Elkészül 270 000 db katonai ásó, csákányok, fegyvercső burkolatok kórházvonatok szerelvényei.

A KOMMUNISTA PÁRT A MUNKA ÉLÉN

Az ipari munkásság az első napokban segítségére siet a falunak. Az első falujárók már tevékenyen építik a munkás-paraszti szövetséget. A gyár helyreállításán kívül segítenek a falvak helyreállításában is.

Örök hálával adózik Ózd a Szovjet Hősök dicső emlékének. Emlékmű hirdeti az ózdiak háláját szabadságuk kiharcolói iránt.

Élni akarunk szabadságunkkal! Az első szabad Május 1. 1944 után az ózdi dolgozók elszánt akaratát hirdeti.

3 éves terv: az Ózdi Kohászat minden erejével küzd a nemzetgazdaság helyreállításának nagy munkájában. Nincs akadály, hiába tombol az infláció; a nyomor vámszedőinek napjai meg vannak számlálva, a dolgozók nagy pártjuk szavára hallgatnak.

A termelési grafikonok emelkednek, sok tizezer tonna acél, vas, hengerelt áru indul utnak Ózdról szerte az országba.

A dolgozó nép birtokába veszi jogos tulajdonát. A bankok, bányák államosítása után a Rima üzemeit is államosították.

A nép állama egyre nagyobb segítséggel siet a kohászat, így Ózd fejlesztésére is. 18 millió forintos felújításon kívül 84 millió forint beruházás segíti Ózdot a 3 éves tervben.

Ózd.

Ki:

Képek az érc-tömítőről, fürdőkről, öltözőkről, rendelőkéről.

Grafikon a munkási létszám emelkedéséről.

Elkészülnek nagyfontosságú új létesítményeink is.

A 3 éves terv legnagyobb beruházása az ózdi tömörítőmű.

A múlt bűneit gyorsan számolja fel a Magyar Népköztársaság. Ózdon is új fürdők, öltözők, üzemi mosdók, korszerű üzemorvos rendelő létesül. Gyarapodik az ózdi munkás-ság.

Ki:

Kép új kórházzal,
bölcsődékről,
napközi otthonokról,
Békekertről,
munkáslakásokról (Táncsics telep),
üzemi étkezdéről.

LEGFŐBB ÉRTÉK AZ EMBER

Modern, a technika új vívmányaival felszerelt korszerű kórház.

Legdrágább kincsünkre a gyermekekre bölcsődék, napközi otthonok vigyáznak. Gyermekek öröme, kohászok büszkesége az ózdi "Béke-kert".

Világos, derűs otthonok készülnek a dolgozóknak.

Üzemi étkezdéinkben naponta sokezer munkás fordul meg.

Ózd.

Kép:

Grafikon az ötéves terv beruházásairól.
Sztahanovisták, élmunkások.
Termelési grafikon.

Az ötéves terv alatt Ózd rohamos fejlődésnek indul. 295 millió forintos beruházással az acéltermelés a terv negyedik évében több mint 284 000 tonnával szárnyalja túl az 1938-as eredményt.

Az ózdi kihászokra bátran számíthat a Párt, a dolgozó nép!

A kongresszusi versenyek győzelmei, a kohátépitések rekordjai, az élüzemi címek igazolják: Ózd élni tud szabadságával!

Sztahanovisták, élmunkások, kormánykitüntetettek százait adja az Ózdi Kohászat.

Ózd.

Ki:

Szovjet szakemberek Ózdon.

A nagy szovjet nép segítése minden területen megnyilvánul. A szovjet kokszt, érc száz-ezer tonnát használnak fel évente a kohók, a

martinkemence átépítések szovjet mintára történő megszervezése, 13 millió forintos megalkarítást eredményezett.

Szovjet mérnökök, munkások, tudósok jönnek Ózdra, baráti segítségük, javaslataik hatóságos segítséget jelentenek számunkra.

Ózdi munkások, technikusok, mérnökök a Szovjetunióban ismerkednek meg a legfejlettebb technika új vívmányaival.

Ózd.

Ki:

Képek az ötéves terv keretében létrehozott műszaki és szociális létesítményekről.

Ózd.

Ki:

Képek az üdülőkről.
Grafikon az évente nyaraló munkások létszámáról.

Gyors ütemben számoljuk fel a múlt bűneit. Mosdót, fürdőt, öltözőt, melegedőt, szelőlőzőt, korszerű gépeket kapnak műhelyeink

Kiváló dolgozóink az ország legszebb üdülőiben töltik törvényesen járó fizetett szabadságukat.

A Balaton, a Mátra, a Bükk, a Mecsek, Pécs, Sopron, Budapest, Kékestető szépségeivel ismerkednek az ózdi munkások. Az elmúlt évben 1350 dolgozó, 510 gyermek kapott beutalást üdülőbe.

Ózd.

Ki:

Kép a lakásépítésekről.

Munkásszálló, legényszálló mellett 12 millió forintot költöttünk lakásépítkezésekre.

Az elmúlt 2 évben 7 millió forintot költöttünk munkavédelmi beruházásokra.

Ki:

Térkép: Hová szállít az ózdi gyár?
Fénykép: Brazil motorvonat,
Tengeri hajók,
Mozdonyok, stb.

Az ózdi gyár termékei eljutnak a világ minden tájára.

Az ózdi acél a magyar ipar izmosodó erejét hirdeti, új hidjainkban, épülő szocialista létesítményeinkben, a távoli földrészek felé induló hajókban, motorokban, mozdonyokban.

Ózd éberren őrökdi a gyár termékeinek minősége, a magyar ipar becsülete felett.

Ózd.

Ki:

Kép a könyvtárról,
Iskolákról,
Ujitásokról,
Kulturothton csoportjairól,
Külföldi művészekről.

Kiművelt emberfők sokasága teszi a nemzet erejét!

A kultúra a széles néptömegeké! 40 000-es könyvtár áll a dolgozók rendelkezésére. A Kul-

turoththonban évente átlagosan 700 000 látogató ismerkedik a szocialista kultúrával.

A Rima-bárók városa: Ózd Iskolaváros lett.

A kiváló ujitók bátran törnek új utakat, évtizedes szakmai tapasztalataikat a gyár kollektívája eredményesen hasznosítja, 1954-ben 23,5 millió forintos megtakarítást eredményeztek az ujitásaik,

Munkásemberek ezrei ismerkednek meg a mai kultúra szépségeivel, gyermekeik a tánc, a zene örömeivel

Kiváló magyar és külföldi művészek szórakoztatják a munka élenjáróit.

Ózd.

K Ö Z L E M É N Y

A ROTAPRINT KIVITELEZÉS MUNKARENDEJE

1. A rotaprint munkákról egész évre vonatkozó terv készül. A munkákat igénylő muzeumok vezetői, illetve a kiadványok szerkesztői felelősek a kéziratok késedelmes leadásából adódó munkakiesésekért. A terv módosítását indokolt esetben két hónappal a kézirat leadásának határideje előtt kell kérni a muzeumi főosztály propaganda csoportjától.

2. Minden kézirat leadása munkalappal a propagandacsoporthoz történik. A rotaprint üzem vezetője csak a propagandacsoport által láttamozott kitöltött munkalappal, illetve igényléssel ellátott kéziratot vehet át. Kivételt alkotnak a rövid alkalmi nyomtatványok, körlevelek (legjobb 4 oldal terjedelem), melyek leadása az alább meghatározott felfogadási időben közvetlenül a rotaprint üzem vezetőjének történik. A kivitelezés során a munkák összeolvasása céljából való átvétele és esetleges más technikai kérdések megbeszélése a megrendelők és a rotaprint üzem vezetője között csak meghatározott felfogadási időben (délelőtt 10-12 óráig) történhet. Más időpontban -- a hivatalos ellenőrzést kivéve -- csak az üzem dolgozói és szükség esetén a kivitelezésben közreműködő grafikus tartózkodhatnak az üzemben.

3. A kiadványok lektoráltatásáért, kivitelezésre alkalmas gyors leadásért az üzem munkával való folyamatos, tervszerű ellátásáért a propagandacsoport felelős.

4. A határidőre leadott munkáknak a tervben szereplő szállítási határidőre való elvégzéséért a rotaprint üzem vezetője felelős. A szállítási határidő lejártának napján az üzem vezetője a vidékre megrendelt munkákat köteles postára adni. A budapesti szállítás a határidőt követő három napon belül az igénylő kötelezettsége.

5. A muzeumi főosztály irányítása alá nem tartozó intézmények számára csak akkor végezhető kivitelező munka, ha a munkalapon a propagandacsoport láttamozása mellett a főosztályvezető vagy távollétében helyettese engedélye szerepel.

6. Ha az igénylő a rotaprint kivitelezési tervnek az általa igényelt munkákra vonatkozó részletére a propagandacsoport által küldött tervválaszban kötelezve van arra, hogy a lemezre gépelést maga végeztesse, ennek határidőre való elvégzéséért, illetve az elfogadott kézirattal megegyező szövegű lemezek határidőre való leadásáért felelős.

7. Az önálló propaganda költségfedezettel rendelkező országos muzeumok a hajtogatás, kötés költségeit -- amennyiben ezt a munkát a szállítás előtt a rotaprint üzemben végeztetik el -- fedezni kötelesek.

8. A külső megrendelők a kivitelezés teljes költségét kötelesek befizetni a Történeti Múzeum Gazdasági Hivatalához. Az így befolyó összegeket a felhasznált anyag pótlására kell fordítani.

9. A rotaprint üzem dolgozói kivitelező munkájukat az alábbi munkakörökben végzik.

a) a rotaprint üzem vezetője

felelős a munkák átvételéért, az üzem vezetéséért, belső munkájáért a kivitelezésnek az igénylésnek megfelelő végrehajtásáért, a szállítási határidők pontos betartásáért, a munka minőségéért.

Felelős az üzem technikai teljesítőképességének biztosításáért, az anyag beszerzéséért.

Felelős a leadott kéziratok és a később utánnomásra felhasználni kívánt lemezek gondos megőrzéséért.

Felelős az üzemeltetéssel járó hivatalos teendők elvégzéséért, a munkanapló vezetéséért, a hivatalos ellenőrzés számára szükséges kimutatások elkészítéséért.

Felelős a gépelés, fotózás és nyomás között, illetve ezek mellett szükséges munkafolyamatok elvégzéséért, a megrendelők számára a kivitelezés közben szükséges felvilágosítások és értesítések megadásáért, a vidéki küldeményeknek a határidő lejártja napján való postai feladásáért.

A rotaprint üzem vezetőjének jogában áll visszautasítani a kivitelezésre technikai szempontból alkalmatlan kéziratokat.

b) A gépmester

végzi a gépkezelés és berakás munkáját. A napi 8 óra munkaidőben a gépkapacitás napi irányszámai: 24 000 fekete nyomás, 16 000 színes nyomás. Tehát óránként 3000 fekete nyomás, 2000 színes nyomás. Ebből leszámítandó a végzett munkának megfelelően beigazításra fekete nyomásnál 5 perc, színes nyomásnál 15 perc.

Lemezjavításra fekete nyomásnál 2 perc, színes nyomásnál 10 perc.

Napi géptisztításra 30 perc, színes nyomás esetében hengermosásra 30 perc.

Fenti munkák elvégzéséért a gépmester személyileg felelős.

c) A rotaprint üzem lényképésze

végzi a lemezre lényképezés munkáját és személyileg felelős ennek mennyiségéért és minőségéért. Munkájának irányszáma: napi 10-15 lemez.

d) A leíró gépirónő

végzi azoknak a kézirat szövegeknek lemezre való gépelését és azoknak a rövid kiadványoknak fotó számára való gépelését, melyeket az évi terv alapján nem az igénylők gépeltetnek. Felelős a gépirás mennyiségéért és minőségéért. A leírás irányszáma: napi 20 oldal. (A/4-es lemez méret)

10. Az irányszámok támpontot adnak az üzem munkateljesítményének ellenőrzésére. Az irányszámok nem normák, azonban egy-egy időszak teljesítményének megvizsgálásakor vagy a tervteljesítésben folyamatos anyagellátás ellenére való lemaradás esetén az üzem vezetője felelősségen túl az egyes dolgozók felelősségének megállapítása ezek alapján történik.

11. A rotaprint üzem dolgozói létszám és munkalegyelem tekintetében a Történeti Múzeum állományában maradnak, ugyancsak a Történeti Múzeum költségvetésében külön kezelik az anyagbeszerzésre biztosított összeget. Ennek a szervezeti beosztásnak a fenntartása mellett a Múzeumi Főosztály illetve a főosztályvezetés által megbízott propagandacsoport a fentiekben szabályozott módon közvetlenül irányítja és ellenőrzi az üzem munkáját.

12. A rotaprint kivitelezés fenti pontokba foglalt ügyrendje 1956. február 15-én lép életbe.

HIREK

Treiber János a kolozsvári (cluji) magyar egyetem docense a múlt év szeptemberében megtekintette a Természettudományi Múzeum Ásvány és Kőzettárának kiállítását. Kérésére a kiállításról fényképeket küldött részére a múzeum. A fényképekről Treiber a következőket írja válaszában: «Kiállításukról készült fényképeket megkaptam, hálásan köszönöm. A kollégák nagy érdeklődéssel nézegetik őket s a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak a rendezésről. Igen örvendek ennek a fényképsorozatnak, mert kollégáim is láthatják a különbségeit a régi és a mostani múzeumrendezések között.»

Az Iparművészeti Múzeumban bezárult a «Faragott mézeskalácsformák» című időszaki kiállítás, melyet Weiner Mihályné a múzeum főigazgatóhelyettese rendezett. A kiállításnak jelentős közönségsikere volt, anyagáról képes vezető is készült.

Ujabbkori európai ötvösművészet címmel átrendezve nyitotta meg régebbi kiállítását az Iparművészeti Múzeum. A kiállításon több új restaurált műtárgy szerepel.

Arab nyelven folyóirat jelent meg a magyar filmekről Fehérvári Géza az Iparművészeti Múzeum tudományos kutatójának fordításában. A folyóirat képekkel illusztrálja az elmúlt évek kiemelkedő magyar filmjeit és ismerteti rövid tartalmukat.

Több értékes ásvánnyal gyarapodott az év elején a Természettudományi Múzeum ásvány- és kőzettára. Ezek közül egy példány a Faröer szigetéről származik, a zeolitok csoportjába tartozó thomsonit, melynek legszebb példányai az említett szigeteken fordulnak elő. Az afrikai Panderma a borásványok általánosan ismert lelőhelye. Innen két bortartalmu ásvánnyal gazdagodott a tár, közülük az egyik eddig hiányzott a gyűjteményből.

A magyar növénytani kiállítás befejező részét készíti elő a Természettudományi Múzeum Növénytára. Ez a rész szemlélteti Magyarország növényföldrajzi viszonyait, a flóraelemeket, a maradvány-növényfajokat és a jellegzetesebb növényfársulásokat.

Filmhíradó készült a Természettudományi Múzeum «A fajok eredete és az ember származása» című kiállításáról.

Budapesti ovodás gyermekek testfejlődési vizsgálatait kezdte meg január folyamán a Természettudományi Múzeum Embertani Tárában Malán Mihály.

Nagy érdeklődés kíséri a «Budapest története» című előadásorozatot, melyet a Budapesti Történelmi Múzeum és a TTIT közösen rendezett. Az előadásokat minden második héten csütörtökön este 6 órakor tartják a Színház és Filmművészeti Főiskola Vas-utcai előadótermében.

Múzeum-bérllet kibocsátását tervezi a Népművelési Minisztérium múzeumi főosztálya. A bérllet ára előreláthatólag 3.- Ft lesz. A bérllet tulajdonosa év végéig látogathatja a budapesti múzeumok állandó kiállításait.

«Hogyan készül a rézkarc?» címmel tartott előadást Komjáti Gyula grafikus művész a Szépművészeti Múzeum baráti körének összejövetelén. Ugyanezen az összejövetelen Nemes Béla a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatának igazgatója ismertette a Kiadó 1956. évi tervét.

Szülőföldünk története címmel gazdag előadásorozat-programot hirdetett meg a sárospataki Rákóczi Múzeum. A sorozat előadásait a környék különböző községeiben tartják és minden helyiségben azokat a történelmi emlékeket ismertetik, melyek legközelebb állnak a helybeli lakossághoz.

A második világháború idejéből való 28 különféle röpratot vásárolt magángyűjtőktől az esztergomi Balassi Bálint Múzeum. A 250.- Ft vételárért megszerzett anyag igen alkalmas ennek az időszaknak múzeumi szemléltetésére.

Népek zenéje címmel sorozatot indított a Néprajzi Múzeum. A múzeum disztermében február 15-én a francia népdairól rendeztek hanglemezekkel, filmekkel kísért bemutatót.

Győri Elek festőművész kiállítását nyitotta meg február 26-án a sárospataki Rákóczi Múzeum. A kiállítás március 10-én zárult.

A győri Xantus János Múzeumban február 8-án bontották le a XIX. századi mosonmagyaróvári festők kiállítását. A «Magyar remekművek» című kiállítás első részét február 12-én nyitották meg a győri múzeumban.

A Szépművészeti Múzeum restaurátorai február hónapban folytatták a XV. századi Nagymarosról származó gótikus kálvária mellékalakjainak restaurálását, a régi Képlár anyagából XVIII. századi olasz festő «Képzelt táj» című képének és Zurbaran «Szeplőtelen fogantatás» című képének restaurálását. Folytatódott az ujonnan felfedezett Perugino fragmentum feltárása, a vastag átfestés eltávolítása a képről.

A rudabányai vasércbányában az év elején olyan ősi vágatokat leltek, melyekben a középkorban rezet bányásztak. A most felfedezett és a már korábban feltárt középkori vágatokban régi bányászszerszámokat, faacsolat- és létramaradványokat, viziszivattyú darabjait, mécseseket találtak. Az igen értékes és hazánkban egyedülálló leletek és a szűk vágatok falán található fejtésnyomok vizsgálatával képet kapunk középkori bányászaink munkamódjáról és munkakörülményeiről.

Meunier születésének 125. évfordulójára áprilisban kiállítást készít elő a Szépművészeti Múzeum Modern szoborosztálya.

A Magyar Szovjet-Barátság Hónapja keretében a Szépművészeti Múzeum segítségével reprodukciós anyagból vándorkiállítást rendez Bartha Lászlóné a Gyáli-uti általános leányiskola rajzpedagógusa a múzeum baráti körének lelkes tagja. Az iskola szülői munkaközössége a közeli Valéria-telepi szülőket is bevonja a vándorkiállítás megtekintésének szervezésébe.

«XIX. századi legszebb magyar rajzok» címmel Markó, Lotz, Munkácsy, Székely, Szinyei Ferenczy műveiből 40 rajzot mutat be a Szépművészeti Múzeum Grafikai osztálya a Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége tagjainak. A múzeum bemutatói az alkotók és műtörténészek közötti szorosabb kapcsolat kiépítését célozzák.

Kihirdették a IV. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázat eredményeit. A IV. Országos Néprajzi gyűjtőpályázatra az elmúlt évek pályázatainál is gazdagabb, értékes anyag érkezett. A beküldött csaknem kétszáz pályamunka több mint 9 és félezer lapnyi néprajzi leírást, kottát, fényképet és rajzot tartalmaz az ország valamennyi megyéjéből. A legtöbb pályamunkával képviselt megyék: Zala, Pest, Baranya, Hajdu-Bihar, Békés, Bács-Kiskun és Szabolcs-Szatmár. A beérkezett anyag a népművészet és a népkultúra csaknem egész területét felleleli. A pályázaton egyéni pályázók (pedagógusok, diákok, dolgozó parasztok, a művészeti mozgalom tagjai), valamint iskolai és iskolán kívüli néprajzi szakkörök vettek részt. A pályázat bírálóbizottsága három 1000.- Ft-os első díjat, öt 500.- Ft-os második díjat, hét 400.- Ft-os harmadik díjat, tizenegy 300.- Ft-os negyedik díjat, öt 200.- Ft-os ötödik díjat és négy 100.- Ft-os hatodik díjat ítélte oda. A három első díjat Csete Balázs Jászkiséri rajztanár (Jászkiséri gyermekélet és gyermekjátékok), Csonka Mihály kiskunhalasi földműves (Népi építkezés és régi népelet Kiskunhalason), és Kocsisné Fóris Mária kőrösladányi lakos (Felsőtiszai népmesék) nyerte. A gyűjtőpályázatot ebben az évben is megrendezik és a legjobb pályamunkákat továbbra is közzéteszik a «Néphagyományunk értékeiből» (1954) és «Népünk hagyományából» (1955) című gyűjteményes kiadványokhoz hasonló kötetekben.

A Szovjetunió és a népi demokratikus országok iparművészetéről előadássorozat indult március 4-én az Iparművészeti Múzeumban. Az első előadást Dobrovits Aladár főigazgató tartotta a Szovjetunió iparművészete címmel. A sorozatot minden második vasárnap délelőtt 11 órakor folytatják. Az Új Kina iparművészete, a Német Demokratikus Köztársaságban jelentkező új iparművészeti törekvések ismertetése után a következő előadások Bulgária, Albánia, Csehszlovákia és Románia iparművészetével foglalkoznak.

A Magyar-Szovjet Barátság Hónapja alkalmából a múzeumi főosztály és az országos múzeumok előadás-sorozatot indítottak március 6-án. Minden kedden 1/2 6 órai kezdettel különböző múzeumi tudománysszakok képviselői szovjet tudományos eredmények és hazai kutatások alapján is-

mertetik a Szovjetunió népei és a magyar nép kulturális kapcsolatának egyes jelentős témáit. A sorozat előadói: Bartha Antal muzeológus, Diószegi Vilmos muzeológus, Bényi László művészettörténész, Boros István főigazgató, Hont Ferenc Kossuth-díjas, főigazgató.

Kulturothonokban, üzemekben rendez előadást az Országos Színháztörténeli Múzeum a TTIT-vel együttműködve a magyar színház történetétől a kezdetektől, napjainkig. Az előadásokat magnetofon felvételekkel, vetített képekkel illusztrálják. A magnetofon felvételekkel megszólaltatják a magyar színészek nagyjait: Odry Árpádot, Somlay Arturt, Bajor Gizit, Rátkay Mártont és másokat.

Prielle Kornélia emlékkiállítását rendezték a nagy művésznő halálának 50. évfordulója alkalmából a TTIT Eötvös Klubjában. Az Országos Színháztörténeli Múzeum által rendezett emlékkiállítás végigkíséri Prielle Kornélia életét a máramarosszigeti szülőháztól a reformkoron át a szabadságharcig, a Petőfi Sándorral való debreceni idillig. A Nemzeti Színházban a polgárosodó művészet útján haladó színésznőt látjuk kortársai, írók és színészek között. Régi színlapok, fényképek, emlértárgyak idézik fel a félévszázada halott, de hatásában ma is élő nagy művész emlékét.

Pásztor János híres szobrászművész születésének 75. évfordulója alkalmából a Szépművészeti Múzeum kiemelt műtárgyként bemutatta az 1945-ben elhunyt mester 1906-ban készült 'Bucszködés' című szobrát. Pásztor János Budapesten és Párizsban végezte tanulmányait, majd visszatérve Magyarországra a paraszti életből vett jeleneteket és a magyar falvak, puszták lakóinak közzelmes életét örökítette meg szobrain. Köztereinket is több emlékműve díszíti.

Pável Ágoston Szombathelyi Úttörő u. 5. szám alatti lakóházán emléktáblát helyezett el a város tanácsa. Az emléktábla a város dolgozóinak emlékezetébe idézi, hogy a házban dolgozott 1928-1946-ig dr. Pável Ágoston egyetemi magántanár a magyar-é délszláv kapcsolatok elmélyítésén. Az emléktábla ünnepélyes leleplezése március 10-én volt s megjelent rajta a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság magyarországi követe Dalibor Soldatic is kíséretével. Ünnepi beszédet mondott Vilko Novak a ljubljana egyetem néprajzi professzora és Fodor Henrik szombathelyi tanár a történettudományok aspiránsa. Március 11-én felszólalónként nemzetiségi kulturális fesztivállal folytatódott az ünnepségek. Március 12-én a jugoszláv követ és kísérete megtekintette a szombathelyi múzeum kiállításait és a romkertet, Novak Vilko pedig a múzeumban lévő Pável kéziratokat tanulmányozta. A megyei tanács népművelési osztálya által rendezett ünnepségek politikai szempontból is felhívták a figyelmet a múzeumi munka jelentőségére. A Savaria Múzeum egykori vezetőjének Pável Ágostonnak tudományos eredményei a mai múzeum munkájának jelentőségére is ráirányítják a dolgozók figyelmét.

Dr. Hamburger Jenő a Tanácsköztársaság Iskolaművelésügyi népbiztosa emlékére március 16-án délután 1/2 6 órai kezdettel kiállítást nyitottak a zalaegerszegi Göcseji Múzeumban. Megnyitóbeszédet mondott dr. Gábor Ernő főorvos, Hamburger Jenő harcostársa. Ugyanezen a napon leplezték le Zalaegerszegen Hamburger elvtárs szobrát. Kiss Károly a MDP Központi Vezetőségének tagja a KEB elnöke, Hamburger Jenő özvegye, fia és a megyei szervek vezetői megtekintették a Göcseji Múzeumban a Hamburger kiállítást. A kiállítás anyagát túlnyomórészt a zalaszentgrófi Hamburger-gyűjtemény alkotja. A rendezésben komoly szakmai támogatást nyújtott a Párttörténeli Intézet, a költéseket pedig a megyei tanács fedezte.

A magyar ifjúság a haladásért (az utolsó 400 év küzdelmei) címmel március 15-én déli 12 órakor kiállítás nyílt a Nemzeti Múzeumban. A megnyitóbeszédet Kovács Antal a DISZ Budapesti Szervezetének titkára tartotta. A megnyitó ünnepségen felléptek a Néphadsereg Színháza művészei. A kiállítás rendezésében közreműködött és segítséget nyújtott az Országos Levéltár, a Műszaki Emlékek Nyilvántartó- és Gyűjtő csoport, a Hadtörténelmi Múzeum és a Néphadsereg Színház. A kiállítás bemutatja a magyar ifjúság szerepét a függetlenségi küzdelmekben, helytállását a haladó mozgalmakban, a szabadságért, földért, művelődésért, technikai fejlődésért folytatott harcokban. Az utolsó 400 év történetének kiemelkedő példaképeit dokumentumok, tárgyak és oklevelek szemléltetik. A Nemzeti Múzeum dísztermen kívül a kupolatermet és a hozzá csatlakozó két kandelótermet tölti meg a kiállítás anyaga. A feudális társadalom fiataljai: a jobbágy, diák, katona, céhlegény emlékei alkotják a bevezető részt. Írók, színész-vadortársulatok nemzeti nyelvünkért folytatott küzdelmei vezetnek el a Martinevics-féle összeesküvés fiataljainak, majd az 1848-as márciusi ifjaknak emlékéig.

Az ifjuságnak a munkásmozgalomban betöltött szerepét a munkásmozgalom fiatal hőseinek, mártírjainak emlékanyaga szemlélteti. A dokumentumok között kiállították Ságvári Endre illegális nyomdáját. A műszaki haladás régebbi uttorói között Eötvös, Jedlik Bándó, Bánki találmányai szerepelnek a kiállításon. A szocializmus építőivel foglalkozó kiállítás-részben több működő modellel mutatják be fiatal feltalálóink, újítóink alkotásait.

«Szeged és a magyar irodalom 1848-1955-ig» címmel állandó kiállítás nyílt március 24-én a szegedi Móra Ferenc Muzeumban. A megnyitóbeszédet Darabos Iván népművelési miniszterhelyettes mondotta. Az ünnepségen kiváló előadóművészek is felléptek. A kiállítás szemlélteti a Szegeden élt és élő írók, költők munkásságát, 1848 és 1919 Iorradalmi örökségének tükröződését műveikben, a Tisza-táj köré csoportosult írók részvételét az újjáépítés és a szocializmus építésének munkájában. 1848 irodalmi emlékei, majd Mikszáth Kálmán és Gárdonyi Géza szegedi irodalmi tevékenysége után, Tömörkény István, Móra Ferenc, Juhász Gyula, József Attila, Radnóti Miklós irodalmunkban betöltött szerepét számos, eddig ismeretlen adattal a muzeum irodalmi kutatásai nyomán előkerült ismeretlen kéziratokkal, fényképekkel ismerteti a technikai szempontból is jól rendezett kiállítás.

Patay Mihály emlékkiállítás nyílt március 25-én a szolnoki Damjanich János Muzeumban a Képző és Iparművészek Országos Szövetsége Szolnokmegyei csoportja rendezésében. A kiállításon bemutatásra kerültek a fiatalon elhunyt művész jelentősebb művei.

Halas, mint történelmi események színhelye címmel tartott előadást a kiskunhalasi muzeum könyvtártermében március 25-én Medveczky Károly a kiskunhalasi Muzeumi Baráti Kör elnökhelyettese.

Bencze László festőművész kiállítását mutatta be a Műcsarnok a székesfehérvári István Király Muzeumban március 11-étől.

Az Iparművészeti Muzeum II. Évkönyve áprilisban jelenik meg. Az évkönyv az iparművészet igen sok ágának új tudományos kutatásait ismerteti. Terjedelme 24 iv, 240 szöveggöztli képpel.

«Nemzetközi kiadványcsere könyvkiállítás» címmel Fülep Ferenc főosztályvezető nyitotta meg az Iparművészeti Muzeum I. emeletén rendezett időszak kiállítást, amely bemutatja, hogy a muzeum múltévi évkönyve ellenében milyen cserekiadványokat küldtek a világ minden tájáról.

Az anaki királysirok falfestményeit mutatja be a tervek szerint április 7-étől kiállításon a Keletázsiai Művészeti Muzeum. A koreai művészeti anyag a távolkeleti koreai és kínai művészet kiemelkedő emlékeit foglalja magában. A kiállításnak érdekessége az is, hogy a falfestmények megmentésében Koreában tartózkodó magyarok is közreműködtek.

15 perces színes filmet készít a Szépművészeti Muzeum Régi Képtáráról a Híradó és Dokumentum Filmgyár. A film művészeti szaktanácsadója: Katonáné Czobor Ágnes.

«Emlékmű szobrászatunk újabb irányai» címmel tart előadást március 28-án a Kossuth-klubban Genthon István. Március 30-án a Mérnök Továbbképzőben «Olasz-román építészet magyar kapcsolatai»-ról tart előadást.

Kiemelt műtárgyként a Magyar Szovjet Barátság Hónapja alkalmából Verescsagin Jókaihoz dedikált tájképét mutatta be a Szépművészeti Muzeum.

A Szépművészeti Muzeum Baráti Köre tagjainak tárlatvezetés keretében mutatták be az Új Magyar Képtár Egyetem-utcai termében rendezett «Mai magyar festészet» című kiállítást. A tárlatvezetést a kiállítás rendezője Celmacher Anna tartotta.

Két értékes gyűjteményt vásárolt az elmúlt hónapban a Természettudományi Muzeum Állattára. A lepkegyűjtemény ezzel mintegy 13 000 hazai nagylepkével gyarapodott, melyek között a magyar faunára új állatok is szerepelnek; az emlésgyűjtemény pedig 210 denevérpreparátummal gazdagodott, köztük olyan fajokkal, amelyek eddig teljesen hiányoztak a gyűjteményből.

Bido Gábor műegyetemi adjunktus és Mándy Tamás műegyetemi tanársegéd Zinnwaldról, saját gyűjtésükből, két igen szép zinnwaldit és egy wolframit stufát ajándékozott a Természettudományi Múzeum Ásvány- és Kőzettárának. Az értékes anyag hasznosan egészíti ki a tár gyűjteményét.

Ujjáalakult a Budapesti Történeti Múzeum Baráti Köre. A Baráti Kör alakuló ülése előtt két régészeti filmet vetítettek külföldi ásatások anyagáról. Az ülésen Nagy Tibor osztályvezető mondott bevezetőt, ismertette a baráti kör célkitűzéseit, a tagok feladatait. A bevezető előadást több lelkes hozzászóló egészítette ki. A baráti kör tagjai nagyobb részét nagyüzemi dolgozók, akik jelentős támogatást tudnak nyújtani a múzeum számára.

Múzeumvezetői értekezletet rendez április 9-étől 11-ig a Népművelési Minisztérium múzeumi főosztálya. A résztvevők megvitatják a múzeumi terület két éves munkáját és a második ötéves terv célkitűzéseit, a múzeumok tömegkapcsolatainak kérdéseit és feladatait, szakmai megbeszéléseken tárgyalják a különböző tudományterületek időszerű kérdéseit és tapasztalatcsere keretében megvizsgálják a korszerű kiállításrendezés módszereit.

1956. január

1. Dunántuli Napló : Megnyilott a Janus Pannonius Múzeum Káptalan utcai részében a Városi Képtár.
1. Dunántuli Napló : Gótikus freskók a siklósi várban.
1. Délmagyarország : Szerelném a képzőművészet és a dolgozók kapcsolatát tovább mélyíteni. Szelesi Zoltán.
1. Viharsarok Népe : Újévi népszokások. Nagy Gyula.
1. Viharsarok : A vásárhelyi Tornyai János Múzeum terveiből. Gallyasi Miklós.
1. Veszprémmegyei Népujság : Benyomások képzőművészeink kiállításán. Köröspataki Sándor.
1. Művelt Nép : Magyarok Moszkvában. A magyar filmművészeti küldöttség a Vörös Téren, a Boldog Vazul székesegyház-múzeum előtt.
1. Művelt Nép : Béni László kiállítása a Csók István Galériában.
1. Művelt Nép : Kaján : Páfrány mester Budapesten : Lenin krt. 9-11. Lapkiadó. Ez Budapest legrégibb tornya, még a cölöpepítmények korából való.
1. Magyar Nemzet : Hazánk fontosabb ásványi eredetű ipari nyersanyagait és földrajzi lelőhelyét bemutató kiállítás nyílt az V. kerületi Metro Kulturothonban.
1. Szabad Föld : Egy megijedő ősi város. -- Romániai utijegyzetek.
3. Esti Budapest : Indiai képzőművészeti kiállítás nyílik.
3. Népszava : Értékes gótikus freskókra, korabeli reneszánsz festményekre bukkantak a siklósi vár restaurálása közben.
3. Magyar Nemzet : A Kinában tartózkodó magyar geológusok kéthetes kutatómunkát végeztek Santung tartományban.
3. Magyar Nemzet : Római kori ház alapjaira bukkantak a tokodi Erzsébet-aknai iszapgödörnél.
3. Magyar Nemzet : Az aquincumi ásatásoknál I-III. századbeli központi fűtéses épületrészek kerültek felszínre.
3. Szabad Hírség : Értékes gótikus freskókra, korabeli reneszánsz festményekre bukkantak a siklósi vár restaurálása közben.
3. Szabad Nép : Indiai képzőművészeti kiállítás nyílik a Nemzeti Szalonban.
3. Szabad Nép : Hét vidéki városban rendez ebben a hónapban nagyszabású képzőművészeti kiállítást a Műcsarnok.
3. Henger : Pirk János festőművész kiállítása a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban.
3. Szabad Nép : Hogyan keletkezett Budapest? Folyik a tudományos munka a főváros történetének feltárására. Dr. Gerevich L.
3. Magyar Nemzet : Egy ősi város új arca. Jegyzetek Sopron kulturális életéről. Gábor István.
4. Magyar Nemzet : A Fővárosi Idegenforgalmi Hivatal feladatai. Kiss György.
4. Szabad Nép : Meghalt Csányi Károly művészettörténész.
4. Magyar Nemzet : Érdekes freskókra bukkantak a kaposvári városi tanács épületének restaurálásakor.
4. Szabad Nógrád : A hédombra épült város, Kaposvár.

4. Szabad Nógrád : A magyar festészet remekművei. A Múcsarnok másolati kiállítása megyénkben, Szabó Béla.
4. Dunántúli Napló : 5474 látogatója volt a Szigetvári Muzeumnak.
4. Győr-Sopron megyei Hírlap : Műemlékeink védelméről. Uzsoki András.
4. Veszprém megyei Népujság : Újabb meglepetések a nagyvázsonyi várban.
5. Magyar Nemzet : Értékes gótikus freskókra, korabeli reneszansz festményekre bukkantak a siklósi vár restaurálása közben.
5. Magyar Nemzet : Öt teli ládába botlottunk a zalaegerszegi muzeum igazgatói irodájában... Anyaggyűjtés Szentgyörgyvölgyén.
5. Magyar Nemzet : A győri Xantus János muzeumban kiállítás nyílt az 1800-as évek mosonmagyaróvári festőinek képeiből.
5. Magyar Nemzet : Az aquincumi ásatások során értékes mozaikok is napfényre kerültek.
5. Zala : Egy zászló útja. Zala megye dolgozóinak ajándéka az uzshorodi városi tanács szovjet elnökének.
5. Esti Budapest : Kelta és dák kultúra jeleire utaló csaknem kétezer éves sirt találtak Rakospalotán.
5. Nők Lapja : A VI. Magyar Képzőművészeti Kiállításon.
6. Esti Budapest : Helyreállítják a többszáz éves budai házakat.
6. Pestmegyei Népujság : A Mezőgazdasági Muzeum idén ünnepli fennállásának 60. évfordulóját.
6. Szabad Nép : Hatvanéves a Mezőgazdasági Muzeum.
6. Szabad Nép : Kiállítás a homályban, a debreceni Déri Muzeumban.
6. Szabad Nép : Évszázadok nyomában. Jegyzetek Magyarország műemlékei topográfiájáról. Ariner Tivadar.
6. Magyar Nemzet : Hatvan éves a Mezőgazdasági Muzeum.
6. Esti Budapest : Közönségankétot rendeznek január 8-án, vasárnap délelőtt 11 órakor az Iparművészeti Muzeumban.
6. Magyar Nemzet : Megnyílt a «Kőbánya munkásmozgalmának története» című kiállítás, a X. kerületi pártbizottság székházában.
6. Szabad Nép : A borsodmegyei Szendrő községben a tanács tájmuzeumot akar berendezni.
7. Szolnokmegyei Néplap : Megjelent az új esztendő új kiadványa. A budapesti műsorkalauz januári számáról.
7. Zala : Huszezren tekintették meg a Göcseji Muzeum állandó kiállítását.
7. Fejérmegyei Néplap : Muzeumi füzet sorozatot ad ki az István király Muzeum.
7. Viharsarok : A vásárhelyi szőrhímzés.
7. Győr-Sopronmegyei Hírlap : Új tanács házak épülnek ebben az évben megyénkben.
7. Magyar Nemzet : A montevideói Természettudományi Muzeum geológiai szakosztálya 24 darabból álló különleges ásványgyűjteményt küldött a szegedi Móra Ferenc Muzeumnak.
7. Magyar Nemzet : Közönség-ankét lesz a III. magyar iparművészeti és népművészeti kiállításról január 8-án vasárnap délelőtt 11 órakor.
7. Komárommegyei Dolgozók Lapja : Szülőföldünk történetiről.

7. Magyar Nemzet : Festészetünk a VI. magyar képzőművészeti kiállítás tükrében. Cifka Péter.
7. Szabad Nép : Helyreállították a budai Vár számos többszáz éves házát.
7. Szabad Nép : A montevideói természetrajzi muzeum ásványgyűjteményt küldött a szegedi muzeumnak.
7. Magyar Nemzet : Kétezer éves sirt találtak Rákospalotán.
7. Szabad Nép : Gyűjteményes kiállítás nyílik a közeljövőben Budapesten Rembrandt a nagy holland festőművész metszeteiből.
8. Pestmegyei Népujság : Visegrád -- a «földi paradicsom».
8. Művelt Nép : Indiai képzőművészeti kiállítás nyílik január 14-én a Nemzeti Szalonban.
8. Művelt Nép : A magyar képzőművészet népszerűsége Ukrajnában.
8. Művelt Nép : Pirk János szentendrei kiállítása.
8. Dunántúli Napló : Római kori sírleletről ad hírt a szágyi községi tanács elnöke.
8. Dunántúli Napló : A megyei levéltár vezetője elkészíti a megye műemlék-kataszterét. (Baranya megye)
8. Veszprémmegyei Népujság : A tihanyi vár.
8. Magyar Nemzet : Sok új szoborral gazdagítja fővárosunkat a második ötéves terv.
8. Szabad Nép : Indiai képzőművészeti kiállítás nyílik Budapesten.
8. Szabolcs--Szatmári Néplap : Bartók emlékkiállítás.
8. Délmagyarország : Új szobrokat helyeznek el a fővárosban.
8. Viharsarok Népe : Képzőművészeti élet.
8. Szabad Nép : Magasszínvonalú művészi alkotásokért. Non György.
9. Szabad Nép : Újabb érdekességre bukkantak a nagyvázsonyi Kinizsi vár ásatásainál.
9. Esti Budapest : A Gorkij fasori Kina Múzeumot sokan keresték fel.
9. Szabad Nép : Egyszer látott emberek. Csehszlovákiai utijegyzetek. I. Fehér Klára.
9. Szabad Nép : Lengyel és csehszlovák hetet rendeznek több fővárosi kulturházban.
10. Győr--Sopronmegyei Hirlap : A győri Xantus János Múzeum kiállításainak nyitvatartási időpontja.
10. Tanácsok Lapja : Hogyan támogatják a tanácsok a régészeti kutatásokat. Dr. Szász Pálné.
10. Dunántúli Napló : T. Berecz Judit kiállítása.
10. Viharsarok Népe : Gondolatok egy születendő faluval kapcsolatban. Nagy Gyula.
10. Esti Budapest : «Pártunk a magyar dolgozó népért 1918--1955» címmel kiállítás nyílt a Beloianniszi Híradástechnikai Gyárban.
10. Győr--Sopronmegyei Hirlap : Mosonmagyaróvári festők kiállítása nyílt Győrött.
10. Győr--Sopronmegyei Hirlap : Ülést tart a győri műemlékvédelmi bizottság.
11. Győr--Sopronmegyei Hirlap : Jelöljük meg műemlék épületeinket.
11. Szabad Nép : Az ezerháromszáz éves «Nagy köhid». Helyreállítják a világ legrégebbi egynyílású ívhidjét Kinában.
11. Bács--Kiskunmegyei Népujság : Régészeti előadást tart Zalotay Elemér «Baja város története az őskorban» címmel.

11. Magyar Nemzet: A műemlékvédelemről tanácskozott a Hazafiás Népfront Fejér megyei bizottsága.
11. Esti Budapest: A Természettudományi Múzeum Föld- és Ásványtára újabb értékkel gyarapodott.
11. Viharsarok: Hódmezővásárhelyi műemlékvédelem.
11. Magyar Nemzet: Grafikánk a VI. magyar képzőművészeti kiállítás tükrében. Cifka Péter.
11. Dunántúli Napló: Megyénk képzőművészei a fővárosi kiállításokon. Debitzky István.
11. Északmagyarország: «A Sajó-Hernád melléki hajdutelepek» Dankó Imre tanulmánya.
11. Esti Budapest: «Felfedezésre váró kincsek».
11. Szabad Nép: Egyszer látott emberek. Csehszlovákiai utljegyzetek. II. Fehér Klára.
12. Fejérmegyei Néplap: Látogassuk a muzeumi előadásokat Január 13. péntek: «Rómaiak Fejér megyében», tartja Fitz Jenő.
12. Vas megye: Védjük nemzeti kulturánk gazdag tárházát. Műemlékvédelmi értekezlet Szombat helyen.
12. Esti Budapest: Újabb leletek kerültek napvilágra a visegrádi ásatások során.
12. Szabad Nép: Régészeti kutatások a nagy építkezéseken.
12. Győr-Sopronmegyei Hírlap: «A realizmus nagy mesterei» kiállítás a Hansági Múzeumban.
12. Szabolcs-Szatmári Néplap: Emléktáblát Zalka Máté szülőházára.
12. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Rómaiakori sirokat tártak fel Sopronban.
12. Új Világ: A Képzőművészeti és díszítőművészeti körök országos kiállítása az Ernst Múzeumban.
12. Nők Lapja: Nyolcezer kilométer a Szovjetunióban. II. Kíev és egy kolhoz Kíev mellett.
12. Fejérmegyei Néplap: A műemlékvédelem Fejér megyében is fontos feladat. Értekezlet a Hazafiás Népfront Megyei Bizottsága kezdeményezésére.
12. Népszava: Indiai képzőművészek érkeztek hazánkba.
12. Szabad Nép: Eddig ismeretlen Velazquez festményt találtak.
12. Nők Lapja: Színes szálak művészete.
12. Vas megye: Védjük nemzeti kulturánk gazdag tárházát. Műemlékvédelmi értekezlet Szombat helyen.
13. Esti Budapest: Csepelen is bemutatják a «Festészetünk legszebb alkotásai» reprodukció-kiállítást.
13. Esti Budapest: Készül a Magyar Növénytani Kiállítás második része.
13. Népszava: Helyreállítják Herman Ottó, a nagy magyar természettudós lillafüredi lakóházát.
13. Népszava: Domborműekkel díszített virágtartó medencéket állítanak fel a Városligetben a mezőgazdasági kiállítás területén.
13. Sztálinváros: A műemlékvédelemről tanácskozott a Hazafiás Népfront Fejér megyei Bizottsága.
13. Hazánkban eddig ismeretlen állatfajokat talált az Aggtelek-környéki barlangokban a Természettudományi Múzeum kutatócsoportja.
13. Szabad Nép: Helyreállítják Herman Ottó egykori lillafüredi lakóházát.
13. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Nyulfarm a műemlékben.
13. Fejérmegyei Néplap: Rómaiak Fejér megyében címmel ma 13-án délután Fitz Jenő muzeumvezető tart előadást az István király Múzeumban.

13. Szabad Nép: Ujabb lelettel gyarapodott a Természettudományi Múzeum Föld- és Ásványtára.
13. Magyar Nemzet: Ismeretlen Velasquez festményt találtak.
13. Magyar Nemzet: Jégkorszakbeli páncélos őszállat páncélmaradványával gazdagodott a Természettudományi Múzeum föld- és ásványtára.
14. Borsodi Bányász: Ujabb érdekességre bukkantak a nagyvázsonyi Kinizsi vár ásatásainál.
14. Esti Budapest: Ma délben nyílik meg az Országos Műszaki Könyvtár József körút 6. szám alatti helyiségének utcai tárlójában Franklin Benjámint születésének 250. évfordulójára készített kiállítás.
14. Irodalmi Ujság: Indiai képzőművészeti kiállítás nyílik a Nemzeti Szalonban.
14. Irodalmi Ujság: Domján József a színes lametszés mestere Kinából való visszatérése óta most tartja első kiállítását Székesfehérváron.
14. Irodalmi Ujság: A színész-képzőművészek képkiallítása január 14-én nyílik meg a Rátkai Márton Színészklubban.
14. Szabad Ifjúság: Ma nyílik az indiai képzőművészeti kiállítás.
14. Magyar Nemzet: Ujabb római kori sírokra bukkantak Sopronban.
14. Magyar Nemzet: A magyar növénytani kiállítás II. részét készíti a Természettudományi Múzeum.
14. Magyar Nemzet: A Fővárosi Operettszínház társulata látogatást tett az Ermitázsban.
14. Dunántúli Napló: Nyolcezer látogatója volt a szigetvári múzeumnak.
14. Viharsarok: Még ebben a hónapban újra megnyílik a Tornyai Képtár a hódmezővásárhelyi múzeumban.
14. Fogaskerek: Csepeli képek az Ernst Múzeumban.
14. Északmagyarország: A múzeumi hétfők előadássorozata háromheti szünet után ismét megkezdődik.
14. Északmagyarország: Helyreállítják Herman Ottó egykori lillafüredi lakóházát.
14. Bács-Kiskunmegyei Népujság: 1743-1956.
15. Délmagyarország: Az ártándi határban lévő homokbányában 43 avar kori sírt tártak fel.
15. Viharsarok Népe: Mezőgazdasági tájmúzeumot létesítenek Gyomán.
15. Győr-Sopronmegyei Hírlap: A kőbaltás ember Győrött. Míthay Sándor.
15. Északmagyarország: Miskolc szép arculatáért.
15. Új Úton: Aktatologatás = műemlék pusztulás.
15. Új Ember: Látogatás Sümegen a templomi freskófestés világcsodáinál.
15. Szabad Nép: Megnyílt a Nemzeti Szalonban az indiai képzőművészeti kiállítás.
15. Magyar Nemzet: Hatszázmillió jóbarát küldöttei. Csú Te elvtárs látogatása a Kína Múzeumban. Mihályfy Ernő.
15. Művelt Nép: Vasárnap délután Veszprémben. Galgóczi Erzsébet.
15. Művelt Nép: A VI. Magyar képzőművészeti kiállítás festményeiről.
17. Dunántúli Napló: Janus Pannonius szobra.
17. Veszprémmegyei Népujság: Télen sem csökken a múzeum látogatottsága.

17. Természet és Társadalom : Milyen régi a régiség?
17. Cérna : A kaposvári muzeumban.
18. Győr-Sopronmegyei Hírlap : Néhány szó a városépítésről.
18. Szolnokmegyei Néplap : A népfőbizottság kezdeményezésére krónikát írnak Jászberény történetéről és életéről.
18. Esti Budapest : A Természettudományi Múzeum ásvány és kőzettára néhány értékes, új mintadarabbal gazdagodott.
18. Szabad Nép : Százötvénezer vendég járt tavaly Egerben.
18. Szegedi Egyetem : A szegedi Tudományegyetem Marxizmus-leninizmus tanszékén Magyar Munkásmozgalom Története kiállítás nyílt.
19. Szabad Nép : Eddig ismeretlen Beethoven-fugát fedeztek fel a British Múzeum tulajdonában lévő Beethoven vázlatkönyvben.
19. Magyar Nemzet : A miskolci Sötét-kaput a néhány évvel ezelőtti megsérült műemléket a tervek szerint a nyárra teljesen helyreállítják.
19. Magyar Nemzet : Új állatfajokat találtak az Aggtelek környéki barlangokban.
19. Magyar Nemzet : Szobrászatunk a VI. magyar Képzőművészeti kiállítás tükrében. Cifka Péter.
19. Magyar Nemzet : Műemlékvédelmi ankét Miskolcon.
19. Délmagyarország : Kőművesek a várban.
19. Fejérmegyei Néplap : A muzeumi előadások sorozat legközelebbi előadására február 10-én kerül sor.
19. Dunántúli Napló : A Komlói Muzeumban.
20. Népszava : Rézkori sírokra bukkantak a Heves megyei Ménesbélien.
20. Turbó : Nagy érdeklődésre tarthat számot a január 13-án megnyílt Kandó Kálmán emlékkiállítás a műszaki könyvtárunkban.
20. Veszprémmegyei Népujság : A sümegi emlékmúzeum.
20. Győr-Sopronmegyei Hírlap : Tizenöt római kori sír került eddig elő a Sztálin téren a most épülő 64 lakás földmunkálatainál.
20. Győr-Sopronmegyei Hírlap : Kazamaták Győr alatt.
20. Győr-Sopronmegyei Hírlap : Tizenhatezerhatszáznegyven résztvevője volt az elmúlt évben a soproni város-sétáknak.
20. Viharsarok Népe : Képzőművészeti kiállítás Békéscsabán.
20. Szabad Nép : Rézkori sírokra bukkantak a Heves megyei Ménesbélien a talajjavító bánya dolgozóitól.
20. Északmagyarország : Óvjuk, becsüljük meg, szeressük műemlékeinket.
20. Magyar Nemzet : India művészete kiállítás a Nemzeti Szalonban.
21. Szabad Nógrád : Filmvetítéssel egybekötött előadást rendeznek megyénkben a nemrég felfedezett Békebarlangról.
21. Irodalmi Ujság : Kárpáti Aurél a tegnapi és a mári. Gách Marian.
21. Irodalmi Ujság : Új szoborral gazdagodik Sztálinváros.

21. Esti Budapest : Az Iparművészeti Múzeumban a III. Magyar Iparművészeti Kiállítás látogatóit kis előadással örvendeztetik meg.
21. Magyar Nemzet : Tatarozzák a prágai Bertramka villát, ahol-Wolfgang Amadeus Mozart életének egyik legtermékenyebb időszakát töltötte.
21. Vas megye : A szombathelyi múzeumnak az elmúlt évben mintegy 12 ezer látogatója volt.
21. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Az első felajánlás a győri műemléklablák ügyében.
21. Szabad Nép : Érdekes művészettörténeti előadások a Szépművészeti Múzeumban.
21. Szabad Nép : Magyar újságíró-küldöttség a Szovjetunióban. (Utijegyzetek.)
21. Komárommegyei Dolgozók Lapja : Numizmatikai kiállítás Tokod-Altárón.
21. Komárommegyei Dolgozók Lapja : Gondolatok a Képzőművészeti Hetek alkalmából.
22. Művelt Nép : A Szépművészeti Múzeumban minden vasárnap délelőtt vetített képes művészettörténeti előadás lesz a XIX. és XX. század nagy mestereiről.
22. Művelt Nép : A VI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás Grafikai anyagáról. Dobai János.
22. Művelt Nép : A nyíregyházi múzeum gazdag kiállítási programot dolgozott ki az idei évre.
22. Művelt Nép : Kisfaludi Stróbl Zsigmond Kossuth-díjas kiváló szobrászunk műveit kiállították a Leningrádi Orosz Múzeumban.
22. Művelt Nép : A VI. Képzőművészeti kiállításról.
22. Művelt Nép : India ősi és modern képzőművészetével ismerteti meg a magyar közönséget a budapesti Nemzeti Szalonban megnyitott indiai képzőművészeti kiállítás.
22. Magyar Nemzet : Előadássorozat Budapest történetéről.
22. Magyar Nemzet : Helytörténeti ismeretterjesztő füzeteket ad ki a sárospataki Rákóczi Múzeum.
22. Dunántúli Napló : Kiállítás a megyei tanács kulturtermében. (Pécs) Sarkadiné, Hárs Éva.
22. Szabad Nép : Az értelmiség klubjában, Szombathelyen.
22. Magyar Nemzet : A természet élő muzeuma. Sági Pál.
22. Szénmedencénk : Pénztörténeti kiállítás lesz Tokod-Altárón.
22. Magyar Nemzet : Soproni tél, soproni szél.
22. Szénmedencénk : Megválasztották a József Attila kulturház új vezetését.
23. Szabad Nép : «A barátság és a jóakarát hirnöke». Jegyzetek az Indiai Képzőművészeti Kiállításról. Miklós Pál.
23. Szabad Nép : Négy eddig ismeretlen Tóth Árpád levelet találtak a debreceni Fazekas Mihály Gimnázium irodalmi szakkörének tagjai.
23. Szabad Nép : Magyar újságíró-küldöttség a Szovjetunióban. (Utijegyzetek)
23. Szabad Nép : Helytörténeti ismeretterjesztő füzeteket ad ki a sárospataki Rákóczi Múzeum.
23. Esti Budapest : Értékes szkitakori leleteket találtak.
23. Építők Lapja : «Farkasvermet» találtak a nagyvázsonyi vár helyreállítása közben.
24. Magyar Nemzet : A Magyar kultúra Leningrádban. Koródi József.
24. Szabad Nép : Szkitakori leleteket találtak az ártánd-nagyzomolnypusztai homokbányában.
24. Szabad Ifjúság : Csehszlovák napok kezdődtek Kiskunfélegyházán. Hétfőn a városi múzeumban kiállítás nyílt.

24. Szabad Ifjuság: Négy eddig ismeretlen Tóth Árpád levelet találtak Debrecenben a Fazekas Mihály gimnázium tanulói.
24. Szabad Ifjuság: Hósi mult. Munkássportunk története kiállítás a Párttörténeti Intézet Muzeumban.
24. Dunántuli Napló: Siklóson megnyitott a vidéken élő képzőművészek kiállítása.
24. Veszprémmegyei Népujság: Az ártánd-nagyzomlinpusztai homokbányában igen értékes leletanyagot találtak az időszámításunk utáni VI. századból.
24. Szabadság: Restaurálják a budai Fő u. és a Ganz u. sarkán lévő Király-fürdőt.
25. Északmagyarország: Egy gyárváros kulturájának otthonában. Űzdi jegyzetek.
25. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Tűnő századok az iskolafolyósó falán.
25. Szabad Nép: Tovább szélesednek hazánk nemzetközi kulturális kapcsolatai.
25. Szabad Ifjuság: József Attiláról szóló kiállítások, ifjúsági könyvankétok a kerületi könyvtárakban.
26. Nők Lapja: Napkeleti utazás az Indiai Képzőművészeti kiállításon.
26. Nők Lapja: Nyolcezer kilométer a Szovjetunióban.
26. Nők Lapja: A Fővárosi Operettszínház társulatának látogatása a világhírű Ermitázs muzeumban.
26. Esti Budapest: Ma indul a Budapest története előadássorozat.
26. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Huszonöt emléktáblát helyeznek el ebben az évben Győr város műemlékként őrzött épületein.
26. Szabad Nép: Emlékkönyvet adott ki az orosházi Szántó Kovács János Muzeum baráti köre.
26. Fejérmegyei Néplap: Helyreállítják Herman Ottó egykori lillafüredi lakóházát.
26. Nők Lapja: Piros nyakkendős lefedezők a kispesti Uttörőház irodalmi szakkörében.
26. Esti Budapest: Szobrot emelnek a II. kerületben Ságvári Endrének.
26. Szabad Nép: Emlékkönyvet adott ki az orosházi Szántó Kovács János Muzeum baráti köre a muzeum megalapításának 10. évfordulója alkalmából.
27. Viharsarok: Ma este 7 órakor képzőművészeti kiállítás nyílik a vásárhelyi Helyőrség Tiszti-klubban.
27. Szabad Nép: Ötszázéves bányarészt találtak Rudabányán.
27. Pestmegyei Népujság: Az iskolai muzeumban.
27. Szabad Nép: Berzsenyi Dániel halálának 120. évfordulója alkalmából az egyházashelyi tanács rendbehozza a költő szülőházát.
27. Szabad Nép: Tanácsköztársaság-emlékkiállítás Tatabányán. Zolnay László.
28. Pestmegyei Népujság: A hun székhely feltárássra váró helyei. Blaskovits János.
28. Hevesmegyei Népujság: Szeretnénk többet hallani a Hatvani kastély multjáról is.
28. Szolnokmegyei Néplap: Mezőgazdasági kiállításra készül a turkevei muzeum.
28. Szabad Nép: A VI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás Iestményeiről. Rényi Péter.
28. Magyar Nemzet: Amerikai archeológus érkezett hazánkba.
28. Viharsarok: Amerikai archeológus látogat el Szegedre és Vásárhelyre.
29. Szabad Nép: Helyreállítják Eger műemlékeit.

29. Művelt Nép : Képzőművészeti élet. P. I.
29. Művelt Nép : Rembrandt születésének 350. évfordulója alkalmából a stockholmi Nemzeti Múzeumban kiállítás nyílt.
29. Művelt Nép : A Szépművészeti Múzeum 50 éves.
29. Művelt Nép : Rembrandt eddig ismeretlen remekművét fedezték fel a Tours-i múzeumban.
29. Művelt Nép : A mindennapok művészete. Pongrácz Zsuzsa.
29. Új Ember : Restaurálják a nagyvázsonyi Kinizsi várat és a kolostort.
29. Szabad Nép : Árpádkori település maradványaira bukkantak Zalaegerszegen.
29. Szabad Nép : Megnyílik az idén a Természettudományi Múzeum növénytani kiállításának II. része.
29. Művelt Nép : Miért akadozik a gyulai vár helyreállítása?
29. Művelt Nép : Jobb művekkel az új közönségért. Non György.
29. A Kereszt : Új könyv Zsámbék műemlékeiről.
29. A Kereszt : Az Iparművészeti Múzeum kiállítása.
29. Dunántúli Napló : A pécsi mecsetek árnyékában. Vörös Márton.
29. Dunántúli Napló : Néhány szó a Zsolnay kerámia kiállításról... Sarkadiné Hárs Éva.
29. Dunántúli Napló : Támogassuk népművészeinket !
29. Ózdi Bányász : Helyreállítják Herman Ottó egykori lillafüredi lakóházát.
29. Szabad Nép : Miskolc egyik közismert műemlékét a Sötétkaput helyreállítják.
30. Szabad Nép : A kaposvári Rippl Rónai Múzeumban megkezdték az április 4-én megnyíló nagyszabású kiállítás előkészítését.
31. Délmagyarország : A Móra Ferenc Múzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.

Csillag : A magyarországi műemléki topográfiák néhány kérdése.

Természet és Társadalom : Ismeretlen műemlék.

Természet és Társadalom : A VI. Magyar képzőművészeti kiállítás.

Természet és Társadalom : A tiranai Régészeti és Néprajzi Múzeum. Szeim Iszlám, a tiranai Nemzeti Múzeum igazgatója.

Február

1. Délmagyarország : A szegei Móra Ferenc Múzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
1. Új Kunság : Ezer év - és tíz év története. Egy turkevei kiállítás megnyitása előtt.
1. Népszava : A soproni Bányászati Múzeum új, méltó otthonot kap.
1. Magyar Nemzet : Műemlékvédő munkaközösség alakult Szekesfehérvárott.
1. Dunántúli Napló : Az építők megyei kulturothona a porcelángyári dolgozók bevonásával az Iparművészeti Múzeumban kollektív látogatást szerveztek.
1. Borsodí Bányász : Ősi vágatokat tártak fel Rudabányán.
1. Magyar Nemzet : Helyreállítják Herman Ottó egykori lillafüredi lakóházát.
1. Új Kunság : A tudományos kutatás turkevei előhírnökei.
1. Magyar Nemzet : Február 28-ig meghosszabbították az Iparművészeti Múzeumban rendezett III. magyar iparművészeti és népművészeti kiállítást.

1. Magyar Nemzet : A soproni bányászati muzeum most új otthonot kapott, a volt Eszterházy palotában.
1. Szabad Nép : Új otthonot kap a soproni Bányászati Muzeum.
1. Komárommegyei Dolgozók Lapja : Beszélgetés egy «külső munkatárs»-sal.
2. Fejérmegyei Néplap : Újabb mammutleletekre bukkantak Sztálinvárosban.
2. Fejérmegyei Néplap : A mai lófajta sokmillió éves ősenek rekonstruált példányával ajándékozta még a Budapesti Mezőgazdasági Muzeumot a prágai muzeum.
2. Színház és Filmművészet : Moszkvai élmények. Makk Károly.
2. Kazincbarcika : A sárospataki Rákóczi Muzeumban rövidesen két időszakos kiállítás nyílik.
2. Közért Csemege : Először üdültem télen. Látogatás a keszthelyi muzeumban.
2. Szabad Nép : A Fővárosi Tanács népművelési osztálya elkészítette az 1956-os beruházási és munkatervét.
2. Szabad Nép : Az ifjusági szövetség nagy erőpróbája.
2. Nők Lapja : Remekművek orvosai. Szemes Piroska.
2. Nők Lapja : Macedónia, a görbe hegyek országa.
2. Nők Lapja : Nyolcezer kilométer, a Szovjetunióban. V. A pálmák alatt.
2. Nők Lapja : Egy nemzet vigasztalója.
3. Győr-Sopronmegyei Hírlap : Hozzászólás a «Nyulfarm a műemlékben» című cikkhez.
3. Magyar Nemzet : Ifjusági Természettudományi muzeum létesül Budapesten.
3. Szabad Ifjuság : Ifjusági természettudományi muzeum létesül Budapesten.
3. Somogyi Néplap : Keletázsiai kiállítás a muzeumban.
3. Miskolci Építők : Műemléki tanácskozás Miskolcon.
3. Magyar Rádió : «A világjáró mikrolon» bemutatja Indiát.
4. Viharsarok Népe : A sztálinvárosi kokszolómű építésénél a széniszapoló medence földmunkái során őssálat maradványaira bukkantak.
4. Viharsarok : Renoválják Rákóczi Ferenc házát.
4. Zala : Egervár.
5. Viharsarok Népe : Mit tanulhatunk az orosházi muzeum 1955. évi ásatásaiból? Nagy Gyula.
5. Pestmegyei Népujság : Mégis meglesz Szadán a Székely Bertalan emlékmuzeum.
5. Magyar Nemzet : Őssálat maradványaira bukkantak a Sztálinvárosi Kokszolómű építésénél.
5. Magyar Nemzet : A sárospataki Rákóczi Muzeum előadássorozatot indít.
5. Magyar Nemzet : «A nagy faltól a Csendes óceánig» címmel fénykéпкиállítás nyílt az Ernst Muzeumban.
5. Magyar Nemzet : Két nagy művész ünneplése.
5. Magyar Nemzet : A magyar munkásmozgalom története című kiállítás megtekintésére látogatást szervez a Párttörténeti Intézet.
5. Magyar Nemzet : A sárospataki Rákóczi Muzeum előadássorozatot indított.

5. Szabad Nép: A Nagy Faltól a Csendes-óceánig címmel fényképkiallítás nyílt az Ernst Muzeumban.
5. Szabad Nép: Ifjúsági természettudományi muzeum nyílik.
5. Művelt Nép: Vorosilov marsallról. Kisfaludy Stróbl Zsigmond.
5. Művelt Nép: Költők és szobrok. Kovács Gyula.
5. Művelt Nép: Komjáthy Gyula grafikus kiállítása február 2-án délután 5 órakor nyílik meg a Csók István galériában.
5. Művelt Nép: Az ősi Nádasdy-vár tornya Sárvárott, ebben a várban halt meg négyszáz éve Tinódy Lantos Sebestyén.
5. Művelt Nép: Madách muzeumot létesítenek Alsó-Sztrégován.
5. Délmagyarország: A szegedi Móra Ferenc Muzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
5. Szabolcs-Szatmári Néplap: Képek Nyírbátorból.
5. Magyar Nemzet: Prágai mozaik. Bertalan Imre.
6. Építők Lapja: A vasutas képzőművészeti körök a fejlődés útján.
7. Magyar Nemzet: Barlanglakók. Antal Gábor.
7. Népszava: Újabb mammutleletekre bukkantak Sztálinvárosban.
7. Magyar Nemzet: Új képzőművészeti könyvek, új reprodukciók.
7. Tanácsok Lapja: Műemlékvédelmi ankét Egerben.
7. Tanácsok Lapja: Győr műemlékeinek védelme.
7. Dunántuli Napló: A képzőművész csoport 1956-os tervei.
7. Délmagyarország: A szegedi Móra Ferenc Muzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
8. Szabad Ifjúság: Körséta a veszprémi egyetemen.
8. Magyar Nemzet: A XIII-XIV. századból származó földbesüllyedt lakóházra bukkantak Zalaegerszezen a város főterén.
8. Egyetemi Ifjúság: Ifjúsági természettudományi muzeum nyílik Budapesten.
8. Béke és Szabadság: A pesterzsébeti muzeumról...
9. Délmagyarország: A szegedi muzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
9. Pesterzsébeti Népujság: Tizenöt éve halt meg Vác történetírója.
10. Szabad Nép: Rövidesen befejezik az eperjesi Rákóczi-kuria renoválását.
10. Színház és Mozi: A «Bajor Gizi» Muzeumban. Vajda Sándor.
11. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Festőművész kiállítás Győrött.
11. Zala: Új népművészeti kiállítás nyílt a Göcseji Muzeumban.
11. Irodalmi Ujság: A Híradó és Dokumentum Filmgyár rendezői számos új film forgatásán dolgoznak. Basilides Ábriss a Szépművészeti Muzeumról készít filmet.
11. Irodalmi Ujság: Ifjúsági kiállítás nyílik március 15-én a Nemzeti Muzeum kupola- és dísztermében.
11. Fejérmegyei Néplap: Tárlatvezetés a muzeumban.
12. Viharsarok Népe: Ókori leletekre bukkantak Indiában, a Bombaytól kb. 35 mérföldnyire fekvő egyik faluban.
12. Veszprémmegyei Népujság: Jégkorszakbeli mammutcsontokat találtak Sztálinvárosban.

12. Szabad Nép : Uj építészeti könyvek.
12. Szabad Nép : Mintegy négyszáz kiállítást rendez az idén a Műcsarnok.
12. Népszava : Kőkorszakbeli ember csontjaira bukkantak Kinában.
12. Művelt Nép : Berzsenyi Dániel halálának százhuszadik évfordulója alkalmából a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum két szobával bővíti a niklai muzeumot.
12. Művelt Nép : Mozart 200. születésnapjának tiszteletére Mozart--muzeummá alakítják át azt a prágai villát, amelyben a nagy zeneköltő a «Don Juan» komponálta.
12. Művelt Nép : Artamanov : a leningrádi Ermitázs muzeum igazgatója száz ritka német érem lenyomatát ajándékozta a dortmundi muzeumnak.
12. Művelt Nép : Iparművészeink, több ötletet !
12. Művelt Nép : Belgium több városában román népművészeti kiállítást rendeztek.
12. Fejérmegyei Néplap : A pusztuló diszkerteréről.
12. Szénmedencénk : Restauráló és rekonstruáló tanfolyam indul Dorogon.
12. Somogyi Néplap : A Rippl-Rónai Múzeum keletázsiai művészeti kiállítása.
12. Délmagyarország : Bartók Béla emlékkiállítás nyílik kedden de. 11 órakor a Móra Ferenc Múzeum kupolacsarnokában.
12. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Néhány gondolat egy új tantárgy indításához. Milthay Sándor.
13. Szabad Nép : Győrött a Xantus János Múzeumban kiállítás nyílt vasárnap Magyar Iestőművészek remekművei címmel.
13. Szabad Nép : Indiai képzőművészeti kiállítás Szegeden.
13. Építők Lapja : Fortuna u. 4.
13. Építők Lapja : Ujabb értékes régészeti leletekre bukkantak Miskolcon.
14. Szabad Nép : József Attila emlékmúzeum nyílik Balatonszárszón.
14. Szabad Nép : Uj barlangrendszer fedeztek fel Jósvalón.
14. Esti Budapest : Tűzoltómúzeum nyílik.
14. Viharsarok Népe : Bartók Béla kiállítás Békéscsabán.
14. Somogyi Néplap : Délszláv tájmúzeum nyílik Lakócsán.
14. Viharsarok : Szegeden vasárnap délelőtt a Móra Ferenc Múzeum Képtárában megnyitották az indiai képzőművészeti kiállítást.
14. Viharsarok : Előadás a népművészetről.
14. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Magyar Iestőművészek remekművei címmel kiállítás nyílt Győrött, a Xantus János Múzeumban.
14. Délmagyarország : Indiai képzőművészeti kiállítás nyílt Szegeden.
15. Élet és Tudomány : A fajok eredete és az ember származása. A Természettudományi Múzeum új kiállítása. Malán Mihály.
15. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Rendbehozzák a múzeum kertjét.
15. Szabad Nép : Uj építészeti könyvek.
15. Magyar Nemzet : Dosztojevszkij egykori moszkvai lakásában muzeumot rendezek be.
15. Magyar Nemzet : «Városképek -- műemlékek» címmel új sorozatot indít a Műszaki Könyvkiadó.

15. Magyar Nemzet : A fa útja. Új kiállítási terem a Mezőgazdasági Múzeumban.
16. Délmagyarország : A Móra Ferenc Múzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
16. Viharsarok : «Szegeden táncoltam először csárdást...» - Beszélgetés a Szegeden tartózkodó hindu festőművészekkel. -
16. Veszprémmegyei Népujság : A Bakony-Balaton felvidék karsztjelenségei. Vigh Gusztáv.
17. Délmagyarország : A Móra Ferenc Múzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
17. Magyar Nemzet : Történelmet írnak Jászberényben. A krónika szerkesztésére 80 tagú bizottságot szerveztek.
18. Irodalmi Ujság : «Városképek - műemlékek» címmel új sorozatot indított a Műszaki Könyvkiadó.
18. Magyar Nemzet : Megnyílt a «Mai magyar festészet» kiállítás.
19. Magyar Nemzet : A dorogi József Attila művelődési házban működő múzeum-barátok köre a dorogi bányászok kívánságára restauráló tanfolyámot indított.
19. Szabad Nép : A Nagy Faltól a Csendes óceánig. Rév Miklós kínai fényképei.
19. Szabad Nép : Egy felhívás margójára.
19. Szabad Nép : Albán népművészeti kiállítást rendeznek a közeljövőben a Néprajzi Múzeumban.
19. Művelt Nép : Kétszáz éves az Országos Levéltár.
19. Művelt Nép : A Mozart ünnepség jelentős állomása lesz a Petőfi Múzeumban rendezendő kiállítás Major Ervin zenetörténész irányításával.
19. Művelt Nép : Beethoven eddig ismeretlen fugáját mutatta be az angol BBC rádiótársaság.
19. Művelt Nép : A képzőművészek 1956. évi állami megbízásairól.
19. Művelt Nép : A VI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Szobrászat.
19. Művelt Nép : Milyen lesz a megújuló pesti Vigadó? Klinkó Márk.
19. Szabad Nép : Mai magyar festészet címmel kiállítás nyílt a Szépművészeti Múzeum Új Magyar Képtárában.
19. Magyar Nemzet : «A barlangok keletkezése, az aggteleki karszt barlangjai» címmel Jakucs László geológus tart előadást.
19. Új Ember : XII. századi emeletes kápolna Pápócon.
19. Veszprémmegyei Népujság : Tél Balatonfüreden.
19. Zala : A zalaegerszegi ásatási leletekről.
21. Szabolcs-Szatmári Néplap : A nyirbátori falumúzeum látogatási ideje.
21. Viharsarok Népe : Gazdag anyagu helytörténeti kiállítást készítenek elő a gyulai Erkel Ferenc múzeumban.
21. Szabadság : 200 ezer éves település, mely vulkán kitörése alkalmával pusztult el.
21. Szabolcs-Szatmári Néplap : A nyiregyházi Josa András Múzeum kiállításainak nyitvatartási ideje.
22. Veszprémmegyei Népujság : «A képzőművészet klasszikusai» kiállítás február hó 22-én délután 5 órakor nyílik meg.
22. Fejérmegyei Néplap : Madách Múzeumot létesítenek Alsó-Sztrégován.
22. Szabad Ifjúság : A Diplomáciai Testület látogatása a Mezőgazdasági Múzeumban.
22. Szabad Nép : A diplomáciai testület látogatása a Mezőgazdasági Múzeumban.

22. Fejérmegyei Néplap : Megkezdte munkáját megyénkben a Műemlékvédelmi Munkaközösség.
22. Béke és Szabadság : A restaurált Mátyás kulacs. Maron F.
23. Nők Lapja : Divat az ókortól -- napjainkig. Bemutatja a szegedi MNDSZ.
23. Nők Lapja : Edma karikaturái az Eötvös Klubban.
23. Szabad Nép : A képzőművészeti kiállítás szobrászairól. Pogány Ö. Gábor.
23. Délmagyarország : A Móra Ferenc Múzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
23. Viharsarok : A népművészet helyzete Csongrád megyében. Irta : Varga Kovács János.
24. Bács-Kiskunmegyei Népujság : Márciustól folyamatosan jelennek meg a «Magyarország állatvilága» újabb füzelei.
24. Délmagyarország : A szegedi Móra Ferenc Múzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
24. Pestmegyei Népujság : Ma indul a gyömrői «Ifjúsági Akadémia» előadássorozata.
24. Sztálinváros : Tudományos ismeretterjesztő előadások.
24. Vas megye : Készülnek a községfejlesztési tervek.
25. Veszprémmegyei Népujság : Új kiállítás a Bakonyi Múzeumban.
25. Délmagyarország : A szegedi Móra Ferenc Múzeum új kiállítása.
25. Délmagyarország : Az új Acta Biologica. Székely Lajosné.
25. Irodalmi Ujság : Picasso levele Czóbel Bélához.
26. Szabad Nép : Beszélgetés a 85 éves Vedres Márkkal. Artner Tivadar.
26. Művelt Nép : A VI. Képzőművészeti Kiállítás vitája. Festészetünk fejlődésének néhány kérdése. Aradi Nóra.
26. Művelt Nép : A VI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Szobrászat II. Henszlmann Lilla.
26. Művelt Nép : A szigligeti vár nemrégiben végzett helyreállításakor sok értékes régészeti leletre bukkantak.
26. Művelt Nép : Bosszantó «aproságok». Lévai Vera.
26. Művelt Nép : A Nemzeti Galéria megteremtése útján.
26. Művelt Nép : Irodalmi kör (pesterzsébeti múzeum).
26. Magyar Nemzet : Ismerjük meg szép hazánkat.
26. Magyar Nemzet : Szilágyi Jolán kiállítása a Nemzeti Szalonban.
26. A kereszt : A budavári Iőtemplom építéstörténete.
26. Tolnai Napló : Egy műteremben. B. G.
26. Dunántuli Napló : Római kori kutatásaink eredményeiről. Dr. Kodolányi János.
28. Szénmedencénk : A Tokod-altáról pénztörténeti kiállításon.
28. Délmagyarország : A Somogyi Könyvtár kölcsönzési ideje.
28. Viharsarok : Az országos Néprajzi Múzeum pályázatán két szentesi lakos díjat nyert.
28. Dunántuli Napló : Múzeum lesz a pécsváradi vár.
28. Viharsarok Népe : A gyulai néprajz-bizottság munkája. Törzsök M.
28. Magyar Nemzet : Tavaszi Tervek.

29. Délmagyarország : a muzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
29. Fejérmegyei Néplap : Szabadtéri muzeumot létesítenek egy fehérvári műemlék-ház udvarában.
29. Magyar Nemzet : A népi diszitő művészet jövője. Maróti Andor.
29. Szabad Nép : Muzeumi előadássorozat indul a magyar-szovjet barátság hónapja alkalmából az Iparművészeti Muzeumban.
29. Veszprémmegyei Népujság : A szigligeti vár nemrégiben végzett helyreállításakor sok értékes régészeti leletre bukkantak.
29. Béke és Szabadság : «Halhatatlan» lepkék és majmok között.
29. Szabad Nép : Muzeumi előadássorozat indul a magyar-szovjet barátság hónapja alkalmából az Iparművészeti Muzeumban.
29. Szabad Nép : A műszaki emlékek védelme.
29. Fejérmegyei Néplap : Szabadtéri muzeumot létesítenek egy fehérvári műemlék-ház udvarában.
29. Délmagyarország : A muzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
29. Magyar Nemzet : A népi diszitő művészet jövője. Maróti Andor.

Február:

- Népművelés : Képzőművészeti kulturánk helyzetéről. Pogány Ö. Gábor.
- Népművelés : Irodalmi emlékek gyűjtése. Nyéki Lajos.
- Magyar Vadász : Séta a 60 éves Mezőgazdasági Muzeum vadászati termelben. Gárdonyi Jenő.
- Természet és Társadalom : India, Bodrogi Tibor.
- Természet és Társadalom : A kismárai Történelmi Hetekről. Éri István.
- Természet és Társadalom : Félmillió éves csontmaradványokat találtak a Német Demokratikus Köztársaságban.
- Természet és Társadalom : Tótkomlós. Vajkai Aurél.
- Természet és Társadalom : 5000 éves az ősi indus civilizáció.
A Mohendzso-Daro környéki ásatások tanulságai. Dernői Lajos.
- Uj Zenei Szemle : Bartók Béla és a Román Akadémia.
- Népművelés : A műszaki emlékek védelme. Opitz László.
- Február : Uttörő : Két régi szép szobor «támad fel».
- Szabad Hazánkért : Hétszáz éves a Budai Vár. Gerevich László.
- Népművelés : A képzőművészeti vitához. Xantus Gyula.
- Szabad Művészet : A VI. Magyar Képzőművészeti kiállítás néhány szobra. Fehér Zsuzsa.

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

Dr. KASZAB ZOLTÁN :	«Magyarország állatvilága»	3
WEINER MIHÁLYNÉ :	Iparművészeti gyűjtemények a Német Demokratikus Köztársaságban	5
RACSO G. RACSEV :	Muzeumok a Bolgár Népköztársaságban	10
KISS LÁSZLÓ :	Muzeumaink a statisztika tükrében	12
HORVÁTH ERNŐ :	Muzeumlátogatás az iskolai szemléltetés szolgál- tában	18

x x x

BUDAI GYULA :	A könyvtári rovat munkájáról	20
NÉMETH ENDRE :	A muzeumi könyvtárak együttműködésének módjai.	21
SÁNDOR ISTVÁN :	Nemzetközi tapasztalatcsere a Néprajzi Múzeum Könyvtárában	23
PÖLÖSKEI FERENCNÉ :	A Petőfi Irodalmi Múzeum könyvtára	24

x x x

Az ózdi múzeum 1956-ban rendezendő állandó kiállításainak forgatókönyv tervezete		25
Közlemény. A rotaprint kivitelezés munkarendje		49

x x x

A rotaprint üzem munkarendje		49
HIREK		51
SAJTÓSZEMLE		56
TARTALOMJEGYZÉK		71

x x x

